

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání – sp. Cestovní ruch

DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Využití metod prostorové analýzy dat pro hodnocení intenzity cestovního
ruchu na Benešovsku*

Vedoucí diplomové práce:
RNDr. Renata Klufová, Ph. D.

Autorka:
Bc. Andrea Jůzová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Využití metod prostorové analýzy dat pro hodnocení intenzity cestovního ruchu na Benešovsku“ vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v příloženém seznamu literatury. Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Mrači, 4. září 2009

.....
podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní RNDr. Renatě Klufové, Ph. D., za odbornou pomoc, důležité rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Literární přehled.....	8
2.1 Cestovní ruch.....	8
2.2 Metody analýzy dat.....	11
2.2.1 Dotazníkové šetření.....	11
2.2.2 Shluková analýza.....	12
2.2.3 Prostorové modely – vizualizace.....	12
2.3 Geografické informační systémy.....	13
2.3.1 Definice geografického informačního systému.....	13
2.3.2 Vývoj geografických informačních systémů.....	14
2.3.3 Využití geografických informačních systémů.....	16
2.3.4 Struktura GIS.....	17
2.3.5 Program ArcGIS.....	18
3 Cíl práce a použitá metodika.....	20
3.1 Cíl práce.....	20
3.2 Metodika práce.....	20
3.3 Pracovní hypotézy.....	21
4 Charakteristika regionu.....	23
4.1 Obyvatelstvo a sídla.....	24
4.2 Členění regionu.....	26
4.3 Přírodní podmínky.....	27
4.4 Dopravní dostupnost.....	28
5 Podmínky pro rozvoj cestovního ruchu na Benešovsku.....	30
5.1 Kulturní atraktivity.....	30
5.1.1 Hrady a zámky.....	30
5.1.2 Zříceniny a tvrze.....	33
5.1.3 Sakrální památky.....	35
5.1.4 Muzea.....	36
5.2 Přírodní atraktivity.....	37
5.3 Kulturně – společenské akce v regionu.....	39
6 Vybavenost území turistickou infrastrukturou.....	40
6.1 Turistické trasy.....	40
6.2 Cyklotrasy.....	41
6.3 Ubytování a stravování.....	42
6.4 Turistická informační centra.....	45
6.5 Ostatní vybavenost.....	45
7 Metody hodnocení intenzity cestovního ruchu.....	47
7.1 Index zatíženosti území rekreačním využitím (ZÚ).....	47
7.2 Koeficient rekreační významnosti (KRV).....	50
7.3 Index rekreační funkce území (KRF).....	52
7.4 Koeficient zbylého rekreačního potenciálu (ZRP).....	55
7.5 Defertova funkce.....	58
8 Modelování rekreačního potenciálu.....	62
8.1 Přírodní rekreační potenciál.....	62
8.2 Socioekonomický rekreační potenciál.....	65
8.3 Celkový rekreační potenciál.....	67
8.4 Shluková analýza.....	69
9 Dotazníkové šetření.....	72

9.1 Vyhodnocení dotazníků.....	73
9.2 Výsledky dotazníkového šetření.....	81
10 Návrhy dalšího rozvoje cestovního ruchu na Benešovsku.....	83
11 Závěr.....	85
12 Summary.....	87
13 Použitá literatura.....	89
Seznam map.....	91
Seznam tabulek.....	92
Seznam grafů.....	93
Seznam příloh.....	94

1 Úvod

S hospodářským rozvojem společnosti a růstem volného času obyvatelstva se stala téměř nezbytnou součástí života člověka rekreace. Je důležitá jako forma odpočinku, ať již v domácím prostředí nebo v jakémkoliv jiném místě. Umožňuje načerpání nových sil, změnu prostředí, provozování oblíbených aktivit.

Cestovní ruch jako takový se stal celospolečenským fenoménem, vystupuje také jako důležitý ekonomický faktor. Pro rozvoj cestovního ruchu v konkrétním území je nutné poznat jeho potenciál v oblasti využitelných zdrojů, přírodních podmínek, materiálně technické základny pro pobyt, turistické atraktivity a zvolit vhodné nástroje pro zvýšení návštěvnosti, případně její udržení. Neméně důležitou součástí je poznání potencionálních návštěvníků a s tím související nabídka vhodných produktů cestovního ruchu, dále také snaha o rozšíření cestovního ruchu v oblastech dosud méně navštěvovaných, pokud disponují dostatečnou nabídkou. Velmi často je cestovní ruch vnímán jako jedna z možností aktivizace rozvojového potenciálu regionů.

Region Benešovsko, zvolený pro zpracování této práce, je turisticky poměrně oblíbený. Svou roli v návštěvnosti hraje bezesporu blízkost hlavního města a dobrá dopravní dostupnost, mnoho historických objektů a jiných zajímavostí. Dalším důvodem obliby je zachovalá příroda na území regionu, využitelná pro provozování různých druhů turistiky. Pro cestovní ruch v oblasti je podstatné množství chat a chalup, zejména v těsném okolí řeky Sázavy. Členitý terén, rozsáhlé lesní plochy, řeky, potoky a nevelké rybníky nabízejí mnoho příležitostí pro rekreační a sportovní aktivity. Pro region je také charakteristická hustá, dobře značená síť turistických tras.

Přestože atraktivity jsou v regionu rozmístěny poměrně rovnoměrně, většina návštěvníků míří k nejvýznamnějším památkám, jako je zámek Konopiště, Jemniště či Český Šternberk. Z tohoto důvodu zůstávají ostatní památky v pozadí, často o nich návštěvníci nemají ani dostatek informací. Tato skutečnost se ale s působením informačních center a rozšířením dalších informačních zdrojů, zejména internetu, pomalu mění.

Okres Benešov se rozkládá v jižní části dnešní samosprávné jednotky Středočeského kraje na rozhraní jižních a středních Čech. Svou rozlohou zaujímá druhé místo v kraji. Jeho sousedy jsou na severu okresy Praha – východ, Kolín a Kutná Hora, na východě okres

Havlíčkův Brod, na jihu Pelhřimov, Tábor a Písek, na západě Příbram a Praha – západ. Největšími městy regionu jsou Benešov a Vlašim. Do okresu Benešov spadá 115 obcí (stav k 1. 1. 2009).

Zvolené území lze popsat i pomocí přírodních hranic. Za západní hranici lze považovat řeku Vltavu, která je před soutokem se Sázavou přehrazena Slapskou a Štěchovickou přehradou. Severní a severozápadní hranici tvoří právě řeka Sázava se svým přítokem Želivkou. Západní cíp Benešovska je hraniční oblastí dvou poměrně rozsáhlých horopisných celků, a to Středočeské pahorkatiny, na které se nachází téměř celé území okresu, a Českomoravské vrchoviny.

Na jižním okraji území najdeme chráněnou krajinnou oblast s památnou horou Blaník (638 m n. m.). Západněji jižní hranici tvoří masiv tzv. České Sibiře a Čertova Břemena, kde se nalézá i nejvyšší bod regionu Javorová skála (723 m n. m.).

Z hlediska cestovního ruchu má pro region bezpochyby význam poloha v poměrně těsném zázemí hlavního města Prahy, které na sebe váže až 40 % zahraničních návštěvníků. Ti často podnikají výlety do okolí Prahy, nebo využívají možnosti levnějšího ubytování v sousedních městech.

Region se vyznačuje dobrou dopravní dostupností, zastoupena je jak silniční, tak železniční doprava. V oblasti dopravy silniční je nejdůležitější dopravní tepnou silnice I. třídy E55, jakožto dálniční přivaděč pro dálnici D1 a spojka mezi Prahou, Benešovem, Táborem a Českými Budějovicemi. Vysoký počet cestujících využívá železniční dopravu na trati 221 mezi Prahou a Benešovem, která dnes již na úseku trati Praha – hlavní nádraží - Čerčany funguje také jako Pražská integrovaná doprava. Trať spojuje Prahu, Benešov, Tábor a České Budějovice. Další železniční tratě vedou mezi Benešovem a Vlašimí (respektive Trhovým Štěpánovem) a mezi Čerčany a Světlou nad Sázavou. Toto dopravní propojení zlepšuje dostupnost regionu i pro návštěvníky, kteří nemají možnost využít vlastní osobní automobil. Často využívanou službou v oblasti železniční dopravy je přeprava jízdních kol a jejich následné využití na cyklotrasách v cílové oblasti.

2 Literární přehled

Informace využitě pro zpracování diplomové práce byly získávány z odborných publikací, brožur, internetových stránek a vlastního dotazníkového šetření. Údaje získané z dotazníkového šetření jsou primárními daty, tedy daty shromážděnými přímo pro práci, zatímco ostatní zdroje jsou daty sekundárními.

Knižními publikacemi, využitými pro charakteristiku regionu, byly například knihy Benešovsko, Podblanicko od J. Petráně a kolektivu, Region Benešov – města a obce od Jitky Anderlové (1985) a Historické památky okresu Benešov II. od Jiřího Tywoniaka (1989).

Internetové stránky Českého statistického úřadu <http://www.czso.cz> byly využity pro získání demografických dat, jako zdroje dalších informací posloužily například webové stránky města Benešova, dostupné na adrese <http://www.benesov-city.cz>.

Pro oblast analýzy dat a jejich následného grafického zpracování bylo třeba pracovat s informacemi týkajícími se statistických metod, konkrétně metod vhodných k hodnocení potenciálu vybraného území pro jeho turistické využití. K získání znalostí z oblasti geografických informačních systémů byly využity mimo jiné učební materiály Geografické informační systémy autora Víta Voženilka (1998).

2.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch je významný společensko-ekonomický fenomén jak z pohledu jednotlivce, tak i společnosti. Každoročně představuje největší pohyb lidské populace za rekreací, poznáváním a naplněním vlastních snů z příjemné dovolené. Je součástí spotřeby a způsobu života obyvatel zejména ekonomicky vyspělých zemí. Ve světovém měřítku patří vedle obchodu s ropou a automobilovým průmyslem ke třem největším exportním odvětvím (Hesková, M., 2006).

Pro vysvětlení pojmu cestovní ruch je používáno mnoho definic, které se od sebe však příliš neliší. Horner, S. (2003) v knize Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času uvádí, že definice cestovního ruchu mívají několik složek. Obecně se podle této autorky cestovní ruch definuje jako krátkodobý přesun lidí na jiná místa, než jsou místa jejich obvyklého pobytu, za účelem pro ně příjemných činností. Dále doplňuje, že tato definice není plně výstižná, protože nezahrnuje například lukrativní oblast

služebních cest, kde hlavním smyslem cestování je práce, nikoliv zábava.

Autoři Pásková, M. a Zelenka, J. (2002) ve Výkladovém slovníku cestovního ruchu charakterizují cestovní ruch jako komplexní společenský jev, souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit (politika CR, propagace CR, regulace CR, mezinárodní spolupráce apod.) a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity.

UNWTO (World Tourism Organization) uvádí definici cestovního ruchu v podobném smyslu, tedy jako činnost lidí, spočívající v cestování a pobytu v místech mimo místo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku za účelem využití volného času, obchodu a za jinými účely.

Pojem cestovní ruch je totožný s pojmem turismus, ale již ne s pojmy jako jsou turistika, odpočinek, zotavení či rekreace. Tuto skutečnost ve své publikaci zmiňuje autorka Hesková, M. (2006).

Rekreaci charakterizují různí autoři nejčastěji jako činnosti a zážitky obvykle prováděné a získávané v rámci volného času a obvykle dobrovolně zvolené pro vlastní uspokojení, potěšení nebo tvůrčí obohacení. Fyzická rekreace je těsně spojena se sportem.

Cestovní ruch je v současnosti předmětem zkoumání několika vědních disciplín, např. ekonomie, geografie, sociologie, psychologie, pedagogiky, případně dalších. Všechny mají společný předmět zkoumání – cestovní ruch, ale každá disciplína ho zkoumá ze svého pohledu a s vlastním metodologickým aparátem. Předmětem ekonomie cestovního ruchu je zkoumání ekonomických aspektů cestovního ruchu spojených s produkcí a realizací služeb a zboží (produktu cestovního ruchu) specifického charakteru, souvisejícího s účastí na cestovním ruchu. Geografie cestovního ruchu zkoumá teritoriální aspekty interakcí mezi cestovním ruchem a krajinou, s cílem určit zákonitosti jejich vývoje. Předmětem sociologie cestovního ruchu je zkoumání společnosti s důrazem na sociální chování, konání a sociální interakci sociálních skupin jako návštěvníků cestovního ruchu. Psychologie cestovního ruchu se zabývá studiem psychiky návštěvníků v cestovním ruchu s důrazem na motivaci účasti na cestovním ruchu, spokojenosti s dovolenou, poradenstvím v cestovním ruchu apod. (Gúčík, M., 2004).

Pro zpracování diplomové práce byl zvolen region Benešovsko. Pojem region je ve Výkladovém slovníku cestovního ruchu od autorů Páskové, M. a Zelenky J. (2002) vymezen jako územní celek, který se vyznačuje společnou úrovní výskytu určitých znaků nebo společnými procesy. Označení region je používáno pro různé územní celky, region se může shodovat s vymezením destinace, lze ho vymežit i z administrativního či statistického pohledu.

Jedním z typů regionů jsou regiony turistické. Ty charakterizuje autorka Hesková, M. (2006) jako oblasti, pro něž je typický určitý druh cestovního ruchu, který jednotlivé prvky dané oblasti spojuje a sjednocuje; zároveň je odlišuje od ostatních regionů. Základem je existence produktů a souboru nabídky služeb cestovního ruchu.

Tatáž autorka uvádí, že význam cestovního ruchu je v poslední době stále více spojován právě s přímým rozvojem regionů. Jednou z nových disciplín, které mohou nastartovat regionální rozvoj, je aplikace destinačního managementu a marketingu. Ten představuje soubor činností na vybraných úrovních řízení a koordinace, strategické plánování, různé formy spolupráce na úrovni mikroregionů a regionů, využívání podpůrných fondů. Cestovní ruch v mnoha destinacích se může stát nosným prvkem rozvoje nebo jedním z jeho významných prvků. Z pohledu destinačního managementu je cestovní ruch společně s dalšími aktivitami součástí jednoho komplexního produktu, tedy produktu, který tvoří a představuje celá destinace (oblast, region). Výsledný destinační produkt není finálním dílem jednoho subjektu, ale souborem řady participujících subjektů.

Destinace cestovního ruchu podle World Tourism Organisation (www.unwto.org) je definována jako místo s vhodnými atraktivitami ve spojitosti se zařízeními a službami cestovního ruchu, které si účastník cestovního ruchu nebo skupina zvolil pro návštěvu. Z této definice vyplývá, že pojem destinace cestovního ruchu může představovat cílové místo cestovního ruchu, ale i produkt cestovního ruchu spojený s daným místem.

Území destinace nemusí být vždy totožné s administrativním členěním států, regionů. Příkladem jsou i marketingové regiony vymezené v českém prostředí Českou centrálou cestovního ruchu – CzechTourism (www.czechtourism.cz). Jde o marketingové turistické regiony Praha, Okolí Prahy, Jižní Čechy, Šumava, Plzeňsko, Západočeské lázně, Severozápadní Čechy, Krkonoše + Euroregion Nisa, Český ráj, Východní Čechy, Českomoravská vrchovina, Jižní Morava, Střední Morava (Haná), Severní Morava + Slezsko (Příloha 1).

Atraktivita cestovního ruchu jsou zpravidla děleny na dvě skupiny, a to atraktivita přírodní a atraktivita kulturní či společenské. Autoři Výkladového slovníku atraktivita dále rozdělují na hmotné a nehmotné, atraktivita mezinárodního, národního a místního významu, na atraktivita s potenciálem nižších řádů (využitelné bez dalších investic) a vyšších řádů (pro své využití vyžadují další investice do propagace, infrastruktury).

Od kulturního a přírodního bohatství regionu se zpravidla odvíjí jeho návštěvnost a intenzita cestovního ruchu.

2.2 Metody analýzy dat

Metody analýzy dat klasifikujeme několika způsoby. Statistické metody dělíme do skupin popisná statistika a metody statistického usuzování, inference. Popisná statistika se zabývá přehledným zobrazením kvantitativních aspektů pozorovaných věcných vztahů, návrhem prezentace, tabulkami, grafy a různými charakteristikami získaných dat. Její metody používáme v explorační fázi nebo v přípravě konečné prezentace dat. V oblasti statistického usuzování (v inferenční statistice) jde o zobecňující posouzení pozorování a získání objektivních podkladů pro rozhodování v případě nejistoty. Získaná data se přitom porovnávají s pravděpodobnostním modelem skutečnosti (Hendl, J., 2004).

Metodami, které by mohly být využity pro hodnocení intenzity cestovního ruchu v diplomové práci, jsou například:

- dotazníkové šetření,
- metody indexů,
- shluková analýza,
- prostorové modely – vizualizace,
- mapová algebra - překryvné operace,
- a další geografické analýzy – síťová analýza, např. dopravní síť.

2.2.1 Dotazníkové šetření

Pro získání informací o návštěvnicích, jejich preferencích a spokojenosti při návštěvě regionu byla využita metoda osobního dotazování. Podle Boučkové, J. (2003) je dotazování jednou z nejdéle a pravděpodobně stále nejvíce používaných metod výzkumu trhu. Dotazování se provádí různými technikami, mezi základní patří dotazování ústní,

písemné, telefonické, on-line a kombinované. Autorka Boučková, J. (2003) otevřené otázky charakterizuje jako ty, které nenabízejí žádnou variantu odpovědi, dotazovaný volně odpovídá, přičemž tyto otázky často mohou klást velké nároky na paměť dotazovaného, na jeho verbální schopnosti, obtížněji se zpracovávají, zejména pokud návštěvníci uvádějí velký počet různých odpovědí. Oproti tomu uzavřené otázky nabízejí varianty odpovědí, z nichž si dotazovaný vybere.

2.2.2 Shluková analýza

Königová, M. (1988) v publikaci *Matematické a statistické metody v informatice* charakterizuje shluk jako množinu, ve které mezi každou dvojicí prvků existuje podobnost větší než předem zvolený práh podobnosti. Pojem podobnost vyjadřuje skutečnost, že dva předměty jsou si podobné, pokud mají některé vlastnosti shodné. Teorii podobnosti předmětů charakterizovaných množinou vlastností rozpracoval v pracích z let 1932 – 1967 R. C. Tryon.

Podle Hendla, J. (2004) je shluková analýza obecný název pro analytické techniky, pomocí nichž hledáme klasifikační strukturu proměnných nebo objektů. Využívají se k tomu různé míry podobnosti. Shlukování se více uplatňuje při klasifikaci objektů než proměnných.

Stejný autor také tvrdí, že se metody shlukové analýzy vyvinuly z potřeby analyzovat informaci obsaženou v datech, která jsou generována množinou objektů, o jejíž struktuře toho víme jen velmi málo. Strukturou se přitom myslí rozdělení objektů do určitého systému kategorií, jež zachycuje podobnost objektů patřících do téže kategorie na jedné straně a nepodobnost objektů patřících do různých kategorií na straně druhé. Jestliže nám není známá kategorizace objektů, je naším cílem najít takovou kategorizační strukturu, jež je ve shodě s poměry v datech. Hledáme „přirozené skupiny“.

2.2.3 Prostorové modely – vizualizace

Klufová, R. (2002) chápe vizualizaci jako sběr údajů, jejich organizaci, modelování a reprezentaci. Zohledňuje se přitom i lidský faktor. Při vizualizaci nám velkou měrou pomáhají tzv. geografické informační systémy – GIS (viz kapitola 2.3). Největší význam ve vztahu ke GIS má oblast chápání (čtení), analýzy a interpretace dat. Grafické

reprezentace dat mají formu mapových nebo diagramových reprezentací, které jsou vytvářeny s použitím grafického rozhraní - interface.

Proces vizualizace v GIS slouží k převodu dat z digitální formy (databáze GIS) do analogové (člověku čitelné formy – mapy, grafy, tabulky, zprávy). Nejčastěji vytvářený typ výstupu představují mapy. V tomto případě slouží GIS jako prostředek digitální kartografie (Computer Aided Cartography - CAC). Podsystem GIS, sloužící pro tvorbu mapových výstupů, obvykle poskytuje následující nástroje, které lze využít pro automatickou tvorbu map:

- tvorba tématických map,
- tvorba kartogramů, kartodiagramů, grafů apod.,
- využití statistických metod při zpracování hodnot atributových vlastností grafických objektů a jejich následné využití při grafické reprezentaci daného objektu,
- automatické generování legendy,
- automatické generování měřítka, směrové růžice, rámu, geografické sítě,
- prostředky pro automatizaci tvorby symbolů a popisu (anotace) (Klufová, R., 2002).

2.3 Geografické informační systémy

Geografické informační systémy se stávají běžným pracovním nástrojem na mnoha pracovištích, kde se provádějí odborná rozhodnutí na základě hodnocení prostorových jevů. Jsou využívány specialisty řady oborů (geografie, ekologie, kartografie, geologie, stavební inženýrství, geodézie, marketing, archeologie aj.) a každý z nich může ze svého pohledu definovat geografické informační systémy odlišně nežli ostatní. Může být vytvořena celá řada definic geografického informačního systému v závislosti na účelu, potřebách, cílech a přístupech tvůrců či uživatelů systému (Voženílek, V., 1998).

2.3.1 Definice geografického informačního systému

Definice geografického informačního systému se měnily v závislosti na tom, jak se měnilo jeho využití. Na počátku 90. let 20. století někteří autoři (např. Aronoff, S., Star, J., Estes, J., 1990) mezi geografické informační systémy zahrnovali manuální i počítačové informační systémy, postupem času se však začaly používat pouze za pomoci počítače.

Voženílek, V. (1998) ve své publikaci Geografické informační systémy uvádí několik

z mnoha existujících definic, mezi nimi například:

- GIS je systém lidí a technických a organizačních prostředků, které provádí sběr, přenos, uložení a zpracování údajů za účelem tvorby informací vhodných pro další využití v geografickém výzkumu a jeho praktických aplikacích (Konečný, M., 1985).
- GIS je soubor prostředků pro sběr, ukládání, vyhledávání, transformaci, analýzu a zobrazování prostorových dat reálného světa z hlediska: 1. jejich polohy vzhledem k definovanému souřadnicovému systému, 2. jejich popisných vlastností, 3. jejich prostorových vztahů k jiným objektům (Burrough, P. A., 1986).
- GIS je systém počítačového hardware, software, a procedur sestavených k podpoře sběru, správy, zpracování, analýz a zobrazování prostorově určených dat k řešení složitých problémů plánování a řízení (FICCDC, 1988).
- GIS je počítačově založený systém obsahující hardware, software, data a aplikace. Využívá se k digitálnímu sběru, editování, uložení, správě, modelování, analýzám a numerickým i grafickým vyjádřením prostorových dat (Bill, Fritsch, 1991).
- GIS je výčet aktivit, jejichž předmětem je manipulace se specifickou částí informací o objektech regionu – s geografickými informacemi (DiGis Ostrava, 1994).
- GIS je systém umožňující získávání, zpracování a poskytování geografických informací (Babický, T., 1994).
- GIS je počítačový systém pro organizaci prostorových dat (Bonham-Carter, G. F., 1996).

V současnosti zřejmě nepoužívanější definicí geografického informačního systému je definice firmy ESRI (Environmental System Research Institute), která GIS popisuje jako organizovaný soubor počítačového hardwaru, softwaru a geografických údajů (báze dat), navržený pro efektivní získávání, ukládání, upravování, obhospodařování, analyzování a zobrazování všech forem geografických informací.

2.3.2 Vývoj geografických informačních systémů

První geografické informační systémy v současném pojetí se začaly intenzivněji používat počátkem 60. let 20. století. Avšak topografické záznamy jsou známy z doby mnohem dřívější, kreslené mapy se objevily již ve 13. stol. př. n. l. ve starověkém Egyptě. V první polovině 18. století byly v kartografii vyvinuty první přesné topografické mapy.

Jako první případ užšího propojení grafických a textových postupů je uváděn katastr nemovitostí, který je tvořen dvěma částmi: katastrálními mapami (grafická část) a písemným operátem (část textová). Lze jej tedy označit za "první reálný GIS" (Klufová, R., 2002).

Voženílek, V. (1998) uvádí, že v 18. století dochází také ke zdokonalení kartografických technik, začíná rozvoj statistických metod a teorie matematické informatiky. Tematické mapování přichází o něco později. Myšlenka ukládat a organizovat prostorové informace v počítačích vznikla přibližně v 60. letech 20. století.

S rozvojem lidské společnosti a s rychlým pokrokem vědy a techniky narůstá množství informací i požadavky na jejich zpracování. Druhá polovina 20. století je často charakterizována jako období informační exploze, kterou doprovází prudký rozvoj počítačové techniky.

Vznik GIS v 50. a 60. letech tohoto století ovlivnily především tyto tři geograficky orientované oblasti:

- geografické zobrazovací systémy a rozvoj metod zobrazování geografických údajů,
- analyticky orientované systémy (nástroje prostorových analýz),
- databázové systémy (statistické zpracování údajů) (Klufová, R., 2002).

Vývoj jednotlivých oblastí lidského poznání v posledních dvou stoletích ovlivnil v mnoha směrech budoucí GISy. Ovšem nejdůležitější byl vliv prvních počítačů koncem 40. let 20. století. Počítačové informační systémy se začaly intenzivněji používat až v 60. letech, přičemž jejich manuální prototypy se objevily už o 100 let dříve. Za dobu poměrně nedlouhého vývoje GISů se většina významných kroků v jejich vývoji uskutečnila v Severní Americe.

Podle Klufové, R. (2002) je jako první skutečně funkční GIS označován The Canadian GIS (CGIS), implementovaný v roce 1966 a uvedený do plného provozu v roce 1971. Obsahoval asi 10 000 digitálních map. Kanada byla první zemí, která využila schopností geografických analýz z podrobných mapových podkladů pro mnohé aspekty využívání přírodních zdrojů a vývoj ekonomických podmínek na státní úrovni.

Velký vliv na rozvoj GIS měl rozvoj kvantitativních geografických analýz. Jedním z prvních vědců, kteří použili počítačovou simulaci prostorových údajů, byl švédský geograf Torsten Hagerstrand. K nejznámějším systémům, které byly vytvořeny v 60. letech

patří: SYMAP, ODYSSEY, GRID, IMGRID, MAP, MIADS.

V 60. letech se komerčně prosazují digitizéry a plotry jako grafické terminály počítačů, což výrazně vylepšilo možnosti vstupu a výstupu geografických údajů.

Největší boom a první akceptování technologie GIS praktickými uživateli nastává v 70. letech. Svoji úlohu sehrála v tomto období i orientace na ekologické problémy, jejichž řešení vyžaduje analýzu velkého množství vzájemně souvisejících geograficky definovaných údajů.

Jeden z prvních kvalitních vektorových systémů (ARC/INFO) uvedla na trh společnost ESRI začátkem 70. let. ARC/INFO se vyvinulo ze systému PIOS, inspirováno bylo také systémem ODYSSEY. Tyto první GIS se soustřeďovaly především na zpracování atributových údajů a geografické analýzy, měly jen základní grafické a mapovací schopnosti a byly bez rozvinutých interaktivních možností ovládání.

Dalším obrovským impulsem pro rozvoj GIS bylo zvyšování kapacit a rychlostí procesorů v 70. a 80. letech. Vývoj v tomto období ovlivnily také poznatky v hardwarové oblasti, především zobrazovací zařízení - monitory a elektrostatické a tryskové plotry, které výrazně zvýšily kvalitu vytvářených výstupů.

Po částečném zrušení embarga na dovoz počítačových technologií se začátkem 90. let začaly GISy více prosazovat i ve střední a východní Evropě.

Průběh tvorby a zavádění GISů zaznamenal v ČR v období přibližně od roku 1992 některé dílčí úspěchy. Jako celek však zůstal zatím na mnoha úrovních naší společnosti stále ještě nepochopen (Klufová, R., 2002).

2.3.3 Využití geografických informačních systémů

Geografické informační systémy lze využívat v mnoha oborech. Autorka Klufová ve svých učebních textech uvádí tyto:

- maloobchod - výběr nejvhodnějších míst pro výstavbu supermarketů (na základě demografických a socioekonomických dat o potenciálních zákaznících, o konkurenčních obchodech), určení velikosti spádové oblasti, výběr nejvhodnější lokality,
- inženýrské sítě - správa dat o sítích, modelování reakcí sítí na změnu poptávky, na poruchy a nečekané události,
- životní prostředí - inventarizace přírodních zdrojů, modelování přírodních procesů

- (eroze, odlesňování, El Niño, šíření znečištění, modelování postupu povodňové vlny atd.),
- státní správa a samospráva - územní plánování, evidence nemovitostí, vyměřování některých typů daní, správa dopravní infrastruktury, organizace požární a záchranné služby, policie,
 - zdravotnictví - vyhledávání oblastí s rizikem výskytu specifických druhů nemocí, sledování či modelování šíření epidemií v populaci,
 - doprava - plánování a údržba dopravní infrastruktury, optimalizace městské veřejné dopravy, plánování přepravy nadměrných a nebezpečných nákladů, navigace vozidel pomocí systémů umístěných přímo ve vozidlech - tzv. AVL systémy (Automatic Vehicle Location),
 - sféra financí - vyhledávání míst vhodných pro umístění nových poboček bank či pojišťoven, vyhledávání oblastí se zvýšeným pojišťovacím rizikem (oblasti ohrožené sesuvy, povodněmi, vyšší kriminalitou, nehodovostí ...),
 - telekomunikace - plánování přenosových sítí,
 - vojenství - letecké simulátory a navigační systémy využívající digitální modely terénu (typickým příkladem využití GIS a příbuzných oborů ve vojenství byla válka v Perském zálivu – velitelství disponovala digitálními mapami oblasti, jednotky přijímači GPS, které umožňovaly velitelům neustále sledovat jejich polohu v terénu).

2.3.4 Struktura GIS

Některé definice geografických informačních systémů vymezují základní komponenty systému, který však v jednotlivých definicích není jednoznačný. J. Tuček (1996) uvádí čtyři komponenty, a to hardware, software, geografické údaje a obsluhující personál.

Obecně jsou geografické informační systémy tvořeny navzájem souvisejícími základními komponentami – hardwarem, softwarem, daty a organizační strukturou. Někteří autoři uvádějí mezi základní komponenty také aplikace, čímž ovšem dochází k duplicitě v zastoupení některých prvků systému (aplikační programy, kmenová data aj.).

Základní komponenty ovlivňují v geografických informačních systémech vše. Pro efektivní práci systémů je proto nezbytná jejich vyváženost. Jednotlivé komponenty a jejich části se navzájem jak podněcují, tak i vylučují. Stanovení základních komponent je

pro určité aplikace prvním a velice důležitým krokem jejich úspěšné realizace (Voženílek, V., 1998).

2.3.5 Program ArcGIS

ArcGIS je v současné době považován za nejkomplexnější GIS software na světovém trhu. Nabízí výkonné nástroje pro editaci, analýzu a modelování, je také schopen vytvářet datové modely a spravovat velké množství dat. V této kapitole bude stručně charakterizován, ovšem podrobný popis je velmi rozsáhlou záležitostí a pro potřeby této diplomové práce není podstatný, proto zde budou zmíněny jen základní údaje.

ArcGIS je název geografického systému, jehož autorem a poskytovatelem licence je firma ESRI. Původně byl vyvinut jako systém pro velké sálové počítače a pracovní stanice, s rozvojem výpočetní techniky přešel od systému založeného na příkazové řádce k plnohodnotnému grafickému uživatelskému rozhraní (Klufová, R., 2003).

ArcGIS Desktop je sada integrovaných a navzájem spolupracujících softwarových aplikací ArcMap, ArcCatalog a ArcToolbox. Použitím těchto tří aplikací lze řešit různé druhy geografických úloh, od jednoduchých po složité, včetně tvorby map, správy dat, geografické analýzy, editace dat a prostorových operací.

ArcMap je centrální aplikace v ArcGIS Desktop. Je to GIS aplikace, použitelná pro všechny mapově orientované úlohy, včetně kartografie, prostorových analýz a editace dat.

ArcCatalog pomáhá organizovat a spravovat všechna data. Obsahuje nástroje pro prohlížení a vyhledávání geografických informací, zaznamenávání a prohlížení metadat, rychlé prohlížení libovolných datových sad a vytváření schématu struktury geografických vrstev.

ArcToolbox je aplikace obsahující mnoho nástrojů GIS pro prostorové operace.

Tyto tři aplikace jsou k dispozici ve třech variantách lišících se funkčností a tvoří tak tři základní softwarové produkty ArcGIS Desktop (Arcdata, s. r. o., 2009):

- a) ArcView, který poskytuje rozsáhlé nástroje pro tvorbu map a získávání informací z map již vytvořených, nabízí také jednoduché nástroje pro editaci a prostorové operace, vizualizaci dat, přímý přístup k datům na internetu atd.,
- b) ArcEditor s plnou funkcionalitou ArcView a navíc s rozšířenými editačními možnostmi pro shapefile a geodatabáze a správu libovolných geodatabází,

- c) ArcInfo, který zahrnuje možnosti obou předchozích produktů, které navíc nastavuje o rozšířené prostorové operace. Také umožňuje využít stávající aplikace pro ArcInfo Workstation, neboť v sobě zahrnuje i Arc, ArcPlot, ArcEdit atd. z předchozí generace systému ArcInfo. ArcInfo je kompletní GIS pro tvorbu dat, aktualizaci, dotazy, tvorbu map a analytické úlohy.

Protože ArcView, ArcEditor a ArcInfo mají jednotnou architekturu, mohou uživatelé pracující s kterýmkoliv z těchto klientů sdílet výsledky své práce s ostatními uživateli. Mapy, data, symboly, mapové vrstvy, uživatelské nástroje a rozhraní, výstupní sestavy, metadata atd. mohou být vzájemně sdíleny a vyměňovány mezi všemi třemi produkty. Použití jednotné architektury přináší uživatelům i tu výhodu, že k ovládní kterékoli aplikace ArcGIS Desktop se stačí naučit ovládat jednotné uživatelské rozhraní.

Uživatel má sám možnost zvolit si potřebný produkt. ArcGIS poskytuje prostředky pro zajištění jakéhokoliv GIS, od jednouživatelského systému po rozsáhlý systém, který zpřístupňuje geografická data a analýzy nejen pracovníkům organizace, ale prostřednictvím internetu i široké veřejnosti.

V současné době je pro systém ArcGIS k dispozici sedm volitelných nadstaveb: Spatial Analyst, 3D Analyst, Geostatistical Analyst, ArcPress, MrSID Encoder, Komprese TIFF/LZW, přičemž do budoucna se plánuje vytvoření několika dalších. Nadstavby zde nebudou podrobněji popisovány, pro potřeby této diplomové práce nejsou podstatné.

3 Cíl práce a použitá metodika

3.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce bude zhodnocení intenzity cestovního ruchu v regionu Benešovsko.

Pro zpracování diplomové práce je nutno seznámit se s regionem a charakterizovat jej například z hlediska polohy, obyvatelstva, dopravní dostupnosti, dále také analyzovat nabídku turistických atraktivit, jak kulturních, tak přírodních. Na intenzitu cestovního ruchu mají přírodní a kulturní atraktivity značný vliv.

Další důležitou součástí práce je získání statistických údajů spojených s příjezdy turistů a využitím území pro účely cestovního ruchu, údaje o počtu a kapacitách ubytovacích zařízení, počtu přenocování v těchto zařízeních a podobně.

Statistické údaje lze získat také z dotazníkového šetření. Výsledky průzkumu mají podat informace o segmentu návštěvníků Benešovska, o délce jejich pobytu a spokojenosti s vybaveností regionu, a zejména pak o navštívených místech.

Tyto údaje ve spojení s GIS pomohou vytvořit mapy, výkresy či prostorový model území. Ten umožní vytipovat místa vhodná pro další rozvoj cestovního ruchu.

3.2 Metodika práce

Zpracování diplomové práce bylo rozvrženo do několika fází. Před samotnou tvorbou práce bylo nutno zaměřit se na studium odborné literatury, a to jak z oblasti cestovního ruchu, tak literatury týkající se programu ArcGIS, který byl stěžejní pro prostorovou analýzu a tvorbu tematických map.

Poté následovalo přesné vymezení zkoumaného území a volba metod vhodných k hodnocení intenzity cestovního ruchu. Časově náročnou částí práce byl sběr a zpracování dat, která jsou nutná pro tvorbu databáze a následné zpracování v programu ArcGIS.

První kapitola diplomové práce je věnována úvodu, vysvětlení vztahu cestovního ruchu a oblasti Benešovska a stručné charakteristice regionu.

Druhá kapitola je zaměřena na literaturu a informační zdroje, které byly využity pro tvorbu práce. Literatura, jak již bylo řečeno výše, se týkala především cestovního ruchu a programu ArcGIS. V kapitole jsou zmíněny nejdůležitější pojmy z obou oblastí.

Ve třetí kapitole jsou konkretizovány cíle práce, metodika zpracování a nastíněny hypotézy, které budou v závěru práce potvrzeny nebo vyvráceny.

Čtvrtá kapitola podrobně charakterizuje zkoumané území. Je rozdělena do několika částí. Nejprve je region charakterizován obecně, následně v jednotlivých kapitolách hodnocen z hlediska počtu obcí, počtu obyvatel a hustoty osídlení, míry nezaměstnanosti, geografických ukazatelů (reliéf, hydrologie) a dopravní dostupnosti.

Podmínkami pro cestovní ruch v regionu se zabývá kapitola pátá. Jsou zde zmíněny kulturní a přírodní atraktivity, které mají největší význam a vliv na cestovní ruch a jeho intenzitu v regionu. Stručně vyjmenovány jsou i důležité kulturně-společenské akce, pořádané na Benešovsku.

Šestá kapitola se věnuje analýze sekundárního potenciálu území, tedy ubytovacím a stravovacím službám. Zmiňuje možnosti a přibližnou kapacitu ubytování, a to jak v centru regionu, tak v ostatních městech a venkovských sídlech. Pozornost je věnována i vybavenosti území další turistickou infrastrukturou, turistickými trasami, cyklotrasami a informačními centry.

Sedmá kapitola se zabývá samotným hodnocením intenzity cestovního ruchu na Benešovsku, což je hlavním úkolem diplomové práce. Pro toto hodnocení bylo vybráno několik vhodných indexů, jejichž hodnoty nastíní situaci v oblasti.

Osmá kapitola hodnotí rekreační potenciál území z hlediska přírodního i socioekonomického. Pro dokreslení bylo provedeno dotazníkové šetření, jehož výsledky jsou rozebrány v následující deváté kapitole.

V kapitole desáté jsou zhodnoceny závěry vyplývající jak z hodnocení pomocí indexů, tak z výsledků dotazníkového šetření. Tyto závěry posloužily jako podklad pro vytipování oblastí vhodných pro další rozvoj a návrh možného zlepšení využití oblasti cestovním ruchem.

V jedenácté, závěrečné kapitole, jsou shrnuty závěry a zjištění, ke kterým se během práce dospělo.

3.3 Pracovní hypotézy

Benešovsko je poměrně oblíbenou rekreační lokalitou, těžší nejen ze své dobré dopravní dostupnosti a blízkosti Prahy, ale také ze skutečnosti, že se v tomto území nachází několik hradů a zámků, včetně jednoho z nejznámějších v České republice, a to zámku

Konopiště. Dalšími atraktivitami jsou řeky Sázava a Vltava, kolem nichž je soustředěno velké množství ubytovacích zařízení, individuálních i hromadných. Předpokládá se, že kolem těchto řek bude intenzita cestovního ruchu velmi silná.

Vzhledem k tomu, že Benešovsko se nachází v zázemí hlavního města Prahy, předpokládá se, že do regionu přicházejí kromě vlastníků objektů individuální rekreace také jednodenní návštěvníci. Většina z nich zřejmě nebude v regionu ubytována, přijede sem osobním automobilem v rámci jednodenního výletu s rodinou a vrátí se zpět domů. Důvodem jejich návštěvy bude nejspíše návštěva kulturní nebo přírodní atraktivity, část turistů spojí tuto návštěvu s pěší turistikou nebo cyklistikou. Nejčastěji přitom navštíví zámek Konopiště, Jemniště, Český Šternberk či horu Blaník. Dále se předpokládá, že větší význam má v regionu cestovní ruch v letním období než v zimním.

4 Charakteristika regionu

Zvolený region se rozkládá v jižní části Středočeského kraje. Okres Benešov se svou rozlohou 1 475 km² zaujímá druhé místo v kraji a 13,4 % z jeho celkové rozlohy (Český statistický úřad, 2009). K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresu, a to k přearazení Sedlce-Prčice do okresu Příbram a obce Řehenice z okresu Praha – východ do okresu Benešov. Před touto úpravou byla rozloha okresu téměř 1 505 km². Pro účely diplomové práce bude využito dřívější vymezení, a to zejména z důvodu dostupnosti dat, jak v knižních a internetových zdrojích, tak v programu ArcGIS. V tomto programu do původního určení území ovšem nebylo zahrnuto město Sázava, bylo proto nutno vytvořit novou vrstvu a město připojit.

Pro cestovní ruch je důležitá poloha v blízkosti hlavního města, které na sebe váže velký počet zahraničních návštěvníků, jedná se přibližně o 40 % z celkového počtu osob, které Českou republiku navštíví. Tito návštěvníci využívají možnost výletů do okolí Prahy, případně ubytování se stejně kvalitními službami jako v hlavním městě, ale výrazně levnější.

Dalším aspektem, který se cestovního ruchu v regionu silně dotýká, je značné množství rekreačních objektů ve zkoumaném území. Jedná se o objekty individuální i hromadné rekreace.

Mapa 1: Vymezení Benešovska v rámci ČR

4.1 Obyvatelstvo a sídla

Do okresu Benešov k 1. 1. 2009 patřilo 115 obcí, z toho 9 měst (Benešov, Vlašim, Votice, Týnec nad Sázavou, Trhový Štěpánov, Bystřice, Neveklov, Pyšely a Sázava) a 10 městysů. Městem je také Sedlec-Prčice, který byl do vymezeného území zahrnut.

Mapa 2: Obce okresu Benešov

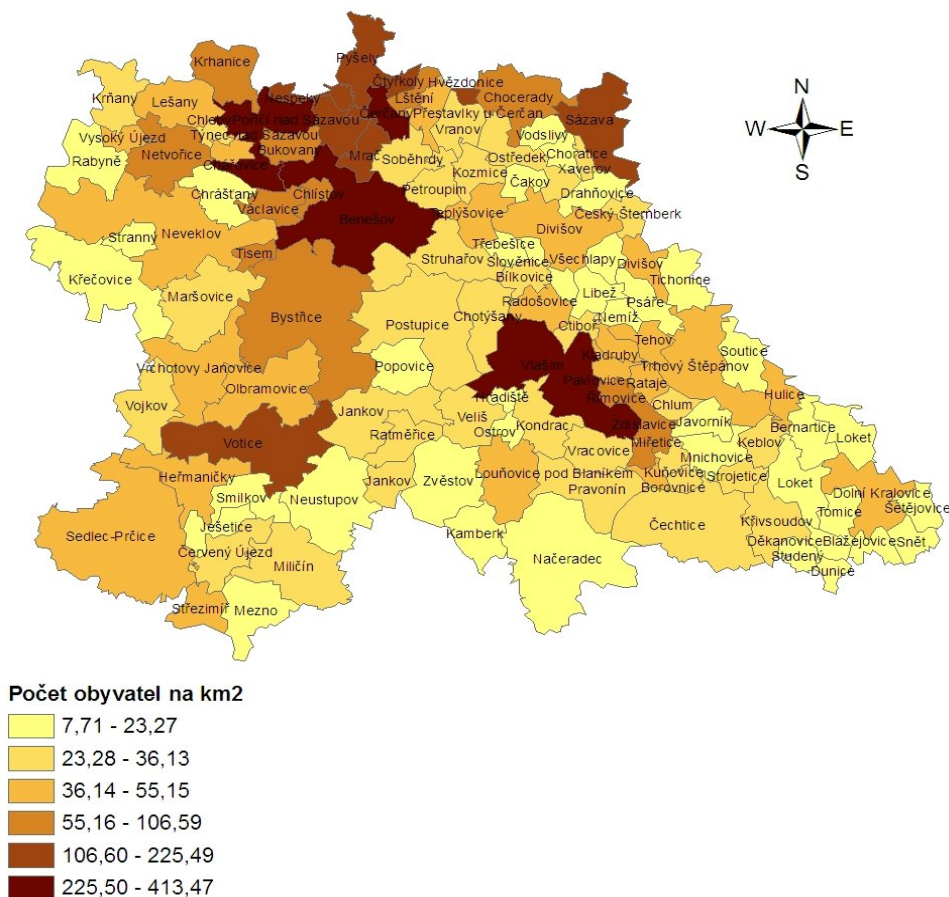
V těchto obcích žilo k 31. 12. 2008 celkem 93 446 obyvatel, z toho 47 141 žen a 46 305 mužů. Průměrný věk obyvatel činil 40 let. Počet obyvatel je poměrně stabilizovaný, převažuje obyvatelstvo v produktivním věku. V porovnání s celorepublikovým stavem je na Benešovsku větší podíl mladých lidí a nižší podíl důchodců (Český statistický úřad, 2009).

Registrovaná míra nezaměstnanosti v okrese Benešov se pohybuje okolo 3 % (3,3 % k 31. 12. 2007), čímž se v rámci kraje řadí na 4. místo. V regionu je však relativně nízká nabídka nových pracovních příležitostí, proto lidé z velké části dojíždí za prací do Prahy (Český statistický úřad, 2009).

Hustota zalidnění je v oblasti velmi různorodá, nejvíce zalidněné obce se, kromě města Vlašim, nachází v těsném okolí Benešova. Důvodem je blízkost Prahy a dobré dopravní spojení, které mnoho obyvatel využívá při cestě do zaměstnání. Mnoho obyvatel hlavního města se v několika posledních letech odstěhovalo na venkov, kde došlo z tohoto

důvodu k rychlému nárůstu počtu obyvatel. Současnou situaci znázorňuje mapa 3. Pro výpočet a její tvorbu byla použita nejaktuálnější dostupná data, platná k 1. 1. 2009.

Mapa 3: Hustota zalidnění obcí okresu Benešov k 1.1.2009 (zdroj: www.czso.cz)

Nejvýznamnějším městem v regionu je Benešov. Jeho historie sahá do 11. století, v polovině 13. století byl založen minoritský klášter, v následujícím století bylo přikročeno k velkolepé stavbě gotického klášterního kostela, který se však do dnešních časů nedochoval. Klášter byl vypálen během husitských válek a nikdy již nebyl obnoven. Na počátku 18. století (v roce 1703) za vlády Přehořovských z Kvasejovic dochází k významnému kulturnímu počínu, založení piaristického gymnázia s kolejí a kostelem svaté Anny na hlavním Benešovském náměstí. Nejvýznamnější změnu v životě regionu představuje rok 1887, kdy se majitelem Konopiště stal následník trůnu, arcivévoda František Ferdinand Rakouský d'Este. Rozvoj konopišťského velkostatku a s ním související hospodářská prosperita města byla přetržena sarajevským atentátem a následující první světovou válkou (Anderlová, J., 2003).

Současný Benešov představuje centrum okresu, a to nejen po stránce administrativní

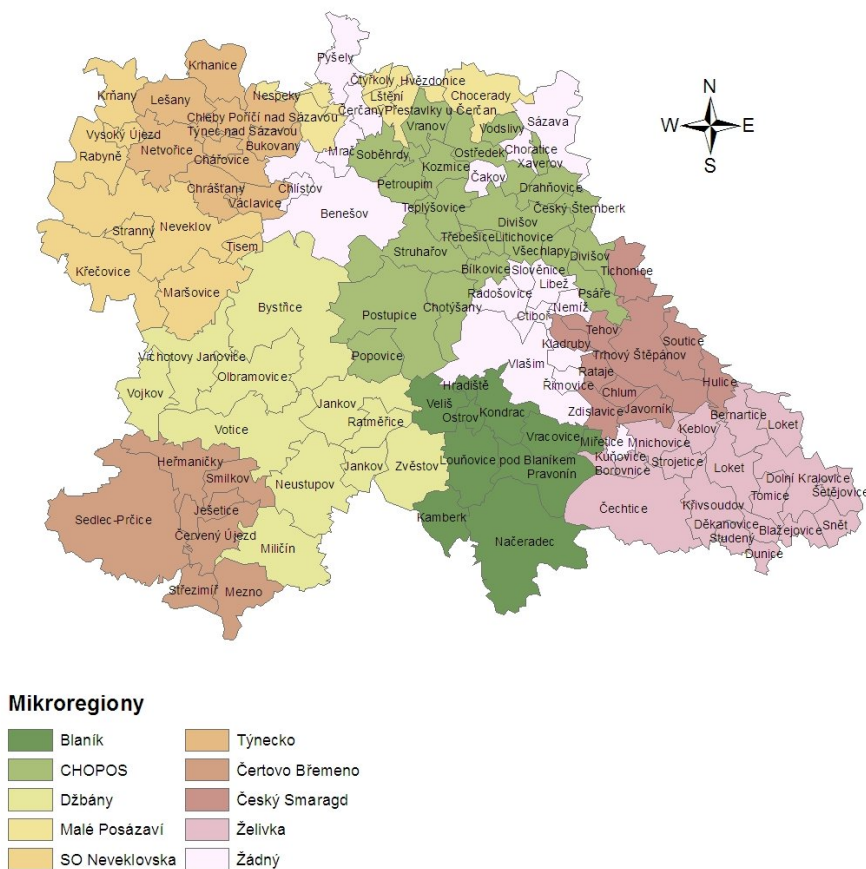
a obchodní, ale například také zdravotnické, školské a v neposlední řadě také turistické.

Značný význam pro region má město Vlašim, které je sídlem základních a středních škol, mnoha výrobních podniků (Sellier a Bellot, LTD apod.), zdravotnických zařízení. Počtem obyvatel se řadí na druhé místo v okrese.

4.2 Členění regionu

Kromě členění území na jednotlivé obce lze území rozdělit na několik mikroregionů. Jedná se o mikroregiony Blaník – zájmové sdružení obcí, CHOPOS, Malé Posázaví, Mikroregion Džbány – svazek obcí, Mikroregion Želivka – svazek obcí, Sdružení obcí Neveklovska, Sdružení region Votice – zájmové sdružení obcí, SO Český Smaragd, Společenství obcí Čertovo Břemeno a Týnecko – svazek obcí (Český statistický úřad, 2004). Příslušnost jednotlivých obcí do konkrétních mikroregionů je nejlépe patrná z mapy území.

Mapa 4: Obce podle členství v mikroregionech (zdroj: www.czso.cz)

Činnost těchto mikroregionů je zpravidla zaměřena na propagaci území, péče o památky a rozvoj cestovního ruchu, spolupráce při tvorbě projektů, spolupráce veřejné správy, celkový rozvoj členských obcí apod.

Lze konstatovat, že v některém z mikroregionů je zapojena většina obcí na Benešovsku, výjimku tvoří z celkového počtu 115ti pouze 17 obcí.

4.3 Přírodní podmínky

Povrch oblasti tvoří Středočeská pahorkatina a Českomoravská vrchovina. Benešovská pahorkatina zaujímá přibližně jednu třetinu regionu, konkrétně jeho severozápadní část. Reliéf je zde sice poměrně členitý, nadmořská výška v této oblasti se pohybuje od 200 m n. m. na soutoku Vltavy a Sázavy po výšku přibližně 550 m n. m., které zde dosahují některé vrchy (Neštětická hora 536 m n. m., Čerčanský Chlum 530 m n. m.). Tato oblast regionu dosahuje díky nižším nadmořským výškám relativně vyšších průměrných ročních teplot a je tedy vhodnější pro zemědělství než ostatní oblasti okresu.

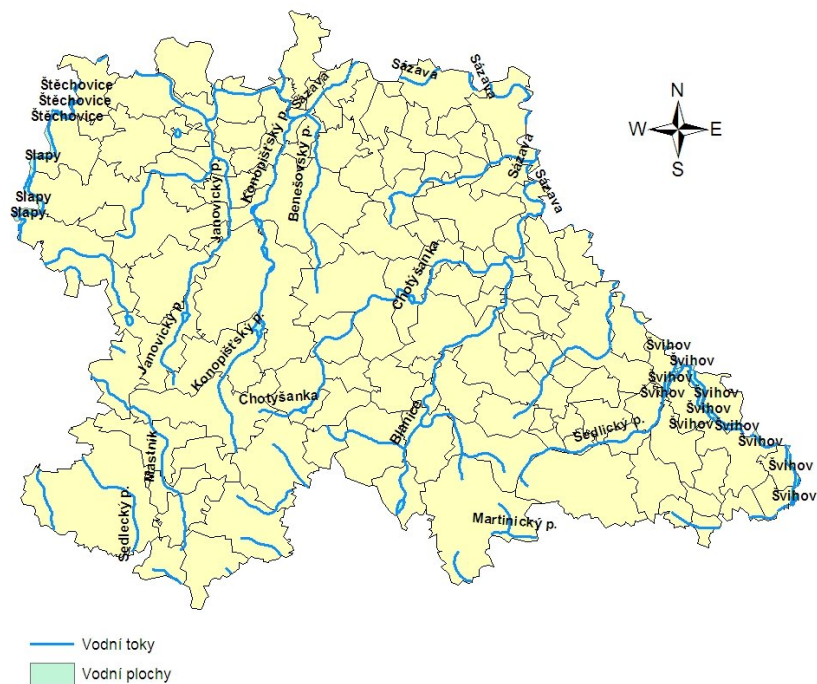
V okolí města Vlašim rozlišujeme další horopisný celek, který zaujímá podstatnou plochu na východě regionu, a sice Vlašimskou pahorkatinu. Zde krajina dosahuje nadmořských výšek mezi 300 m n. m. v údolích řek a 638 m n. m. na vrchu Velký Blaník. Nejvýše položenou, a tedy i nejchladnější oblastí Benešovska, jsou celky Votické, resp. Jistebnické vrchoviny na jihu oblasti s nadmořskou výškou mezi 400 a 723 m n. m. (Javorová skála 723 m n. m. a Mezivrata 713 m n. m.) (Petráň, J. a kol., 1985).

Co se týče vodopisu, můžeme kromě celostátně významných řek Vltavy a Sázavy zmínit ještě tři levostranné přítoky Sázavy, tedy Želivku s významnou zásobárnou pitné vody v podobě nádrže Švihov, Blanici, která protéká Vlašimí a u Českého Šternberka se vlévá do Sázavy, a Konopišťský potok, na kterém je vytvořena z regionálního hlediska poměrně významná soustava rybníků. Voda z celé oblasti se vlévá do Labe a patří k úmoří Severního moře.

Okolí řeky Vltavy je významnou rekreační oblastí zejména pro rodiny s dětmi, nejznámějšími a nejnavštěvovanějšími místy jsou Nová Živohošť, Měřín a Slapy, ovšem podmínky pro rekreaci jsou dobré podél celého toku. Specifické postavení mezi vodstvem regionu má řeka Sázava, ke které se váže dlouholetá tradice vodáctví. Na jejích březích byla vybudována mnohá zařízení pro vodáky, jedná se zejména o kempy, tábořiště

a možnosti občerstvení, často ale s rozdílnou kvalitou poskytovaných služeb a zázemí. Zároveň je okolí řeky a jejího přítoku, Konopišského potoka, hojně využíváno pro víkendové pobyty na chatách a chalupách.

Mapa 5: Vodní toky a plochy Benešovska

4.4 Dopravní dostupnost

Region Benešovsko má poměrně hustou dopravní infrastrukturu. Zastoupena je zejména silniční a železniční síť.

Nejdůležitější komunikací na Benešovsku je silnice první třídy E 55, která propojuje trasu Praha – Benešov – České Budějovice. Zároveň je dálničním přivaděčem pro dálnici D1 mezi Prahou a Brnem. Provoz v rámci regionu zajišťuje hustá síť silnic druhé a třetí třídy, případně místní komunikace.

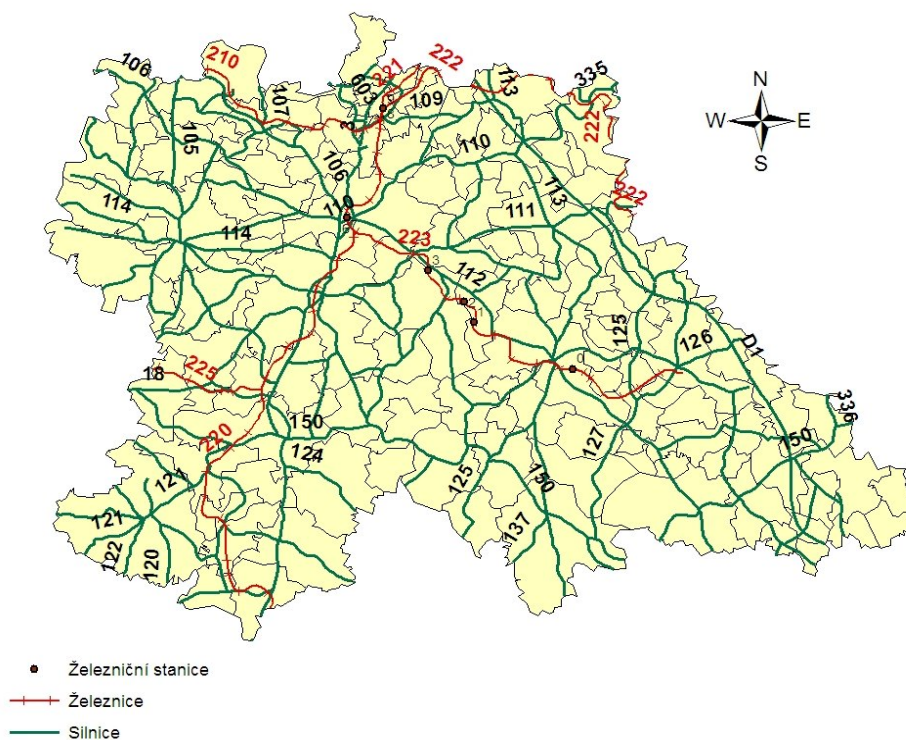
V oblasti železniční dopravy má největší význam trať číslo 221 Praha – Benešov, která dále pokračuje ve směru České Budějovice. Osobní vlaky na této trati v úseku Praha – hlavní nádraží – Čerčany v současné době fungují jako Pražská integrovaná doprava.

V železniční dopravě jsou dále významné tratě mezi Benešovem a Vlašimí

(respektive Trhovým Štěpánovem) a mezi Čerčany a Světlou nad Sázavou. Poslední jmenovaná trať je známá také pod označením Posázavský pacifik a v regionu je tradičně svázána s turistikou a přepravou osob do chatařských lokalit podél řeky Sázavy.

Díky dobré dopravní dostupnosti se stává region pro cestovní ruch atraktivnějším také pro návštěvníky ze vzdálenějších oblastí, velkým přínosem je rovněž možnost využití železniční dopravy pro přepravu jízdnicích kol.

Mapa 6: Dopravní dostupnost Benešovska

5 Podmínky pro rozvoj cestovního ruchu na Benešovsku

Na využití oblasti pro cestovní ruch mají podstatný vliv lokalizační faktory (podmínky), které rozhodují o využití konkrétní oblasti z hlediska přírodních možností nebo z hlediska charakteru a kvalit společenských podmínek a atraktivit. Tyto faktory se zpravidla dělí na přírodní a společenské.

Do skupiny společenských faktorů lze zahrnout jak stálé fyzické objekty, tj. hrady, zámky, zříceniny, sakrální památky, muzea, kulturní zařízení, tak i sportovní či kulturní akce. Nejdůležitějšími přírodními podmínkami jsou: podnebí, hydrologie, geologické poměry, reliéf a fauna a flóra.

Benešovsko a Posázaví je poměrně bohaté na atraktivitu společenské i přírodní. Z atraktivit společenských se jedná zejména o velké množství sakrálních staveb - kostelů a kapliček, ale je nachází se zde i několik hradů a zámků. Přírodní zajímavosti jsou méně turisticky navštěvované, vyjma památné hory Blaník a zámeckých parků v Konopišti a Vlašimi.

5.1 Kulturní atraktivita

V regionu Benešovsko je největší pozornost turistů soustředěna na kulturní památky, z nichž je nevýraznější zámek Konopiště. Dále návštěvníky lákají různé kulturní akce, zpravidla jako jednodenní výlety.

5.1.1 Hrady a zámky

Historie hradů a zámků na Benešovsku je úzce spjata s historií celých Čech. Jsou atraktivní nejen svými dějinami, ale i architekturou a často velmi poutavým okolím.

Konopiště

V celostátním měřítku je významný státní zámek Konopiště pocházející ze 13. století. Lze ho označit za nejvýznamnější a nejnavštěvovanější turistickou atraktivitu v regionu Benešovsko, byl vyhlášen národní kulturní památkou. Návštěvníky láká jak samotná architektura zámku a jeho prohlídka po třech okruzích, tak možnost strávení volného času v zámecké zahradě a přírodně krajinářském parku, který je jedním z největších a nejcennějších v republice. Původní hrad prošel nejvýraznějšími změnami

v době, kdy spadal do majetku Františka Ferdinanda I. Rakouského d'Este. V té době byl přeměněn na klidné rodinné sídlo a získal podobu renesanční zámecké rezidence severoitalského typu na jižní straně, kdežto na ostatních třech stranách výraz středověké pevnosti. Zmodernizován byl výrazně i interiér.

Po sarajevském atentátu panství přešlo na arcivévodovy dědice, v roce 1921 se zámek stává vlastnictvím Československé republiky a je zpřístupněn veřejnosti. Od konce II. světové války se ve správě Konopiště vystřídalo mnoho institucí, například Národní Galerie, Ministerstvo zemědělství atd. V současnosti Konopiště spravuje Národní památkový ústav - územně odborné pracoviště středních Čech v Praze (Zámek Konopiště, 2009).

Český Šternberk

Na ostrohu nad řekou Sázavou ve stejnojmenné obci je možno navštívit raně gotický hrad Český Šternberk, založený v roce 1235.

Na přelomu 15. a 16. století byl hrad přestavěn do stylu pozdní gotiky a zabezpečen okrouhlou věží na jižní straně a dále na ostrohu Vražda další předsunutou baštou a hlubokým příkopem (David, P., Dobrovolná, V., Soukup, V., 2004). Na konci 17. století se uskutečnily raně barokní úpravy interiérů.

V roce 1949 byl hrad zestátněn, bylo zde zřízeno muzeum a veřejnosti přístupná expozice. V roce 1992 byl neudržovaný hrad vrácen Zdeňkovi Sternbergovi, který zde trvale žije. Objekt je nadále přístupný veřejnosti, na objednání i celoročně. Hradní areál si uchoval raně gotické jádro – okrouhlou věž s břitem, starý palác a kapli, z 15. a 16. století jsou předsunutá hranolová věž, na jihu předsunutá válcová věž upravená na altán s terasou a kamenným mostem a barokní dolní palác. Barokní interiéry jsou vyzdobeny italským štukatérem Carlem Brentanem. Na nádvoří hradu v hlavní návštěvnické sezóně probíhají ukázky výcviku dravců a sokolnictví, dále je možnost navštívit hladomornu, která je znovu otevřena po rekonstrukci.

Jemniště

Z pohledu spíše regionálního významu lze jmenovat Jemniště, jehož historie není zdaleka tak bohatá jako u Konopiště, ale přesto se jedná o významnou památku regionu. První zmínka o zámku Jemniště pochází z roku 1724, kdy ho nechal vybudovat hrabě František Adam z Trauttmansdorffu. Původním sídlem na Jemništi byla stará tvrz, která se dodnes zachovala v blízké vesnici. V roce 1754 však celý zámek vyhořel a byl přestavěn

do dnešní podoby a nově vybaven. Byl změněn pouze průčelní štít, a to umístěním trauttmansdorffského erbu, a vzhled zámku doplnily sochy Lazara Widmana. Od té doby vzhled zámku nezaznamenal žádné úpravy, zůstal tak typickým šlechtickým sídlem vrcholného baroka (Zámek Jemniště, 2009). Nejedná se o sídlo pevnostního typu, ale o pohodlnou letní vilu, dnes opět v soukromém vlastnictví rodiny Sternberků.

Vlašim

Několik kilometrů jižně od Jemniště se nachází město Vlašim, v jehož majetku je stejnojmenný zámek. V současnosti zde sídlí Muzeum Podblanicka, v expozici se nacházejí původní zbraně, lovecké trofeje dřívějších majitelů, nářadí a oděvy užívané v minulosti a mnoho dalších zajímavých historických exponátů, které jsou z velké části hlavním důvodem návštěvy zámku. Část areálu je využívána jako výukové pracoviště Středním odborným učilištěm ve Vlašimi.

V zámku je pro návštěvníky přístupná výše zmíněná expozice muzea, část prostor může být pronajata při příležitosti konání výstav či koncertů. Často využívaná je možnost uzavření sňatku v zámecké obřadní síni.

Velmi zajímavou a pro mnoho návštěvníků poutavější atraktivitou zůstává rozsáhlý zámecký park v anglickém stylu. Park se rozkládá v okolí zámku, v údolí řeky Blanice, na ploše 75 hektarů. Vlašimský park je začleněn v evropské soustavě chráněných území díky svému mimořádnému přírodovědnému bohatství. Celé území je geomorfologicky velmi členité, proto se zde nachází květnaté vlhké louky, skály, stinné i výslunné lesy, v oblasti pod Starým hradem i pralesovitěho charakteru. Ve zdejších lesích roste mnoho vzácných a chráněných druhů rostlin, například lilie zlatohlavá nebo oměj různobarvý. Po celém parku jsou rozptýleny staleté duby letní, které jsou útočištěm pro vzácný hmyz a ptactvo.

Vrchotovy Janovice

Další památkou na území Benešovska je zámek Vrchotovy Janovice. Z hlediska cestovního ruchu se jedná o méně významnou památku, přestože obec Vrchotovy Janovice má dostatek přírodních a historických zajímavostí a územím obce prochází několik značených turistických a cyklistických tras. Návštěvníci využívají zejména možnost návštěvy krajinářského zámeckého parku a prohlídky zámku samotného.

Zámek je součástí Národního muzea, k vidění jsou stálé expozice: „Společnost v Čechách 19. století“, „Rilke, Kraus a Vrchotovy Janovice“, která popisuje rodinu

posledních majitelů a především osobnost Sidonie Nádherné, expozice „České zvonařství“, která seznamuje návštěvníky s historií zvonařského řemesla v Čechách.

V celém regionu se nachází i další menší zámečky, které ale nejsou z hlediska cestovního ruchu příliš důležité. Tyto stavby byly v historii většinou sídly nižší šlechty, dnes jsou využívány například jako domovy důchodců, dětské domovy, sídla institucí, muzeí nebo slouží jako soukromá obydlí, některé z nich jsou neudržované a chátrají. Jako příklady lze uvést Kácov, Komorní Hrádek, Líšno, Louňovice pod Blaníkem, Pirkštejn, Rataje nad Sázavou, Růžkovy Lhotice, Pyšely, Načeradec.

5.1.2 Zříceniny a tvrze

V celém regionu jsou zříceniny zastoupeny v poměrně velkém počtu. Některé jsou dosud poměrně zachovalé, z jiných zbývají pouhá torza. Nejznámějšími zříceninami jsou Zlenice, Zbořený Kostelec, minoritský klášter v Benešově, Říčany, Kožlí, Talmberk, Stará Dubá. Existují zde zachovalé tvrze, například Mrač, Domašín, Staré Mitrovice, Kouty.

Tyto památky mají spíše regionální význam, jsou však oblíbenou atraktivitou zejména u pěších turistů a cyklistů. Pro lokalitu nemají výrazný ekonomický význam, zájem širší veřejnosti přitahují zvláště při konání různých druhů akcí, nejčastěji jsou to historické slavnosti, divadelní a koncertní vystoupení. Mnoho těchto památek by přesto mohlo být navštěvováno a využíváno více, největším problémem je v současné době financování propagace a informovanosti návštěvníků.

Zbořený Kostelec

Hrad, dnes zvaný Zbořený Kostelec, dal pravděpodobně postavit Václav II. jako královský na konci 13. století, počátky jeho dějin však nejsou přesně historicky doloženy. Po dobytí v roce 1450 zůstal pustý a neobydlený. Pro záchranu hradu bylo v roce 1996 založeno občanské sdružení s názvem Řád rytířů bílého kříže, který hledá cesty, jak památku zachránit a oživit. Hlavním cílem je staticky zabezpečit pozůstatky budov a zdí a vytvořit zde zázemí pro kulturní akce a celkově pro prezentaci hradu a jeho historie. V průběhu roku se zde pravidelně konají kulturní akce (např. Bitva o brod), které jsou již dobře známé mezi návštěvníky, ti se sem opakovaně vrací a jejich počty stále rostou.

Zlenice

Na soutoku Sázavy a Mnichovky stojí hrad Zlenice, často nazývaný Hláska. Vznikl v 1. polovině 14. století, a stal se tak zřejmě náhradou staršího hradu na protějším břehu

potoka, který se dnes označuje jako Hrad u Čtyřkol. Přibližně okolo roku 1460, během poděbradských válek, byly Zlenice dobyty a následně poničeny. Okolnosti této události nejsou blíže známy. Hrad již nebyl obnoven.

Z hradu blokové dispozice, jehož jednotlivé objekty byly spojeny do jednoho celku, se dochovalo dosud vysoké zdivo velké věže (donjonu) s lomeným oknem, části obytných staveb, brány, hradeb se zaoblenými nárožími a příčné příkopy (David, P., Dobrovolná, V., Soukup, V., 2004).

Turisticky oblíbenou zastávkou je Senohrabská plovárna, která se nachází přímo pod hradem. Jedná se o bývalé říční lázně s kabinkami, které nabízejí v létě možnost koupání, ale také občerstvení. Využit lze přívoz do obce Zlenice na protějším břehu – mimo sezónu jen o víkendu, v létě pak během celého týdne.

Mrač

V obci Mrač existují zbytky tří středověkých panských sídel, z nichž nejstarší je tvrziště, které stálo na okraji vyvýšeniny nad potokem. Tvrziště se dochovalo v podobě v podobě dvou pahorků, příkopu a valů, které je nejenom pro Mrač velmi významným dokladem dávné historie, způsobu života a úrovně osídlení této lokality. Proto je celý areál také zapsán jako registrovaná kulturní památka.

Na konci 14. století byla postavena nová tvrz, umístěná přibližně 100 metrů vedle původní. Během let tvrz prošla několika přestavbami, od pohodlné panské rezidence přes renesanční tvrz až k sýpce a bytům pro dělníky z nedalekého kamenolomu. Patrová budova je kamenná, obdélníkového půdorysu, s valbovou střechou, kamenná hradba vymezuje čtyřhranné nádvoří. Unikum této památky tkví v tom, že je jedinou zachovalou památkou ve střední Evropě, která má systém plášťového opevnění, kde je pouze jedna palácová a zároveň hospodářská budova začleněna do tohoto systému. Po domluvě lze navštívit i dochované středověké sklepy, vytesané do žulového masivu.

Před rokem 1709 byl vybudován ve dvoře nad tvrzí nový zámek, který měl sloužit jako sídlo úředníků a náhrada za málo pohodlný hrad. Z barokního zámečku se dochovaly pouze vysoké obvodové zdi s okenními otvory. Jedinou zachovanou budovou z výše jmenovaných staveb v Mrači je tvrz.

5.1.3 Sakrální památky

V benešovském regionu se nachází několik desítek sakrálních staveb, téměř v každé obci regionu byl v minulosti vybudován kostel nebo kaplička, častá jsou takzvaná Boží muka, obvykle stavěná u cest a na rozcestích.

Benešov

V Benešově se nacházejí tři významné sakrální památky, jmenovitě kostel svaté Anny, kostel svatého Mikuláše a pozůstatek minoritského kláštera.

Kostel svaté Anny z 18. století je jednou z nejzajímavějších staveb ve městě, stojí ve spodní části Masarykova náměstí a patří k dominantám města. Stavba byla dokončena zároveň s budovou piaristické koleje, která se nachází v těsné blízkosti. V chodbě kostela je nainstalována expozice působení piaristického řádu.

Jako další významnou sakrální památku v Benešově lze zmínit kostel svatého Mikuláše. Jedná se o raně gotickou stavbu ze 13. století. Ve své historii byl dvakrát přestavěn, a to v letech 1420 a 1648, v obou případech po požáru. V interiéru se dochovala cenná barokní výzdoba - sochy M. B. Brauna a nástěnné malby I. Raaba. V těsné blízkosti kostela je zvonice s gotickým zvonem od mistra Rudgera z roku 1322. Tento zvon je jedním z nejstarších v Čechách.

Z minoritského kláštera se do dnešní doby dochovalo pouze torzo. Klášter s monumentálním chrámem byl vystavěn ve 14. století, v roce 1420 za husitských válek byl vypálen, ale ne zcela zničen. Nadále sloužil jako místo pro konání zemských sněmů, v roce 1451 a 1473. Klášterní prostory byly ničeny povětrnostními vlivy, v roce 1648 byl klášter opětovně vypálen Švédy, kteří zkázu stavby dokončili. Klášter již nebyl nikdy obnoven. Dnes lze vidět na místě bývalého kláštera pouze dva zachovalé oblouky, které se staly symbolem města.

Poříčí nad Sázavou

V Poříčí nad Sázavou lze navštívit dva románské kostely, z nichž zejména kostel svatého Petra a Pavla patří k nejvýznamnějším románským stavbám v Čechách vůbec. Pro mnoho návštěvníků je důvodem návštěvy obce Poříčí, zejména díky své historické hodnotě. Dodnes se vedou spory o datu jeho založení, dřívější verze uvádí 11. století, dnes se odborníci přiklánějí spíše k verzi, že byl postaven kolem roku 1100. Kostel svatého Havla byl postaven v románském slohu v první čtvrtině 13. století. Zchátralý kostel byl znovu obnoven v roce 1745 Františkem Václavem hrabětem z Vrtby, a to v barokním

slohu. Dnes je kostel jednolodní obdélníkového tvaru s dosud zachovalou jižní věží a ukončenou půlkruhovou apsidou. Pod presbytářem se dosud nachází krypta stejného půdorysu. Tato krypta byla dříve nazývána kaplí svatého Václava a řadí se ke třem nejstarším památkám tohoto druhu v Čechách.

Lštění

Kostel svatého Klimenta na Hradišti patří do obce Lštění, přibližně dva kilometry severně od Čerčan. Na ostrohu nad řekou stávalo od 9. století slovanské hradiště, od 11. století zde bylo sídlo přemyslovské hradní správy. Do dnešní doby zůstal z hradu pouze kostel zasvěcený svatému Klimentovi. Kostel je snad původně románský, zmiňovaný ve 14. století. Dnešní barokní podoba pochází z roku 1730.

Návštěvníci tohoto poutního místa oceňují zejména krásný výhled do posázavské krajiny a architekturu kostela svatého Klimenta, který je považován za jeden z nejmalebnějších v lokalitě.

Hrádek u Vlašimi

Jedním z nejvýznamnějších a nejnavštěvovanějších poutních míst v Čechách je Hrádek u Vlašimi. Měsícem hlavních poutí je červenec, průvody se ovšem pořádají i mimo termíny hlavních poutí. Celkem se počet průvodů v červnu a červenci pohybuje kolem sedmdesáti a místo navštíví několik tisíc osob. Dnešním vlastníkem je řád kněží Mariánů, kteří v nedávné době koupili a zrekonstruovali i rozpadávající se školu v těsné blízkosti fary a chrámu.

5.1.4 Muzea

Návštěvníci regionu mají možnost zhlédnout expozice několika muzeí a galerií v regionu. Je nutno zmínit především Muzeum Podblanicka se sídlem ve vlašimském zámku, kde jsou umístěny exponáty dokumentující život na Podblanicu v minulosti. Zde jsou pořádány i krátkodobé výstavy obrazů.

Dalšími atraktivními místy jsou Muzeum umění a designu v Benešově, Muzeum motocyklů v Netvořicích a Konopišti a zejména Vojenské technické muzeum v Lešanech. Zde se nachází bohatá sbírka 350 historických tanků, kanónů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel pocházejících z období od roku 1890 až do současnosti. Sbírkou je umístěna v osmi halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen ne jeden světový

unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu. Velmi příjemné pro návštěvníky je bezesporu rozmístění exponátů a způsob prohlídky – vzorem jsou britská muzea. Návštěvník se mezi exponáty pohybuje většinou volně, některé haly jsou tematicky zařízeny, navozují například atmosféru vybombardovaného města za druhé světové války.

V obci Křečovice poblíž Neveklova lze navštívit památník významného českého skladatele Josefa Suka. Expozice je umístěna v domě, kde žil a tvořil. Vystaveny jsou zde také dokumenty, které jsou spojeny s uměleckou činností Českého kvarteta.

5.2 Přírodní atraktivita

Benešovsko má i přes hustou dopravní síť v regionu a rozšiřující se zástavbu v obcích a městech stále dobré podmínky pro trávení volného času v přírodě. Část lokality zaplňují rozsáhlé lesy, většinou smíšené. Ty vybízejí k aktivnímu odpočinku, návštěvníkům lze nabídnout procházky a delší túry po značených turistických trasách, které mohou být spojeny například se sběrem hub a lesních plodů. Ke zmíněným procházkám lze využít také zámecké parky, zejména v Konopišti, ve Vlašimi a ve Vrchotových Janovicích, které jsou napojeny na turistické značení. To je v regionu velmi kvalitní a umožňuje zájemcům o pěší turistiku návštěvu mnoha atraktivních míst.

V regionu lze nalézt také místa chráněná, například ptačí rezervaci Podhrázský rybník či Chráněnou krajinnou oblast Blaník. Významný je také přírodní park Džbány – Žebrák, krajina mezi Jankovem, Voticemi a Líšnem, která je útočištěm řady přísně chráněných rostlin i živočichů.

Blaník

Hora Blaník (638 m n. m.) je pravděpodobně spolu s Konopištěm nejznámějším symbolem Benešovska. Váže se k ní pověst o vojsku svatého Václava, které v hoře čeká na chvíli, kdy vyjede na pomoc českému národu. Vztah Čechů k této památné hoře potvrzuje i fakt, že jeden ze základních kamenů Národního divadla pochází právě odtud.

Chráněná krajinná oblast je, co se týká rozlohy, nejmenší CHKO v České republice, jelikož zabírá pouhých 40,31 km². Území se rozkládá na středním toku Blanice na jih od Vlašimi mezi obcemi Libouň, Velíš, Vracovice a Načeradec v bližším okolí Velkého Blaníku. Oblast se nachází v nadmořské výšce 360 - 638 m ve východní části okresu Benešov.

Na území CHKO Blaník můžeme najít tři přírodní rezervace (Velký Blaník, Malý Blaník a Podlesí), dvě přírodní památky (Rybník Louňov, Částrovické rybníky) a jednu přechodně chráněnou plochu (Křížovský lom). V zájmu zachování přírody je významný Program péče o krajinu a Natura 2000, což je soustava lokalit chránících nejvíce ohrožené druhy živočichů, rostlin a přírodních stanovišť na území Evropské unie. Na území CHKO Blaník patří do této soustavy dvě lokality – řeka Blanice a přírodní rezervace Podlesí.

Chráněná krajinná oblast Blaník se vyznačuje rozsáhlými lesními celky, krajinu dotváří pole, louky a několik menších rybníků a samozřejmě citlivě začleněná zástavba obcí s množstvím historických památek. Málo zemědělsky a průmyslově narušené prostředí tvoří vhodné podmínky pro provozování cyklistiky a pěší turistiky.

Podhrázský rybník

Podhrázský rybník se nachází u Bystřice, se svou plochou 59,37 hektarů je největším rybníkem v okrese a největší z vodních ploch zásobovaných Bystrým (Konopišťským) potokem. Je významnou ornitologickou lokalitou, hnízdištěm několika desítek druhů vzácných ptáků a je také vyhledávanou zastávkou ptáků tažných. Díky tomu byl vyhlášen národní přírodní rezervací. Hlavní význam má rezervace v době jarního a podzimního tahu. Pravidelně využívá tuto tahovou zastávku okolo 30 druhů ptáků, např. polák malý, hohol severní a dalších téměř 40 druhů je zde zjišťováno nepravidelně, vzácně nebo jako zatoulanci.

Sázava

Řeka Sázava je jednou z nejoblíbenějších turistických atraktivit v regionu. V letním období je využívána zejména pro vodáctví, střední a dolní tok je vhodný i pro začátečníky. Vodákům se po celé délce toku nabízí mnoho možností ubytování, zejména kempy a tábořiště. Jednotlivá zařízení se ovšem liší svou vybaveností, kvalitou a poskytovanými službami. Většina kempů nabízí i stravovací služby.

Řeka pramení v rybníku Velké Dářko, délka jejího toku činí 218 kilometrů, z toho 208 kilometrů je splavných. Na řece se nachází dvoje přeje, Stvořidla a Pikovice, které jsou považovány za nejkrásnější úseky toku, ale zároveň nejnebezpečnější.

Řeka Sázava je také oblíbenou rekreační lokalitou, podél toku se nachází mnoho chatových osad, které jsou využívány zejména pro víkendové pobyty. Chataři oceňují zejména možnost pobytu v zachovalé přírodě, klidné prostředí a možnost odpočinku.

5.3 Kulturně – společenské akce v regionu

Velké množství návštěvníků do regionu přivádí různé kulturní akce, přičemž většina z nich má již mnohaletou tradici a díky ní vybudovanou stabilní návštěvnickou základnu. V tomto stručném přehledu budou zmíněny nejdůležitější a nejnavštěvovanější akce.

Bitva o brod – Zbořený Kostelec

Historická akce pořádaná Řádem rytířů bílého kříže, koná se zpravidla na konci června. Program zahrnuje historickou bitvu, rytířské souboje, divadelní představení, dobové tržiště, skupiny historického tance a hudby atd. V roce 2009 se koná již 7. ročník.

Divadelní a folkové Mračení, bitva – Pyšely

Největší a nejnavštěvovanější historické slavnosti v Posázaví, dříve pořádané na tvrzi Mrač, od roku 2008 se místo konání přesunulo do Pyšel. Obvyklá jsou vystoupení známých hudebních skupin, herců, kejklířů, taneční vystoupení v historickém stylu, trhy, soutěže a atrakce pro děti (jízda na koni, střelba z luku a kuše apod.), vojenské ležení, řemeslníci, historická bitva, šermířská veselice.

Folkový kvítek, koncerty rádia Blaník – Konopiště

V areálu přírodního divadla v Konopišti se konají hudební akce, návštěvnost se každoročně pohybuje okolo 5000 osob na každé z akcí.

Podblanický hudební podzim

Festival vážné hudby byl založen v roce 1984 k počtě jednoho z nejvýznamnějších českých skladatelů, Jana Dismase Zelenky, organizátorem festivalu je Sdružení profesionálních a dobrovolných kulturních pracovníků a osmnáct měst a obcí Středočeského kraje, kde se jednotlivé koncerty konají. Je pořádáno 21 samostatných koncertů za účasti předních hudebních souborů i sólistů.

Další kulturní akce, které jsou pro region významné, jsou například: festival Jaro Josefa Suka, divadelní představení v Městském divadle Na Poště, Benešovský jarmark, přehlídka dechových orchestrů, výstavy na různá témata v Muzeu Podblanicka či v městské výstavní síni, dále také nově pořádané akce, jako Císařské a královské manévry, Letní slavnost a Lovecké kratochvíle, to vše v areálu zámku Konopiště. V Kácově se koná multikulturní a multižánrový festival Sázavafest. Množství návštěvníků, kteří stráví v regionu zpravidla jeden den, přitahují pochody Praha – Prčice a Za povidlovým koláčem.

6 Vybavenost území turistickou infrastrukturou

6.1 Turistické trasy

Značení pěších turistických tras v České republice je v rámci celé Evropy nejlepším a nejdelším. Garantem jednotného značení je Klub českých turistů, organizace s dlouholetou tradicí. Celostátní organizace je rozčleněna do menších celků podle územního působení, na krajské a místní. Benešovská místní organizace je začleněna do střeďočeské organizace.

Požadavky na turistické značení jsou upraveny normou 1 8025:1989 Turistické značení. Pro značení pěších tras se v České republice využívá jednotný systém pásového značení, tzn. vodorovné pruhy o rozměrech 100 x 100 mm, vyznačené na dobře viditelných místech, nejčastěji na pevných bodech (stromech, sloupech, kamenech apod.), zpravidla ve výši očí dospělého člověka a tak, aby bylo značení viditelné z obou směrů chůze (trasy jsou značeny obousměrně). Pro toto značení se používají čtyři barvy - červená, zelená, modrá a žlutá, doplněné bílým pásem nad barevným pruhem i pod ním. Každá z těchto barev určuje význam konkrétní turistické trasy:

- červená - hlavní turistická trasa, dálková trasa, vrcholová (hřebenová) trasa,
- modrá - turistická trasa s oblastním významem,
- zelená - turistická trasa s místním významem,
- žlutá - spojovací trasa, zkratka, odbočka.

Pro odbočení se základní tvar značky doplňuje šipkou, k významným místům v blízkosti hlavní značené trasy se vyznačují odbočky významovým tvarovým značením stejné barvy, jakou je značena hlavní trasa.

Na Benešovsku má pěší turistika dlouhou tradici a dobré podmínky, zejména co se týká zachovalé přírody a dostupnosti turistických atraktivit. S tím plně koresponduje poměrně hustá a kvalitní síť značení.

Nejoblíbenějším místem pro návštěvu bezesporu zůstává zámek Konopiště, ke kterému lze dojít po červeném značení ze širokého okolí Benešova. Mezi nejpopulárnější trasy patří trasa vedoucí malebným údolím Konopišťského potoka, tzv. Měsíčním údolím. Výchozí bod je v Poříčí nad Sázavou, trasa vede z velké části lesem a končí na Konopišti (odtud lze opět pokračovat po jiném úseku značených cest). Cesta

trvá zhruba dvě hodiny, vzhledem k nenáročnosti a rovinnému terénu je vhodná i pro rodiny s dětmi. Trasu lze absolvovat i na kole, ovšem cyklista musí počítat s dvěma náročnějšími úseky, kde je nutno kolo převést nebo přenést přes kameny a kořeny stromů.

K pěšímu výletu lze využít několika dalších tras, na kterých se nachází významné atraktivity regionu, například zámek Jemniště, město Benešov, Poříčí nad Sázavou, Týnec nad Sázavou, Podhrázský rybník apod. Benešovskem prochází několik tras dálkových a devět spíše regionálního významu.

6.2 Cyklotrasy

V regionu existuje hustá síť přibližně třiceti cyklistických tras různé délky a náročnosti, vhodných nejen pro aktivní sportovce, ale také pro rodiny s dětmi a seniory.

Benešovskem prochází mezinárodní cyklistická trasa č. 11 Praha – Vídeň (Greenways), z dalších významných tras je to trasa č. 1 Praha – Brno a zejména trasa č. 19 Davle – Zruč nad Sázavou – Lísek, známá jako Posázavská, s délkou 208 km a převážně rovinným terénem. Náročnějším úsekem je část trasy mezi Čerčany a Chocerady, kde je nutno absolvovat největší převýšení. Tato cyklotrasa vede většinou podél břehů řeky Sázavy, její povrch je převážně zpevněný. Pro cyklisty je tato trasa atraktivní zejména díky klidné posázavské krajině lemované loukami a lesy.

Síť cyklotras návštěvníkům umožňuje návštěvu mnoha památek regionu, například zámky Konopiště se zámeckým parkem, Vlašim, Jemniště, Vrchotovy Janovice, hrad Český Šternberk, zříceniny Kozlí, Zlenice, Zbořený Kostelec, tvrz v Mrači a dále značný počet významných sakrálních památek – kostely v Benešově, v Poříčí nad Sázavou, Hradiště, křížovou cestu na Konopišti a mnoho dalších. Sakrální památku lze najít téměř v každé obci regionu, a to buď v podobě kostela, kapličky, božích muk nebo křížku.

Cyklisté oceňují zachovalou krajinu Benešovska a možnost využít pro své sportovní aktivity klidnější cesty v okolí města a na venkově. Mnohé z cyklotras vedou mezi poli nebo lesem, což je atraktivní zejména pro návštěvníky, kteří přijíždějí do regionu z Prahy a jejich prioritou je odpočinek od ruchu města.

6.3 Ubytování a stravování

Ubytovací a stravovací služby tvoří sekundární potenciál lokality, jsou zdrojem příjmů v regionu, vytváří pracovní místa a zvyšují atraktivitu lokality pro návštěvníky. Materiálně technická základna cestovního ruchu je důležitým faktorem pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti. S tím souvisí nutnost nejen udržovat, ale stále i zlepšovat ostatní faktory, zvyšovat péči o památky, dbát na kvalitu stravovacích a ubytovacích zařízení, zřídit kvalitní informační systémy pro návštěvníky apod.

Přestože hlavní cíle činnosti podniků v cestovním ruchu jsou identické s činností podniků jiných odvětví, totiž dosažení zisku, lze nalézt i určité rysy, typické právě pro oblast služeb poskytovaných v ubytovacích a stravovacích zařízeních. Nejdůležitějším specifickým v oblasti cestovního ruchu je sama podstata služeb, které jsou vázány na:

- místo, kde se vyskytují předpoklady cestovního ruchu a spotřebitel jde za těmito atraktivitami,
- klimatické podmínky, rozložení volného času (prázdniny, svátky apod.) - cestovní ruch se vyznačuje vysokou mírou sezónnosti a nerovnoměrným rozložením v průběhu roku či týdne,
- časovost, neboť tvorba, prodej a spotřeba služeb cestovního ruchu je místně i časově spojena,
- pomíjivost, která je dána tím, že pokud služby nejsou spotřebovány v době, kdy jsou k dispozici, jejich výkon je ztracen,
- osobní charakter, neboť slouží k bezprostřednímu uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu,
- výsledky společné činnosti mnoha odvětví, které se podílejí na zabezpečení a fungování systému cestovního ruchu,
- vliv makroekonomických faktorů, jako je počasí, přírodní katastrofy, vnitřní i mezinárodní politická situace, válečné konflikty, terorismus, bezpečnost navštívených míst, kriminalita apod. (Hesková, M., 2005).

Ubytovací služby

Posláním ubytovacích služeb je umožnit přenocování nebo přechodné ubytování účastníků cestovního ruchu mimo místo jejich trvalého bydliště, včetně uspokojení dalších potřeb, které s přenocováním nebo přechodným ubytováním souvisejí, tedy především

služby stravovací. Jsou významným předpokladem vzniku a rozvoje zejména dlouhodobého cestovního ruchu (Orieška, J., 1999).

V České republice platí dva základní dokumenty: Oficiální jednotná klasifikace ubytovacích zařízení České republiky a Doporučení upravující základní ukazatele pro poskytování ubytovacích služeb v rámci ubytování v soukromí, v kempech a chatových osadách a v turistických ubytovnách. Podle těchto dokumentů se rozdělují kategorie ubytovacích zařízení na hromadná ubytovací zařízení a na individuální ubytování. Podle údajů Českého statistického úřadu se v okrese Benešov ke 31. 12. 2006 nacházelo 67 hromadných ubytovacích zařízení, z toho 3 čtyřhvězdičkové hotely, 31 ostatních hotelů a penzionů, 5 kempů, 9 chatových osad a turistických ubytoven a 19 zařízení spadajících do kategorie ostatních hromadných ubytovacích zařízení jinde nespécifikovaných.

Nabídka ubytování v hotelech je nejrozšířenější ve městech. V Benešově lze využít následující hotely:

- Hotel Pošta***	50 lůžek
- Hotel Atlas***	59 lůžek
- Hotel Benica***	67 lůžek
- Hotel Nová Myslivna**	40 lůžek
- Amber Hotel Konopiště***	90 lůžek
- Hotel Harmony***	24 lůžek

Další možnosti ubytování v regionu nabízí například Hotel Měřín v Jablonné nad Vltavou (262 lůžek), Hotel Vorlina ve Vlašimi (47 lůžek), Sporthotel Vlašim (96 lůžek), Hotel Pecínov (120 lůžek), dále s menší kapacitou lůžek jsou to hotely U Hlaváčků v Bystřici, Green Valley Park v Chotýšanech, Hotel Klokočkův mlýn v Načeradci, Parkhotel*** Český Šternberk, Kormorán ve Zlenicích u Čerčan, Hotel Nad řekou v Týnci nad Sázavou, Lauřim v Nespekách, Orea Hotel Laguna*** v Netvořicích, Hotel Javorník .

Značné ubytovací kapacity nabízejí penziony, lze jmenovat například Penzion U Bejkárny v Benešově, Penzion Bedrč, Penzion Český Dvůr v Nové Vsi, Penzion Žižka v Rabyni, Penzion Favory Benice, Penzion Pyšelka v Čerčanech, Penzion Majka v Jarkovicích atd. Ubytování v penzionech přitahuje turisty především možností strávení volného času v klidnějším prostředí, většinou spíše rodinného typu. Kladem je také

skutečnost, že ubytování v penzionu je cenově dostupnější, rozdíl oproti ubytování v hotelu činí několik set Kč, v některých případech převyšuje i 1000,- Kč.

Lze využít také možnost ubytování v kempech a tábořištích, v regionu je to například Kemp Konopiště, Lesní tábořiště Nebřich, Juniorcamp Nová Živohošť, tábořiště Kormorán Zlenice, vodácké tábořiště v Čerčanech atd. Tento způsob ubytování využívají především lidé mladší nebo střední věkové kategorie.

Další ubytovací kapacity nabízí například ubytovna Hubert v Benešově, ubytovna TJ Sokol Neveklov, ubytovna Kondrac, Vzdělávací a ubytovací centrum Hláska ve Zlenicích, Mlýn Brejlov v Týnci nad Sázavou, HBM Jizbice pod Bláníkem, Centrum Krakonoš Nová Živohošť.

Přestože hromadná ubytovací zařízení jsou pro cestovní ruch v regionu podstatná, značná část příjíždějících osob využívá ubytování v soukromí, a to zejména na svých chatách a chalupách, jejichž nejvyšší koncentrace je v okolí řeky Sázavy a Konopišťského potoka, rozmístěny jsou ale po celém území Benešovska.

Stravovací služby

Stravování je podstatnou částí služeb v cestovním ruchu, je nutné k uspokojení základních potřeb účastníků cestovního ruchu. Podle Doporučení a statistické metodiky Evropské Unie se hostinské podniky dělí na restaurace (restaurace, samoobslužné restaurace, rychlé občerstvení a železniční jídelní vozy a jiná zařízení pro přepravu cestujících) a bary (bary, noční kluby, pivnice, vinárny, kavárny, espressa).

Téměř v každé obci regionu se nachází některý z druhů stravovacích zařízení, nejčastěji se jedná o hostince. Ve městech existuje poměrně široká nabídka, stravovací služby nabízejí všechny výše jmenované hotely a řada samostatných subjektů. V Benešově lze využít téměř dvou desítek restaurací a občerstvení (Bedrock, Radniční sklípek, U Zlaté hvězdy atd.), podobně je tomu i v dalších městech regionu, Vlašimi, Voticích, Týnci nad Sázavou. Zde je ovšem nabídka stravování omezenější, vzhledem k velikosti sídel.

Z dalších stravovacích zařízení, která jsou návštěvníky regionu často využívána, lze jmenovat například restauraci Na Homolce v Poříčí nad Sázavou, vinárnu Alexandra v Čerčanech, Pizzerii v Olbramovicích, restauraci U Matoušků v Kondraci. Návštěvnost těchto restaurací zvyšuje zejména jejich dobrá pověst a příhodná lokalizace.

Obecně lze říci, že stravovací služby v regionu jsou na dobré úrovni, odpovídají běžnému standardu.

6.4 Turistická informační centra

Úkolem turistických informačních center všeobecně je podporovat cestovní ruch, zejména na regionální úrovni. Jejich hlavní činností je zpravidla poskytování informací týkajících se dané oblasti, prodej informačních materiálů, průvodců, map, upomínkových předmětů. Doplnkovou službou je směnářenská činnost, rezervační systémy, prodej vstupenek na kulturní a sportovní akce, prodej jízdenek, případně letenek atd.

Pro efektivní fungování turistických informačních středisek je nutná dobrá informační základna a s tím související softwarová podpora, financování, dostatečná jazyková vybavenost a úroveň znalostí personálu zejména při využívání výpočetní techniky a v technice zpracování dat (Zelenka, J., 1995).

V regionu se nachází několik informačních center, největší význam mají informační centra v Benešově, Jemništi, Louňovicích pod Bláníkem, Českém Šternberku, Týnci nad Sázavou, Čerčanech a Voticích.

6.5 Ostatní vybavenost

Region nabízí turistům veškerou občanskou vybavenost. Samozřejmostí jsou různé druhy obchodů a podniků služeb, například již zmíněné podniky stravovacích a ubytovacích služeb, služby bankovní, směnářenské, informační... V regionu působí také několik cestovních kanceláří a agentur, které nabízí možnost rezervace či objednání vstupenek na různé kulturní akce. Pominout nelze také dopravní služby, autobusové linky, vlaky, případně služby taxislužby.

V případě zdravotních problémů funguje v Benešově nemocnice, stejně jako ordinace mnoha praktických i specializovaných lékařů. Tyto ordinace jsou rozmístěny i v dalších obcích regionu.

Ve volném čase je možné navštívit několik různých druhů sportovních zařízení, tenisové kurty, golfové hřiště v Tvoršovicích, turistické jízďárny, v případě příznivého počasí lze v létě využít možnosti koupání v některém z přírodních koupališť, kterých je v regionu značný počet. Jedná se zejména o rybníky a zatopené lomy, řeky a potoky. Návštěvníci ovšem musí vzít v úvahu fakt, že koupání v těchto vodách je na vlastní nebezpečí. Jinou možností je koupání v uměle vybudovaných bazénech, zejména v Benešově a ve Vlašimi. Městská sportovní zařízení v Benešově nabízí služby krytého

plaveckého bazénu a venkovních koupadel na Sladovce a v Dukelské ulici. Pro zájemce o sjíždění řeky funguje několik půjčoven lodí, které mimo jiné nabízí také přepravu klientů i s loďmi na určená místa, případně zpět do výchozího místa. Vypůjčit si lze také jízdní kolo, cykloturistika je v regionu velmi oblíbenou rekreační aktivitou.

V zimním období sportovně založení jedinci uvítají provoz lyžařského areálu Monínec poblíž Sedlce-Prčice, v oblasti zvané Česká Sibiř. Ve středních Čechách se jedná o ojedinělý sportovní areál. Sjezdové tratě v délce 1200 metrů jsou upravovány rolbou, lyžařské středisko je vybaveno čtyřsedačkovou lanovou dráhou a moderní technikou alpského typu. Atraktivní je noční lyžování. Ve středisku funguje půjčovna a prodejna sportovního vybavení, restaurace a ubytovací zařízení – dva apartmánové domy s kapacitou 54 lůžek. Atraktivitu střediska Monínec zřejmě zvýší i plánované umístění budovy staré Poštovny ze Sněžky do tohoto areálu.

V celém regionu bývají během zimní sezóny dobré sněhové podmínky pro běžecké lyžování, zamrzlé vodní plochy jsou využívány k bruslení. Při nepříznivém počasí nabízí sportovní vyžití zimní stadiony v Benešově a Vlašimi.

7 Metody hodnocení intenzity cestovního ruchu

Pro hodnocení intenzity cestovního ruchu v určité oblasti může být využito několika metod. Jako nejvhodnější se jeví metoda indexů, pro dokreslení situace v cestovním ruchu Benešovska bylo uskutečněno dotazníkové šetření. To bude podrobněji rozebráno v následující kapitole.

Pro získání podkladů pro zpracování a výpočet indexů byla využita zejména data získaná Českým statistickým úřadem, která bylo pro potřeby práce a pro zpracování v ArcGIS nutno upravit a vytvořit vhodné tabulky, což se ukázalo jako časově velmi náročné.

Jako další zdroji posloužily publikace, které se váží k danému tématu, a různé internetové zdroje, například webové stránky obecních úřadů a ubytovacích zařízení.

Vzhledem k tomu, že data poskytovaná Českým statistickým úřadem zahrnovala pouze část ubytovacích zařízení v území, byla tato ubytovací zařízení doplněna do databáze autorkou podle výsledků vlastního šetření. Stejně tak byl zjišťován konkrétní počet lůžkových kapacit v hromadných ubytovacích zařízeních, protože evidence Českého statistického úřadu poskytovala pouze údaje o počtu pokojů, a to v intervalech 10 a méně, 11 – 50, 50 až více, což bylo pro potřeby práce nedostačující.

Do lůžkové kapacity hromadných ubytovacích zařízení nebyly zahrnuty kempy, které nedisponují skutečnou lůžkovou kapacitou, ale pouze ty, které nabízejí ubytování v budovách nebo chatách.

Metoda indexů se používá pro určení zatíženosti daného území. Následující indexy uvádí Jiří Vágner ve své práci Vyhodnocování současného stavu rekreace na Berounsku se zaměřením na krátkodobou rekreaci v regionu Hostomicko v roce 1994.

7.1 Index zatíženosti území rekreačním využitím (ZÚ)

Index formulovaný Mariotem (1983) může být v jiné literatuře označen také jako index ekologické významnosti. Vyjadřuje závislost ubytovací kapacity na celkové rozloze katastrálního území obce. Zatíženost území je tím větší, čím vyšší je hodnota indexu.

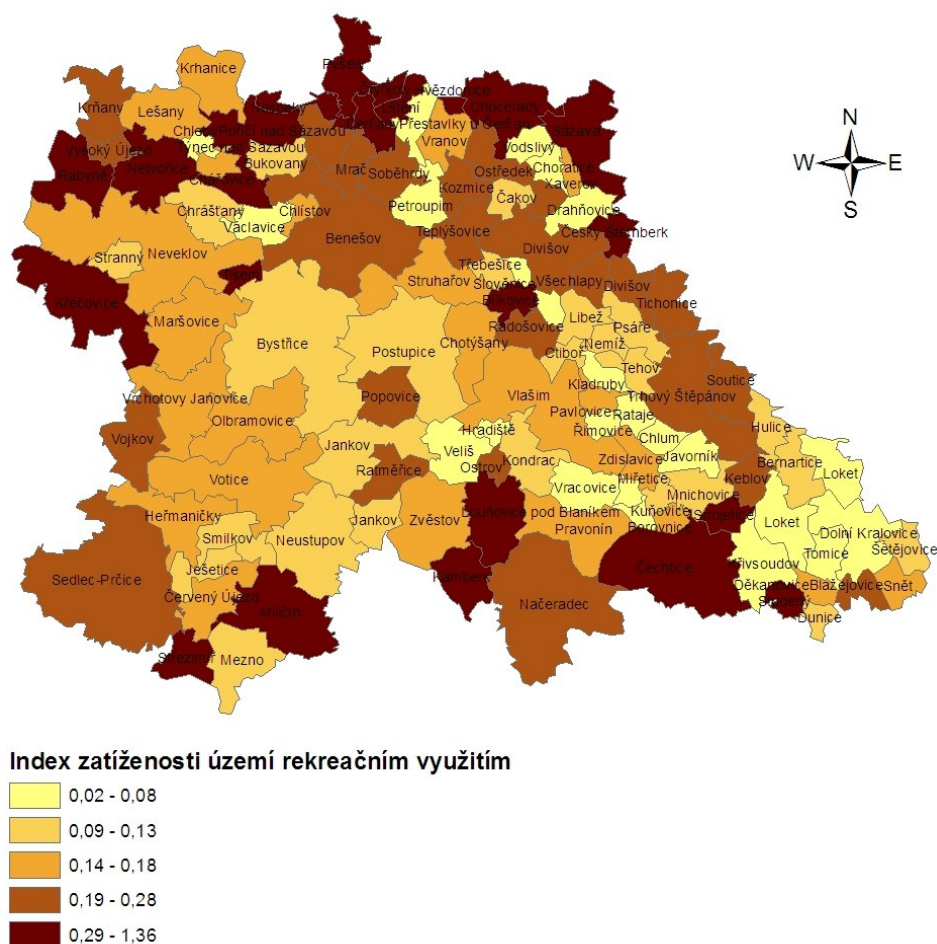
Index zatíženosti území lze vypočítat podle následujícího vzorce:

$$ZÚ = \frac{L}{R} \text{ nebo } ZÚ = \frac{La}{R}$$

- kde: L - počet lůžek v rekreačních objektech, určených jak pro individuální, tak hromadnou rekreaci,
 La - počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních,
 R - rozloha územní jednotky vyjádřená v hektarech (ha).

Počet lůžek u objektů individuální rekreace, tedy chat a chalup, je stanoven jako počet rekreačních objektů násobený 5 (tímto může dojít k mírnému zkreslení informací, vzhledem k přibližnému výpočtu).

Mapa 7: Zatíženost území rekreačním využitím – celková ubytovací kapacita

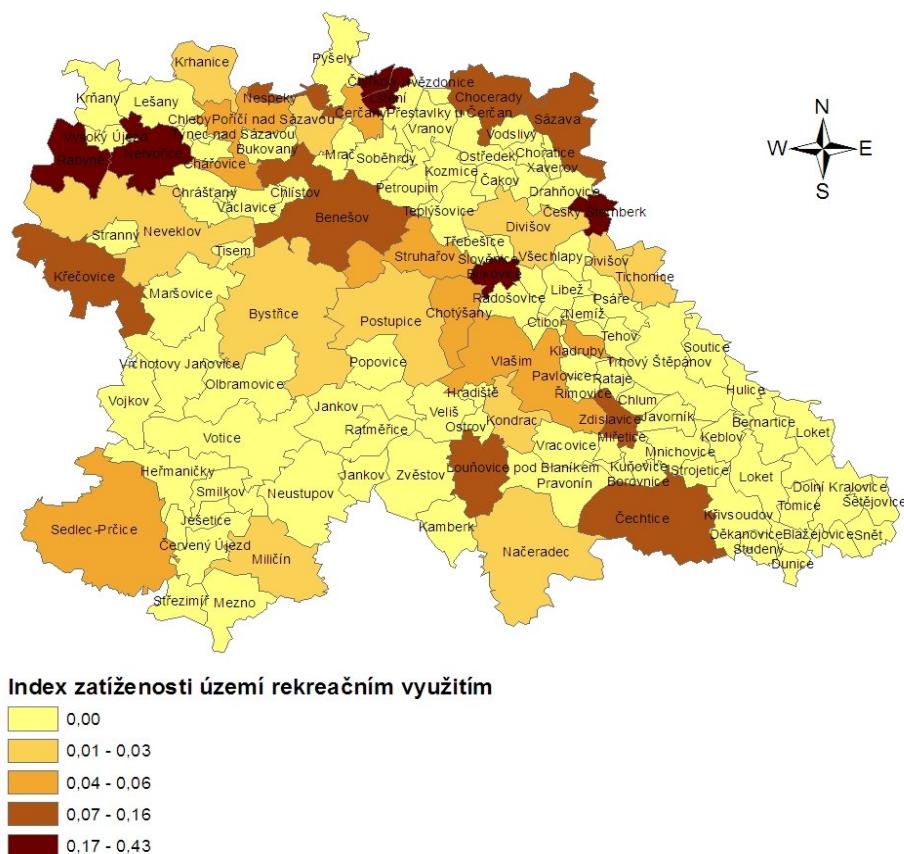

Mapa 7 znázorňuje hustotu lůžek v ubytovacích zařízeních, a to v individuálních i hromadných. Potvrzuje se hypotéza, že nejvyšší hustota ubytovacích zařízení je v obcích podél významných vodních toků, Sázavy a Vltavy, které lze považovat za nejvýznamnější přírodní atraktivitu pro letní rekreaci.

Průměrná hodnota indexu je 0,20, nejvyšší hodnoty dosahuje obce Hvězdonice s hodnotou 1,36, což je více než šestnásobek průměru, hodnotu 0,5 dále přesahují obce Čtyřkoly, Český Šternberk, Bílkovice a Lštění. Umístění Hvězdonic v čele je zapříčiněno menší rozlohou území, ostatní jmenované obce disponují vyšším počtem lůžek.

Nejnižší hustotu lůžek lze vysledovat u malých obcí v jihovýchodní části území (Chleby, Řimovice, Chlum, Chmelná, Miřetice, všechny s hodnotou indexu 0,02), kde je velmi nízký počet lůžek v individuálních ubytovacích zařízeních (hromadná ubytovací zařízení zde nejsou vůbec zastoupena). Kromě této skutečnosti má bezesporu vliv i fakt, že se v oblasti nevyskytují žádné významné atraktivity a je zde horší dopravní dostupnost.

Mapa 8: Zatíženost území rekreačním využitím – hromadná ubytovací zařízení

Sledujeme-li pouze lůžka hromadných ubytovacích zařízení, zjistíme, že území je pokryto nerovnoměrně. V tomto případě ani jedno území nepřesahuje hodnotu indexu 0,5. Největší hustotu lůžek má obec Český Šternberk (index 0,43), dále Bílkovice, Lštění, Rabyně a Čtyřkoly. Opět si lze všimnout, že Český Šternberk, Lštění a Čtyřkoly leží

na řece Sázavě, Rabyně na Vltavě. Bílkovice nabízejí velkou ubytovací kapacitu díky kempu Trojdoří, přičemž hodnotu indexu zvyšuje malá rozloha katastrálního území obce.

S velikostí katastrálního území souvisí také hodnota indexu obcí, které disponují nejvyšším počtem lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních, ovšem díky velké rozloze území nedosahuje tak vysokých hodnot jako malá sídla. Jedná se o obce Benešov (740 lůžek), Křečovice (520 lůžek) a Čechtice (406 lůžek). V případě obce Čechtice zvyšuje počet lůžek Rekreační středisko Jizbice, v Křečovicích kempy na Nové Živohošti u Slapské přehrady. V Benešově je vysoká nabídka lůžek v hotelových zařízeních.

Porovnáním map 7 a 8 zjistíme, že při výpočtu indexu pomocí celkového počtu lůžek dosahuje oblast rovnoměrnějšího a silnějšího pokrytí a logicky tedy vyšších hodnot indexu.

7.2 Koeficient rekreační významnosti (KRV)

Koeficient rekreační významnosti formuloval Bičík v roce 1988. Zkoumá rozložení rekreačních ploch a na jeho základě určuje rekreační významnost území. Jednotlivým plochám je přiřazena významnost, tedy váha, která je vyjádřena pomocí přepočtových koeficientů v rozmezí 0 až 1.

Koeficient rekreační významnosti nabývá hodnot z intervalu od 0 do 1 a vyjadřuje rekreační potenciál územní jednotky z hlediska struktury ploch. Součin rozlohy daného typu ploch s příslušným koeficientem a následný součet tímto způsobem redukovaných ploch dává celkovou redukovanou plochu REDP (Klufová, R., 2003).

Pro potřeby diplomové práce byly koeficienty jednotlivých ploch upraveny tak, aby odpovídaly rekreačnímu využití daného území.

Tabulka 1: Koeficienty rekreační významnosti ploch

Druhy ploch	Koeficient rekreační významnosti	Koeficient - úprava
Orná půda	0,2	0,2
Trvalé kultury (zahrady, sady, vinice, chmelnice)	0,7	0,8
Louky a pastviny	0,7	0,7
Lesní plochy	1,0	0,8
Vodní plochy	0,7	1
Zastavěné plochy	-	-
Jiné plochy	0,4	0,2

Zdroj: Bičík, I., 1988 - upraveno

Výsledná hodnota KRV vychází ze vzorce:

$$KRV = \frac{REDP}{R}$$

kde: REDP - redukovaná rekreační plocha = součet výměr jednotlivých ploch (v hektarech) vynásobených příslušnými koeficienty,

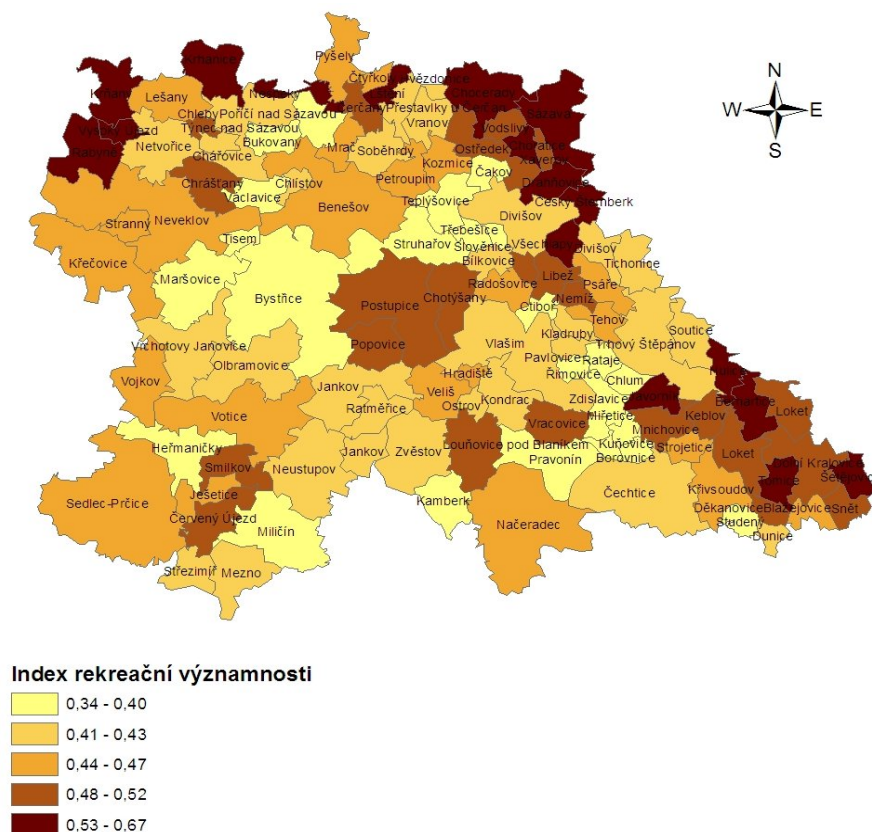
R - celková plocha územní jednotky.

Tabulka 2: Rekreační významnost ploch

Interval IRV	Využitelnost ploch
0,00 – 0,35	Nepatrná
0,36 – 0,50	Malá
0,51 – 0,63	Průměrná
0,64 – 0,75	Nadprůměrná
0,76 a více	Velká

Zdroj: Bičík, I., 1988

Mapa 9: Koefficient rekreační významnosti

Mapa 9 znázorňuje stav, kdy jsou jednotlivým typům ploch přiřazeny odpovídající koeficienty z tabulky 2, ze sloupce „koeficient – úprava“. Nejvyšší hodnota koeficientu byla přiřazena vodním plochám (1), vzhledem k tomu, že jsou významnou atraktivitou pro rekreaci a v jejich blízkosti se nachází velké množství rekreačních objektů. Důležitou roli pro rekreaci v území hrají lesy, které jsou využívány pro turistiku, sběr lesních plodů, v některých z nich jsou vytvořeny podmínky i pro sportovní aktivity, jako jsou hry airsoft a paintball. Opomenout nelze význam zahrad a sadů, vzhledem k tomu, že majitelé objektů individuální rekreace je velmi často využívají k aktivnímu i pasivnímu odpočinku.

Průměrná hodnota indexu v celém území je 0,45, což podle tabulky 2 charakterizuje oblast jako málo významnou pro rekreační využití. Tato skutečnost je zřejmě ovlivněna nižšími hodnotami indexu u obcí ve střední a jižní části území. Jedná se o 20 obcí, kde je index nižší než 0,4. Nejnižší hodnota byla zjištěna u obce Řimovice, a to pouze 0,34. Hodnotu vyšší než je průměrná (tedy 0,47 a více) můžeme vysledovat u 47 obcí z celkového počtu 115. Vzhledem k tomu, že hodnota 1 je hodnotou maximální, alespoň poloviční hodnoty dosáhlo 28 obcí.

Z mapy je patrné, že nejvyšší hodnoty indexů se opět objevují u obcí podél řek. Největší rekreační potenciál nabízí obec Drahnovice (0,67), dále obce Krhanice, Sázava, Krňany, Bernartice, Lštění a Šetějovice. Všechny tyto obce mají index vyšší než 0,6.

Tato skutečnost je zajímavá zejména při porovnání výsledků koeficientu rekreační funkce území, kde bylo dosaženo značně odlišných výsledků.

Jako příznivé lze hodnotit, že v žádné z obcí nebyla hodnota indexu rekreační významnosti vyhodnocena jako nulová, tudíž bez jakéhokoliv přínosu pro cestovní ruch.

7.3 Index rekreační funkce území (KRF)

Tento index popisuje stav individuální rekreace ve zkoumaném území. Byl sestaven Kuchařovou v roce 1984. Hodnoty jsou rozděleny do několika intervalů, které přibližně specifikují rekreační funkci území. Koeficient umožňuje srovnávat území se značně rozdílnou rozlohou, výsledek není závislý na plošných jednotkách a omezuje nežádoucí vliv velkého počtu trvale žijících obyvatel na výslednou hodnotu (Klufová, R., 2003)

V této diplomové práci bude hodnocen nejen stav rekreace individuální, ale také hromadné.

Tabulka 3: Hodnocení rekreační funkce území

KRF do intervalu	Rekreační funkce
0,00 – 0,99	Malá
1,00 – 1,99	Únosná
2,00 – 3,99	Nadprůměrná
4,00 – 5,99	Silná
6,00 – 9,99	Velmi silná
10,00 a více	Enormní

Zdroj: Kuchařová, 1984

Vzorec pro určení rekreační funkce území je následující:

$$KRF = \frac{L}{RP} * \frac{R}{PO} \text{ nebo } KRF = \frac{La}{RP} * \frac{R}{PO}$$

kde: L - počet lůžek v ubytovacích zařízeních hromadné i individuální rekreace,

La - počet lůžek hromadných ubytovacích zařízení,

R - rozloha území v hektarech,

RP - rekreační plocha v hektarech (lesní plochy, louky, pastviny, vodní plochy, trvalé kultury),

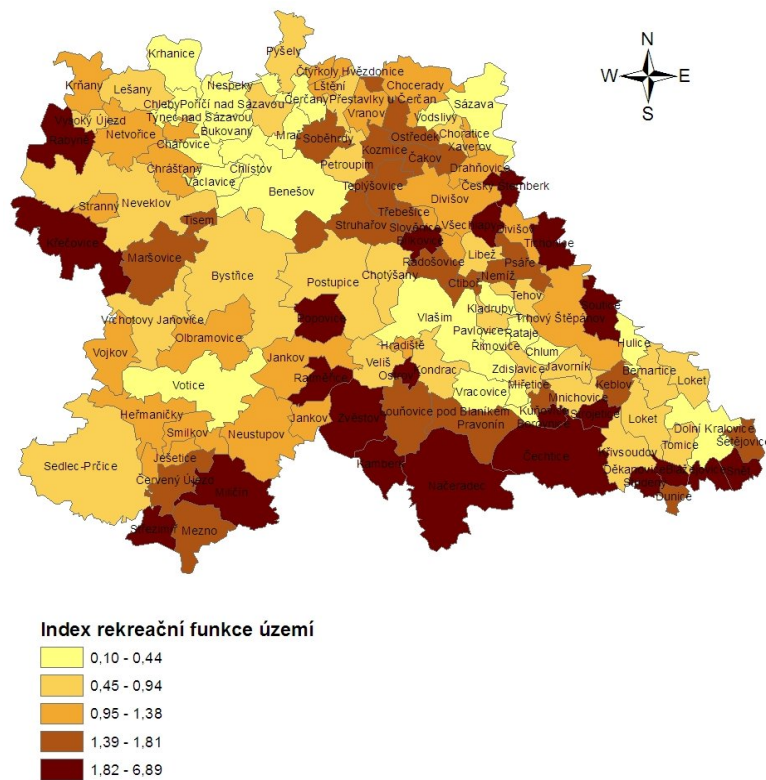
PO - počet obyvatel v dané územní jednotce.

V pracích, zabývajících se hodnocením indexu rekreační funkce, uvádí autoři (Kuchařová, 1984; Vágner, 1999; Fialová, 2000) hodnotu vyšší než 2 jako nadprůměrnou a vyšší (Klufová, R., 2003). Pokud vycházíme z tohoto údaje, lze konstatovat, že při započtení všech lůžkových kapacit v daném území (mapa 10) přesahuje tuto hodnotu 21 obcí. U obcí Studený, Český Šternberk a Bílkovice můžeme hovořit o rekreační funkci silné, v případě Kamberka dokonce velmi silné. Hodnota indexu rekreační funkce je v posledně jmenované obci 6,89, ovlivněna je počtem lůžek v objektech individuální rekreace, ale také malou rozlohou katastrálního území. Tato skutečnost je společná pro všechny výše jmenované obce se vysokou hodnotou indexu.

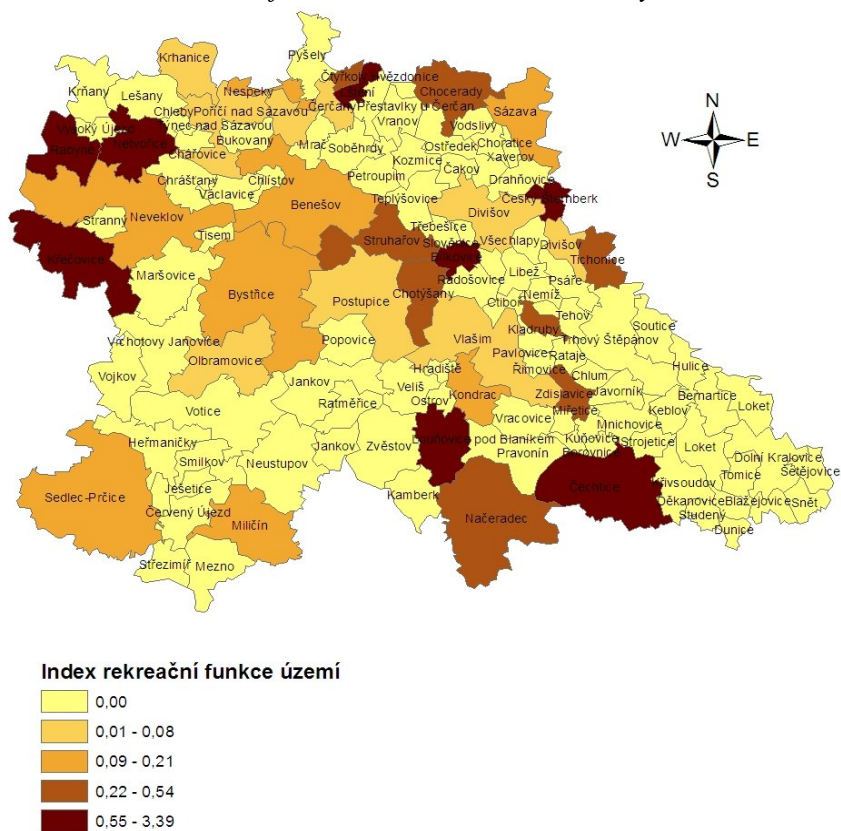
Oproti tomu obce s vysokým počtem lůžek v ubytovacích zařízeních (individuálních i hromadných) a velkou rozlohou území, konkrétně Benešov a Sedlec-Prčice, dosahují mnohem nižších hodnot – 0,14, resp. 0,92. Nejnižší hodnota indexu je 0,1 v Římovicích.

Průměrná hodnota indexu v oblasti je 1,34, tedy se jedná o únosnou míru rekreační funkce. Tento průměr je překročen v případě 45 obcí.

Mapa 10: Index rekreační funkce území – celková ubytovací kapacita

Mapa 11: Index rekreační funkce území – hromadná ubytovací zařízení

Zaměříme-li se na hodnocení rekreační funkce území pouze z pohledu hromadných ubytovacích zařízení (mapa 11), dosahujeme velmi odlišných výsledků oproti předchozím, kdy byly do výpočtu začleněny objekty individuální rekreace. Průměrná hodnota radikálně klesla na 0,14, přičemž se v území nachází 83 obcí, které nedisponují hromadnými ubytovacími zařízeními (hodnota jejich indexu je tedy nulová). Jako nadprůměrnou můžeme označit pouze rekreační funkci území obcí Bílkovice (3,39) a Český Šternberk (2,41). Průměrnou hodnotu v tomto případě překračuje 20 obcí.

Z mapy lze zjistit, že dalšími obcemi, které mají vyšší hodnotu indexu, jsou Rabyně a Křečovice. Obě obce disponují rekreačními zařízeními na břehu řeky Vltavy, kempy s lůžkovou kapacitou a hotely. Dále vyšší rekreační funkci mají obce podél řeky Sázavy a město Čechtice (nachází se zde Rekreační středisko Jizbice s kapacitou 350 lůžek). Benešov se kvůli velké rozloze svého katastrálního území i počtu trvale žijících obyvatel umístil až na 22. místě. Je patrné, že hromadná ubytovací zařízení jsou v regionu rozmístěna nerovnoměrně, zpravidla podél vodních toků a ve větších městech.

7.4 Koeficient zbylého rekreačního potenciálu (ZRP)

Tento koeficient je opakem ke koeficientu rekreační funkce území, tedy čím větší ZRP, tím menší KRF. Slouží ke zjištění dalších možností rozvoje území, následně lze využít k porovnání možného stavu rekreačního potenciálu se stavem stávajícím. Hodnota území se může pohybovat v určitém rozmezí, Kuchařová použila stupnici uvedenou v tabulce 4. Vzhledem k tomu, že tato stupnice byla použita pro hodnocení území z pohledu individuální rekreace, je nutno pro potřeby diplomové práce hodnoty upravit, aby nedocházelo k přílišnému zkreslení vlivem dat týkajících se hromadných ubytovacích zařízení. V tabulce 5 je vyjádřena stupnice hodnot po úpravě, krajní hodnoty byly sestaveny pomocí kvintilů programem ArcView 9.2.

Tabulka 4: Stupnice hodnot

Interval ZRP	Možnosti rozvoje
0,00 – 0,99	Malé
1,00 – 1,99	Nižší
2,00 – 3,99	Střední
4,00 – 5,99	Nadprůměrné
6,00 – 9,99	Velké
10,00 a více	Maximální

Zdroj: Kuchařová, 1984

Tabulka 5: Stupnice hodnot

Interval ZRP	Možnosti rozvoje
0,12 – 0,78	Malé
0,79 – 1,06	Průměrné
1,07 – 1,52	Nadprůměrné
1,53 – 2,32	Velké
2,33 a více	Maximální

Zdroj: autorka, 2009

Hodnotu koeficientu lze zjistit jako opak k KRF, jak bylo již uvedeno výše, důležité ovšem je, zda porovnáváme zbylý rekreační potenciál ve vztahu k lůžkové kapacitě, nebo k počtu obyvatel v katastru území. Jako vhodnější se jeví výpočet pomocí druhé možnosti.

Hodnotu je možno spočítat jako:

$$ZRP = \frac{RP}{L} * \frac{R}{PO} \text{ nebo } ZRP = \frac{RP}{R} * \frac{1}{HZ}$$

kde: L - počet lůžek v v rekreačním zařízení,

R - rozloha území v hektarech,

RP - rekreační plocha v hektarech (tj. lesní plochy, louky, pastviny, vodní plochy, trvalé kultury),

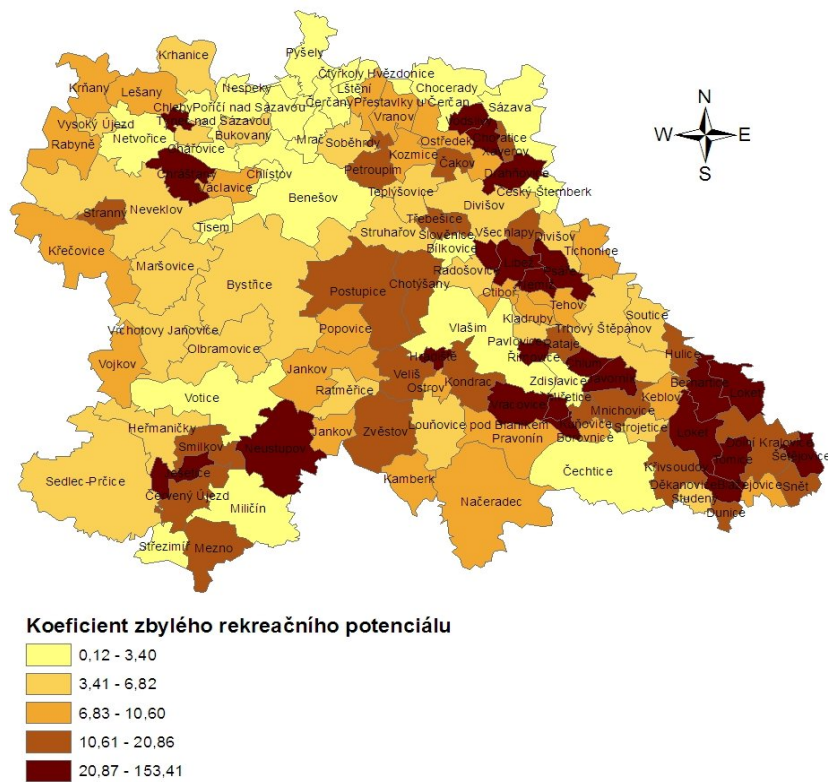
PO - počet obyvatel v dané územní jednotce,

HZ - počet obyvatel na hektar v dané územní jednotce.

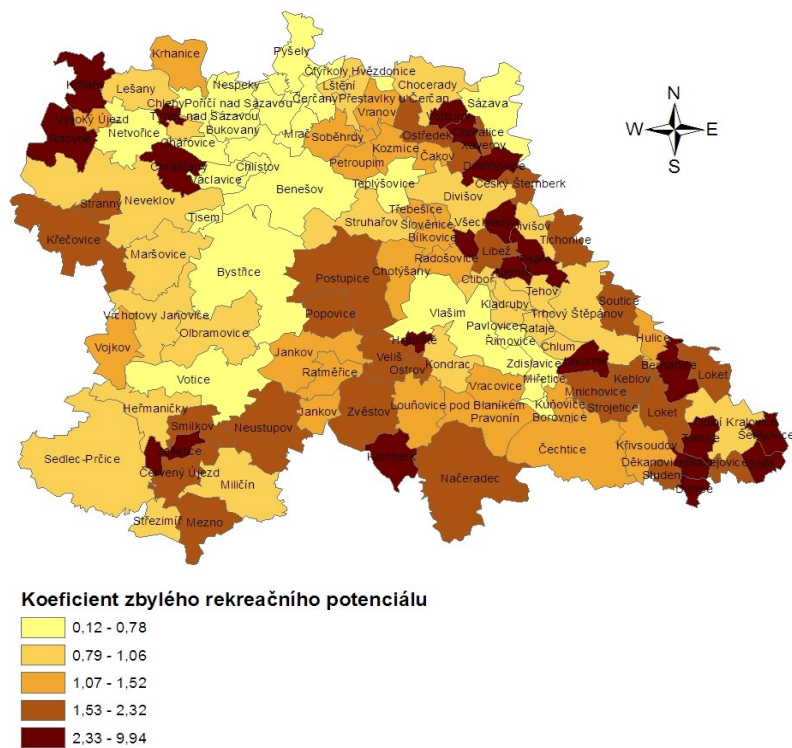
Podle mapy 12, která operuje s daty týkajícími se lůžkových kapacit, můžeme dojít k závěru, že v regionu již jsou pouze malé možnosti rozvoje. Porovnáme-li ovšem získané výsledky s výsledky koeficientu rekreační funkce, zjistíme, že by v tomto případě neplatilo tvrzení, že koeficient rekreační funkce je opakem ke koeficientu zbylého rekreačního potenciálu. Jako příklad lze jmenovat obce Pyšely, Krhanice, Sázava, Bystřice, Benešov, Votice atd., které mají nízkou hodnotu indexu v obou případech.

Nejvyšších hodnot v tomto případě dosahují obce Drahňovice, Chleby, Javorník a Slověnice, přičemž se jedná o obce s malou rozlohou katastrálního území, nízkým počtem trvale žijících obyvatel i rekreačních objektů. Nejmenší možnost dalšího rozvoje se jeví v obcích Hvězdonice, Čtyřkoly a Čerčany.

Mapa 12: Koeficient zbylého rekreačního potenciálu

Mapa 13: Koeficient zbylého rekreačního potenciálu

Vhodnějším bude výpočet zbylého rekreačního potenciálu druhým z uvedených způsobů, jehož výsledky jsou znázorněny v mapě 13. Porovnáním hodnot indexu v jednotlivých územích se stupnicí hodnot v tabulce 4 zjistíme, že obec Drahňovice (hodnota indexu 9,94) má obrovské možnosti pro další rozvoj. Toto tvrzení je ovšem nutno brát s rezervou, s přihlédnutím k možnostem obce, jejímu umístění v blízkosti Českého Šternberka a Sázavy a stávajícím ubytovacím kapacitám v okolí nelze příliš předpokládat rozvoj či další investice do cestovního ruchu v rámci této obce.

V regionu se nachází dalších 12 obcí, které mají velký potenciál pro rozvoj, oproti tomu ale 22 obcí s možnostmi velmi malými a 48 s průměrnými.

Nejnižší hodnota indexu se objevuje u velkých sídel, která mají velkou hustotu zalidnění. Jedná se o Čerčany (0,12), Benešov (0,13) a Vlašim (0,13). Čerčany jsou oproti Benešovu a Vlašimi obcí s malou rozlohou, z důvodu velké migrace obyvatelstva z Prahy na venkov se ale staly v několika posledních letech obcí s největší hustotou obyvatelstva v celém sledovaném území. S nízkou hodnotou indexu následují také Hvězdonice a Čtyřkoly, které již byly zmíněny výše jako obce s velkou zatížeností území rekreačním využitím i s vysokým indexem rekreační významnosti. V případě posledních dvou jmenovaných obcí a Čerčan docházíme ke stejným závěrům při použití obou způsobů výpočtu koeficientu zbylého rekreačního potenciálu.

7.5 Defertova funkce

Počet potenciálních rekreantů připadajících na 100 trvale bydlících obyvatel (tzv. turistická funkce, která je podle svého autora též nazývána Defertova) charakterizuje nároky na infrastrukturu v období využívání objektů druhého bydlení, např. nápor na prodejny potravin v době letních prázdnin (Klufová, R., 2003).

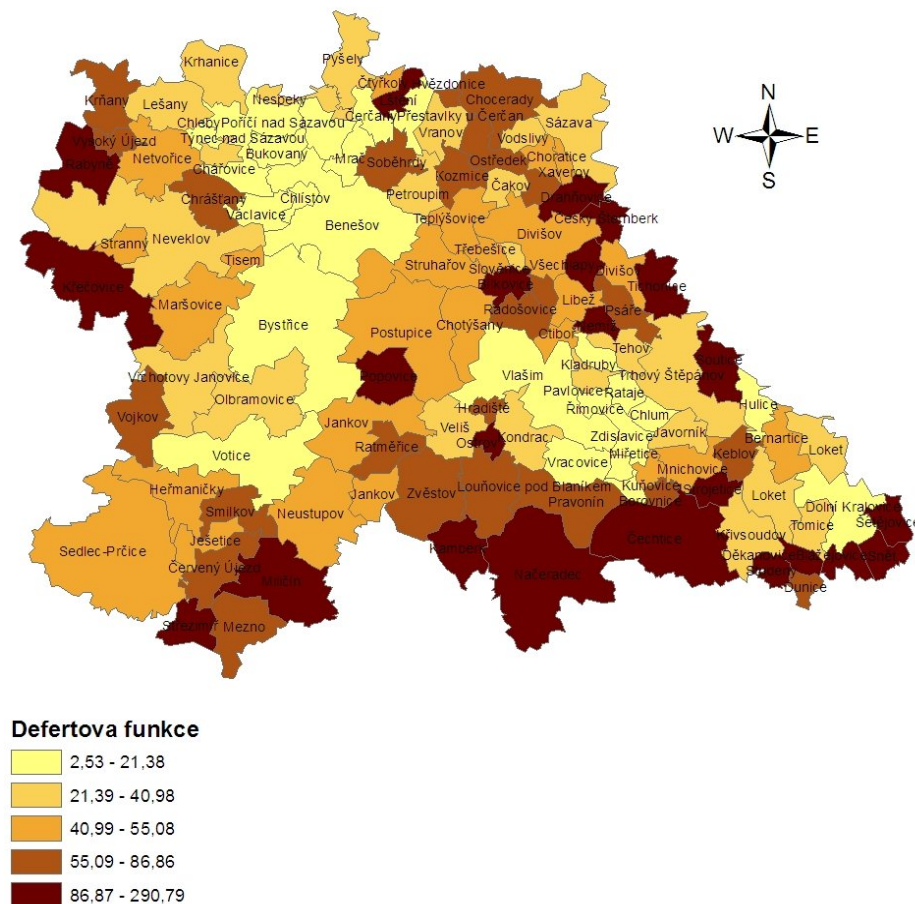
$$D(f) = \frac{L * 100}{PO} \text{ nebo } D(f) = \frac{La * 100}{PO}$$

kde: L - počet lůžek v ubytovacích zařízeních hromadné i individuální rekreace,
La - počet lůžek hromadných ubytovacích zařízení,
PO - počet obyvatel v dané územní jednotce.

Výhodou tohoto ukazatele je snadná dostupnost dat. Předpokládá se přímá úměra mezi růstem tohoto ukazatele (případně mezi růstem od určité hodnoty) a růstem nevraživosti rezidentů vůči návštěvníkům. Proto tento ukazatel bývá též alternativně vyjadřován iritačním indexem.

Turistická iritace představuje míru nevraživosti rezidentů ve vztahu k návštěvníkům a k vývoji cestovního ruchu v daném místě obecně. Jako ukazatel tohoto vztahu se používá empiricky odvozená čtyřstupňová škála, tzv. Doxeého iritační index: euforie, apatie, znechucení, antagonismus. Postoj rezidentů se může měnit v závislosti na typu interakce návštěvníků a stálých obyvatel, na typu forem cestovního ruchu, dále také na prostorové a časové koncentraci návštěvníků.

Mapa 14: Defertova funkce – celková ubytovací kapacita

Jak vyplývá ze vzorce uvedeného výše, Defertova funkce vyjadřuje vztah mezi počtem potenciálních návštěvníků a počtem obyvatel, trvale v území žijících.

Mapa 14 opět znázorňuje situaci, kdy pro výpočet byly použity údaje o celkové ubytovací kapacitě, tedy byla započítána i lůžka v objektech individuální rekreace. Hodnota indexu se pohybuje v poměrně širokém intervalu, v rozmezí 2,53 – 290,79.

Nejvyšších hodnot bylo dosaženo u obcí Český Šternberk (290,79), Rabyně (243,08), Kamberk (232,92) a Bílkovice (229,35). Jedná se o obce s nízkým počtem stálých obyvatel, oproti tomu ovšem se značnou kapacitou lůžek. Při srovnání map 14 a 15 zjišťujeme, že v případě obce Kamberk hrají důležitou roli objekty individuální rekreace. V případě jejich započtení dosáhl Kamberk jedné z nejvyšších hodnot indexu ve sledovaném území, ovšem při použití údajů o lůžkové kapacitě hromadných ubytovacích zařízení patří mezi obce s hodnotou velmi nízkou.

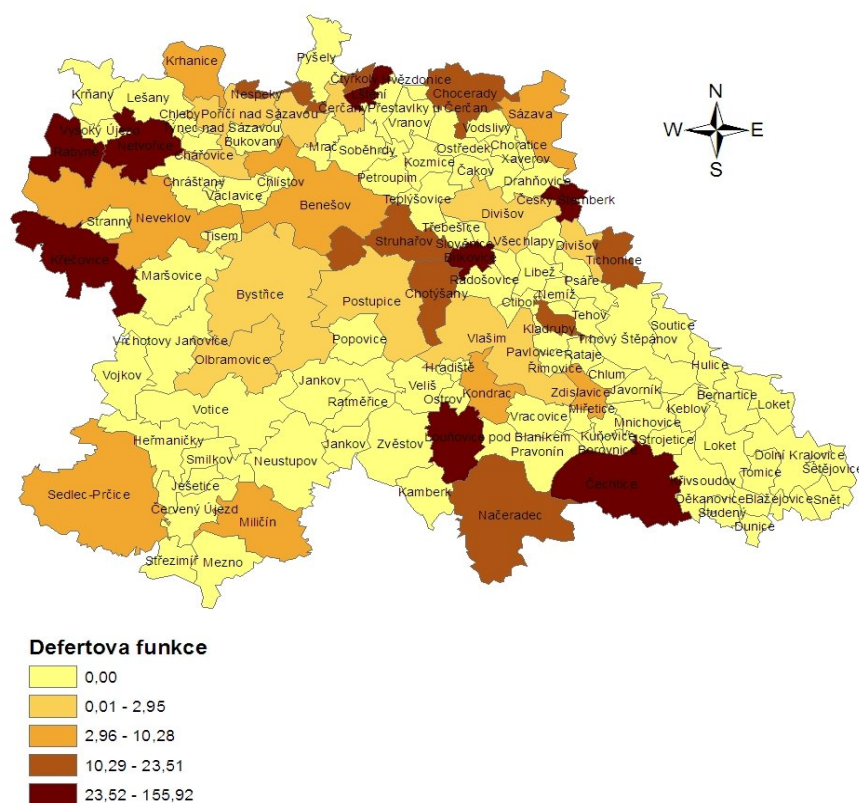
Mezi další obce zatížené rekreací podle Defertovy funkce patří Křečovice, Čechtice, Drahnovice, Načeradec, Louňovice atd. Co se týká Načeradce, Louňovic a dalších obcí na jihovýchodě území, funkci ovlivňuje zřejmě i horší dopravní dostupnost, nedostatek pracovních příležitostí v místě bydliště a v neposlední řadě i věková struktura. Obyvatelé z těchto obcí odcházejí za prací, ponechávají si ale objekty pro trávení volného času na venkově.

Lze předpokládat, že spolu s hodnotou Defertovy funkce se bude zvyšovat hodnota indexu iritace, tedy že turisté budou stálými obyvateli vnímáni a přijímáni spíše negativně. Naopak v obcích s nízkým turistickým zatížením (namátkou lze jmenovat Benešov, Bystřice, Mrač, Čerčany atd.) bude zřejmě na návštěvníky nahlíženo shovívavěji.

V případě mapy 15 byly použity pro výpočet Defertovy funkce pouze lůžkové kapacity hromadných ubytovacích zařízení. Nyní dochází k situaci, že v případě 83 obcí ze 115 má Defertova funkce hodnotu 0. Toto vyplývá ze skutečnosti, že se v jejich katastrálním území nenachází žádné ubytovací zařízení, které by bylo možno klasifikovat jako hromadné.

Z mapy je zřejmé, že vysoké hodnoty nadále vykazují Český Šternberk, Rabyně a Bílkovice. Je tedy možno konstatovat, že tyto obce disponují natolik vysokou ubytovací kapacitou v hromadných ubytovacích zařízeních, že se v hodnotě Defertovy funkce příliš nepromítlo odečtení lůžek v objektech individuální rekreace. Naopak v obci Kamberk hodnota funkce na individuální rekreaci závisí významnou měrou.

Mapa 15: Defertova funkce – hromadná ubytovací zařízení

Celkově lze říci, že je území, co se hromadného ubytování a tedy odvozeně turistické funkce týká, zatíženo nerovnoměrně. Vyšší hodnoty sledujeme v méně zalidněných obcích, zejména podle řek Sázavy a Vltavy, dále i v Louňovicích a Čechtích, kde se nacházejí rekreační střediska Blaník a Jizbice. V Louňovicích a Čechtích by ovšem hodnota funkce značně kolísala během roku, pokud bychom zohledňovali skutečné využití lůžek v různých obdobích. Tato rekreační střediska jsou využívána především v letním období pro letní tábory a podobné aktivity, proto zřejmě i index iritace z pohledu místního obyvatelstva bude v této době vyšší.

Po srovnání map 14 a 15 lze konstatovat, že větší vypovídací hodnotu bude mít zřejmě Defertova funkce vypočítaná při zohlednění objektů individuální rekreace. Služby a prostor v rámci obce využívají všichni návštěvníci. Co se vnímání návštěvníků týká, rezidenti zpravidla nerozlišují turisty podle typu ubytování a pokud ano, nahlížíjí často negativněji na uživatele objektů individuální rekreace.

8 Modelování rekreačního potenciálu

Pro vytvoření modelů rekreačního potenciálu území Benešovska byl opět použit software ArcGIS, konkrétně jeho nadstavba Spatial Analyst, která umožňuje práci s daty v rastrové podobě.

Při sestavování modelu potenciálu byly zpracovány jeho dvě složky, přírodní rekreační potenciál a socioekonomický rekreační potenciál, které byly následně zprůměrováním hodnot sloučeny do modelu celkového rekreačního potenciálu území.

Pro tvorbu modelu rekreačního potenciálu byla využita interpolační metoda IDW, tedy metoda inverzních vážených vzdáleností. Jde o poměrně výpočetně rychlou metodu. Metoda IDW využívá váženého lineárního průměru. Interpolovanou hodnotu z v bodě $[x, y] \neq [x_i, y_i]$ získáme z rovnice:

$$z = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{z_i}{d_i^h}}{\sum_{i=1}^n \frac{1}{d_i^h}}$$

kde z je interpolovaná hodnota, z_i předem známá hodnota v bodě $[x_i, y_i]$ dále je d_i vzdálenost mezi body $[x, y]$ a $[x_i, y_i]$. Vahou používanou ve výpočtu je pak reciproká hodnota vzdálenosti měření od lokálního odhadu s mocninou h . Mocnina h se volí zpravidla 1, 2 či 3. V případě, že $h=2$ mluvíme o inverzní čtvercové vzdálenosti. Funkční hodnoty přírodního rekreačního potenciálu byly prostorově vztaženy k souřadnicím bodů reprezentujících jednotlivé obce uvnitř studované oblasti. Uspořádané trojice $[x, y, z]$ spolu s trojicemi $[x_i, y_i, z_i]$ se staly základem pro vytvoření modelu chování funkce rekreačního potenciálu v daném území (Klufová, R., 2003).

8.1 Přírodní rekreační potenciál

Hodnota přírodního rekreačního potenciálu vyjadřuje vhodnost zkoumaného území pro rozvoj dalšího rekreačního využití, a to z hlediska přírodních podmínek.

Pro tvorbu modelu byla jako základ použita množina bodů představujících centroidy jednotlivých katastrů. Tyto centroidy byly vytvořeny za pomoci nástroje X-tools v software ArcGIS. Funkční hodnoty pro každé katastrální území, představované

centroidem, byly získány součinem parciálních proměnných a jejich vah. Proměnnými jsou hodnoty jednotlivých ploch zastoupených v katastrálním území obce, váhy byly stanoveny na základě výsledků dotazníkového šetření, kde jednou z otázek byl důvod návštěvy regionu.

Pro sestavení funkce přírodního rekreačního potenciálu byly proměnné uspořádány a označeny takto:

X_1 vodní plochy, X_2 silnice, X_3 zastavěné plochy, X_4 louky, X_5 lesy, X_6 orná půda, X_7 zahrady, X_8 sady, X_9 ostatní plochy.

V případě silnic je hodnota vyjádřena jako podíl jejich délky na celkové ploše katastrálního území dané obce.

Tabulka 6: Váhy parciálních proměnných

Důvod návštěvy	Váha parciální proměnné v %
Voda	8
Cyklistika, pěší turistika, sport	20
Kultura a zábava	48
Příroda	13
Jiné	11

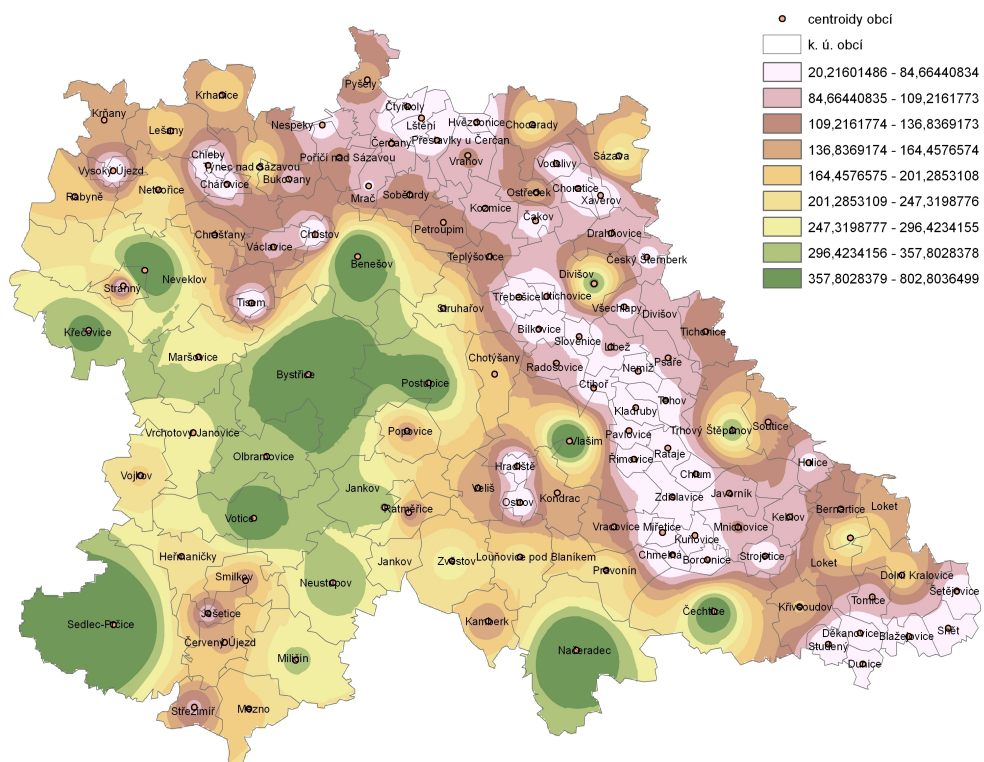
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Na základě zjištěných hodnot byla sestavena lineární funkce přírodního rekreačního potenciálu:

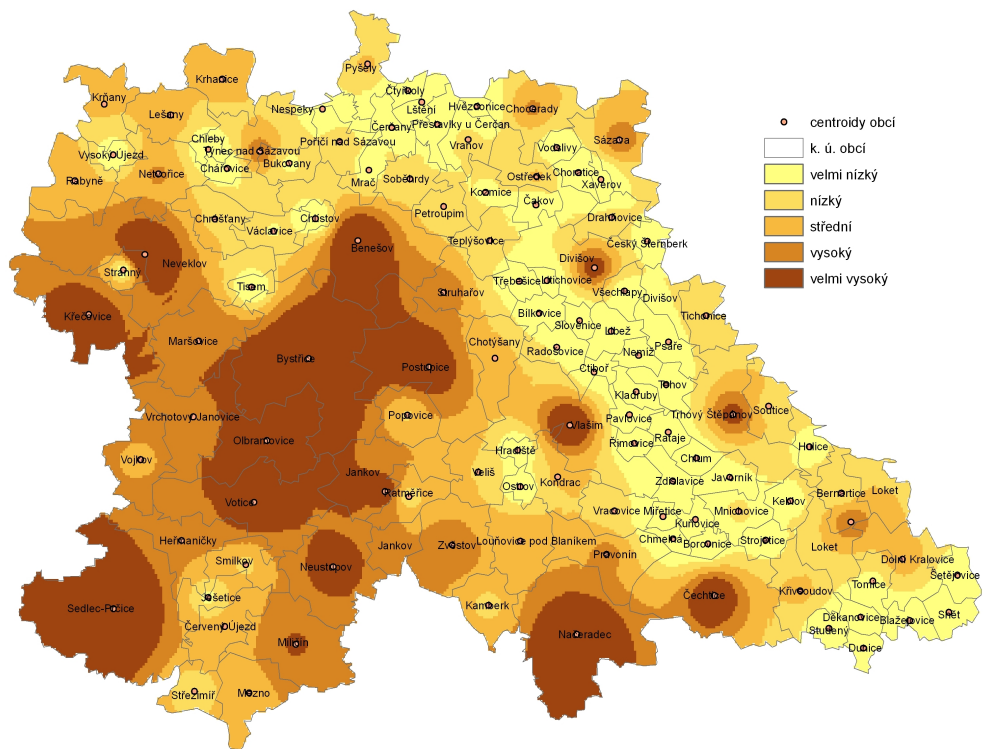
$$f_{(PRP)} = 0,08 * X_1 + 0,2 * X_2 + 0,48 * X_3 + 0,13 * (X_4 + X_5) + 0,11 * (X_6 + X_7 + X_8 + X_9)$$

Pomocí programu ArcGIS a jeho nadstavby Spatial Analyst byly vytvořeny mapy znázorňující jednotlivé funkce, a to jak přírodního potenciálu, tak socioekonomického, zkoumaného v následující podkapitole. Mapy vzniklé vyhodnocením funkce byly pro lepší názornost reklasifikovány, tedy byly vytvořeny nové rastrové mapy na základě hodnot předchozí.

Mapa 16: Přírodní rekreační potenciál

Mapa 17: Přírodní rekreační potenciál – reklasifikace

Z mapy je patrné, že nejvyšších hodnot přírodního rekreačního potenciálu dosahují obce na jihozápadě Benešovska. Velmi vysokým potenciálem disponují například Olbramovice, Sedlec-Prčice a Načeradec. To je ovlivněno velkou rozlohou katastrálního území těchto obcí, potažmo rozlohou rekreačních ploch. U obcí Benešov a Bystřice ovšem hodnotu funkce zvyšuje především orná půda, která má pro rekreaci mizivý význam. Vysoký potenciál mají také katastrální území podél řeky Vltavy, kde mají vodní plochy na ploše celkové významný podíl. Porovnáme-li tuto skutečnost se stavem obcí na severu a severovýchodě území, kde byly dosud dosahovány vysoké hodnoty rekreačního využití jako takového, je možné konstatovat, že zde opět hraje roli rozloha obcí. Přestože například katastrálním územím obce Lštění protéká řeka Sázava, má tato obec více než třináctkrát menší rozlohu oproti Bystřici, proto se projevuje výrazný rozdíl v hodnotě funkce. Stejně se situace jeví v obcích na východě a jihovýchodě území, které nejsou rekreací příliš zatíženy, není zde ovšem prostor pro další rozvoj.

8.2 Socioekonomický rekreační potenciál

Model socioekonomického rekreačního potenciálu byl vytvořen podobným způsobem jako model potenciálu přírodního. Na základě dostupných dat byly stanoveny parciální proměnné. Proměnné a jejich váhy jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 7: Parciální proměnné a jejich váhy

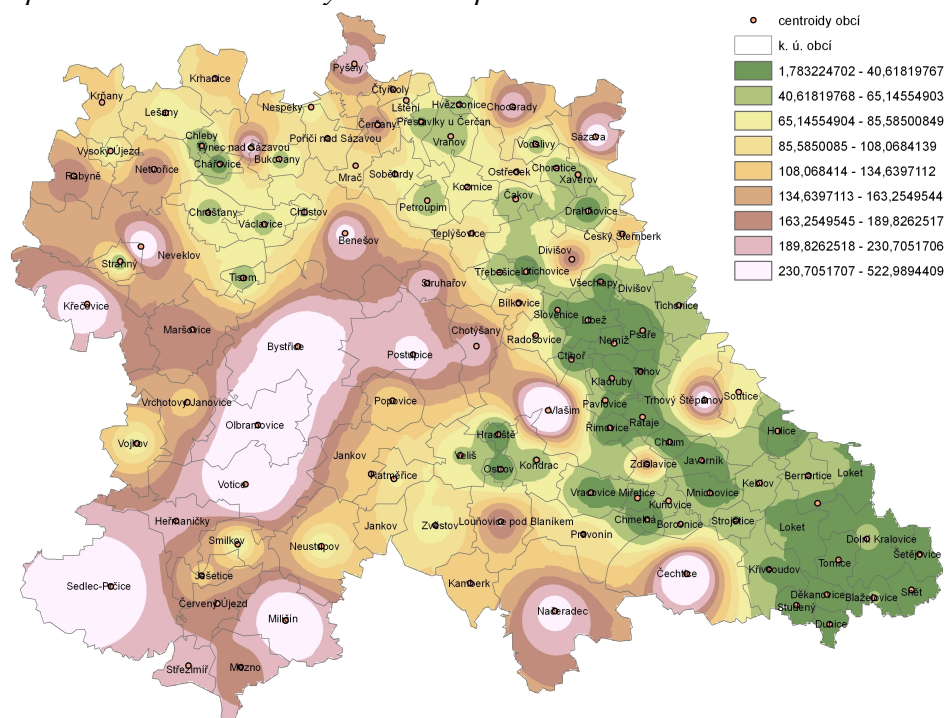
Proměnná	Váha
Dopravní dostupnost	0,3015
Index mládí místního obyvatelstva*	0,0646
Relativní index růstu počtu místního obyvatelstva (1921 -2008)	0,1237
Podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v pohostinství, ubytování, obchodě *	0,2003
Celková ubytovací kapacita	0,2456
Podíl neobydlených domů na celkovém bytovém fondu obce *	0,0643

Zdroj: Klufová, R., 2003

Proměnné označené hvězdičkou byly získány ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001. Dopravní dostupnost je stanovena jako součin vzdálenosti v km každé obce ve vymezeném území od Benešova, jako největšího sídla v regionu, a celkového počtu z Benešova do dané obce za den. Index mládí je vyjádřen jako podíl počtu obyvatel do 15ti

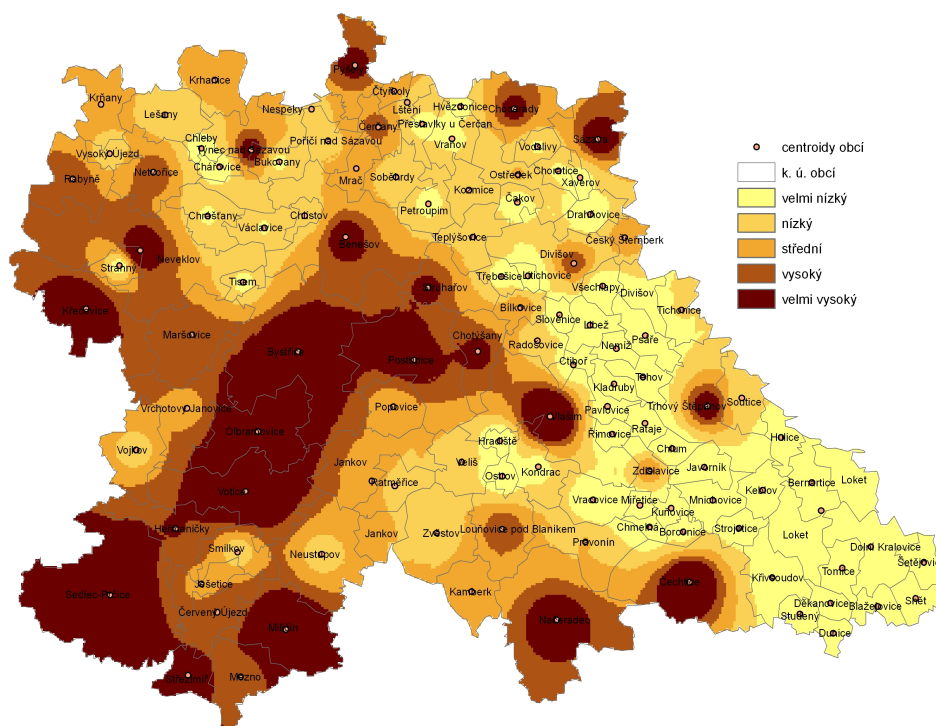
let k počtu obyvatel nad 65 let, trvale žijících v obcích. Relativní index růstu počtu místního obyvatelstva ukazuje, kolikrát vyšší nebo nižší byl stav obyvatel v obcích v roce 2008 proti roku 1921. Pro potřeby sestavení modelu byl důležitý také podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v pohostinství, ubytování a obchodě k celkovému počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Celková ubytovací kapacita je vyjádřena jako součet ubytovací kapacity v hromadných ubytovacích zařízeních a počtu lůžek v objektech individuální rekreace. Poslední proměnnou je podíl neobydlených domů na celkovém bytovém fondu obce.

Mapa 18: Socioekonomický rekreační potenciál

Mapa 18 znázorňuje funkci socioekonomického rekreačního potenciálu v regionu Benešovsko. Funkce má podobný průběh jako v případě přírodního potenciálu. Projevuje se zde vliv dopravní dostupnosti, zejména silnice I. třídy E55 probíhající územím přibližně v linii Čtyřkoly – Čerčany – Benešov – Bystřice – Olbramovice – Votice – Miličín. Těmito obcemi (kromě Miličína) prochází také významná železniční trať č. 220, resp. 221, z Prahy do Českých Budějovic a dále do Rakouska. Reklasifikací této mapy vznikla mapa 19.

Mapa 19: Socioekonomický rekreační potenciál – reklasifikace

Velmi vysokou hodnotu socioekonomického rekreačního potenciálu v obcích Sedlec-Prácheň, Miličín, Načeradec, Čechtice a Křečovice zapříčiňují především značné ubytovací kapacity, přičemž ale většina z nich je využívána převážně v letní sezóně, stejně tak jako v Choceradech a Sázavě. Výjimku tvoří Sedlec-Prácheň se sportovním areálem Monínec, kde funguje velmi oblíbené lyžařské středisko.

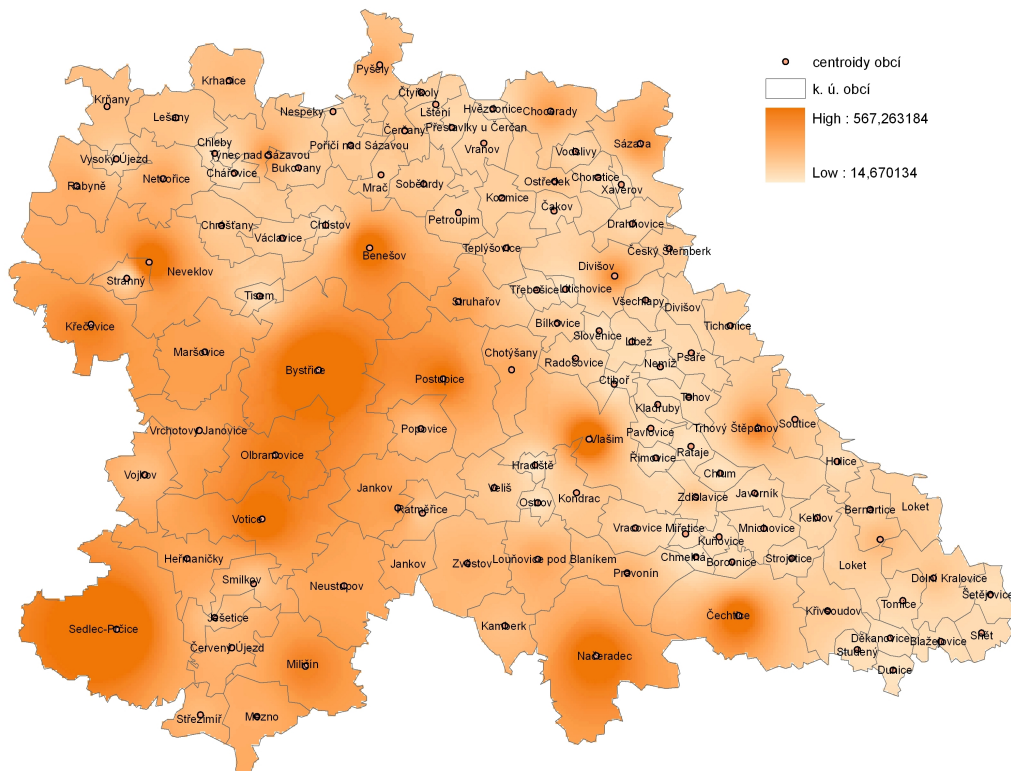
Nízkých hodnot dosahují opět obce na jihovýchodě. Jedná se o obce se špatnou dopravní dostupností, výjimkou není ani nulový počet spojů do obce. Nedisponují téměř žádnou ubytovací kapacitou, kromě několika objektů individuální rekreace. V obcích žijí spíše starší obyvatelé, mladší (i z důvodu dopravní dostupnosti zmíněné výše) odcházejí za prací do jiných částí území, obce se vyliďňují. S tím souvisí i nízký počet ekonomicky aktivních obyvatel, potažmo obyvatel zaměstnaných v pohostinství, ubytování a obchodě.

8.3 Celkový rekreační potenciál

Model celkového rekreačního potenciálu vznikl překrytím map modelů přírodního a socioekonomického rekreačního potenciálu. Znázorňuje celkový stav tohoto území a naznačuje možnosti dalšího vývoje.

Hodnoty byly získány zprůměrováním součtu hodnot obou jmenovaných potenciálů, a to proto, že obě složky rekreačního potenciálu jsou považovány za stejně významné.

Mapa 20: Celkový rekreační potenciál

Ze souhrnné mapy rekreačního potenciálu v regionu Benešovsko je patrné, že nejvyšších hodnot opět dosahují obce podél hlavního silničního tahu E55. Hodnotu potenciálu podporuje také velká rozloha obcí, a tedy i rekreačních ploch. Další obce na západě území nedisponují sice takovou dopravní dostupností jako obce v těsné blízkosti Benešova, nacházejí se zde ale značné ubytovací kapacity a rekreační plochy – zejména významné jsou břehy řeky Vltavy. Oproti tomu se rekreační potenciál v obcích kolem řeky Sázavy jeví jako nižší, obce mají menší rozlohu a jsou již rekreačním využitím značně zatíženy. Další rozvoj rekreace v těchto oblastech není příliš vhodný.

Nízké hodnoty vykazují znovu obce na jihovýchodě území. Důvody zůstávají stejné jako v případě posuzování modelů přírodního a socioekonomického rekreačního potenciálu jednotlivě. Jedná se o špatnou dopravní dostupnost, nízký počet obyvatel, jejich vyšší věk a velmi nízkou ubytovací kapacitu.

8.4 Shluková analýza

Na základě vytvořených modelů rekreačního potenciálu byla pro dokreslení stavu provedena shluková analýza. Jejím výsledkem je regionalizace území z hlediska jeho využití cestovním ruchem. Shluková analýza byla vytvořena pro každý z potenciálů zvlášť.

Data získaná z modelů byla podrobena tzv. hot spot analýze, a to za pomoci Getis-Ord G_i^* statistiky. K tomuto posloužil v programu ArcGIS nástroj Hot Spot Analysis, který vypočítá Getis-Ord G_i^* statistiku pro každý prvek v datovém souboru. Výsledné hodnoty informují o tom, kde se v prostoru vyskytují objekty s podobně vysokými či nízkými hodnotami, zda mají tendenci se shlukovat. Statistika zohledňuje každý prvek v souvislosti s prvky sousedními. Pokud má určitý prvek vysokou hodnotu, nemusí být ale statisticky významný. Roli zde hrají právě prvky sousední. Statisticky významný objekt bude v případě, že dosáhne vysoké hodnoty funkce a bude obklopen prvky se stejně vysokými hodnotami. Poté se porovnává souhrn hodnot za tyto prvky se souhrnem celkovým. Pokud jsou hodnoty daného shluku výrazně odlišné od očekávaných, lze mluvit o statisticky významných výsledcích z-skóre.

Z-skóre je test statistické významnosti, za pomoci kterého rozhodujeme, zda zamítnout nulovou hypotézu. Nulová hypotéza v případě prostorové analýzy v podstatě říká, že neexistuje prvek nebo hodnota spojená s jiným prvkem (hodnotou) ve zkoumané oblasti, tedy že se nevyskytují žádné prostorové shluky.

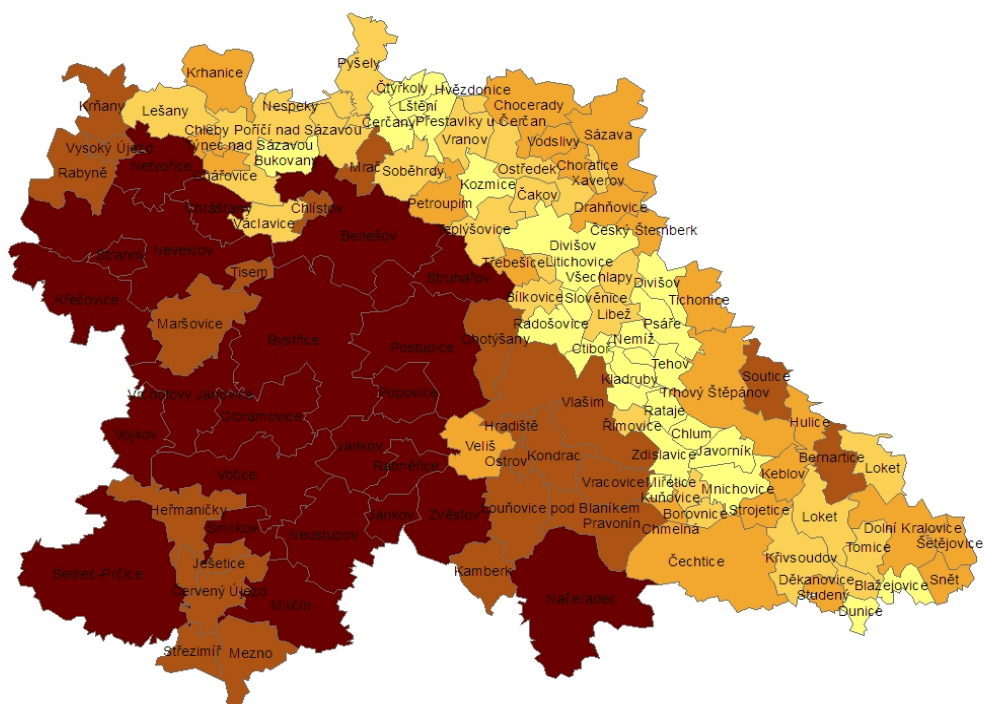
Čím vyšší je pozitivní z-skóre, tím intenzivnější je shlukování vysokých hodnot (hot spot). V případě negativního z-skóre platí, že čím nižší je z-skóre, tím intenzivnější je shlukování nízkých hodnot (cold spot). Hodnotu Getis-Ord G_i^* statistiky vypočítáme podle následujícího vzorce:

$$G_i^* = \frac{\sum_{j=1}^n w_{i,j} x_j - \bar{X} \sum_{j=1}^n w_{i,j}}{S \sqrt{\frac{n \sum_{j=1}^n w_{i,j}^2 - \left(\sum_{j=1}^n w_{i,j} \right)^2}{n-1}}}$$

kde x_j je atributová hodnota prvku j , $w_{i,j}$ je prostorová váha mezi prvky i a j , n je počet prvků a dále

$$\bar{X} = \frac{\sum_{j=1}^n x_j}{n}$$
$$S = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^n x_j^2}{n} - (\bar{X})^2}$$

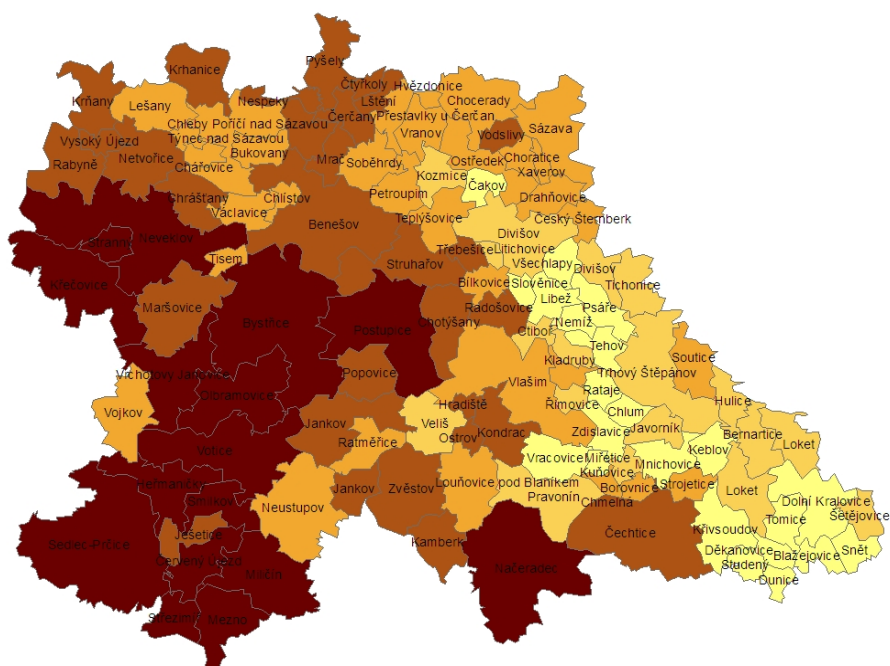
Mapa 21: Shluková analýza – přírodní rekreační potenciál

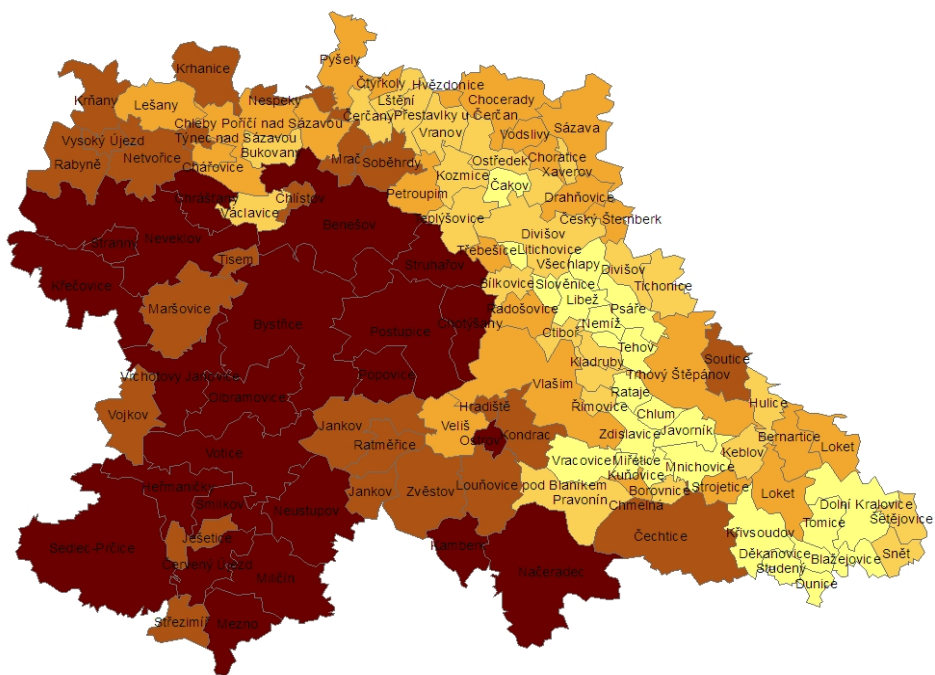
Z mapy 21 je jasně patrné rozdělení regionu na různé části. Velmi zhruba lze říci, že oblast se dělí podle shluků na dvě hlavní části. Největším přírodním potenciálem disponuje jednoznačně střední, západní a jižní část území. Tato oblast dosahuje také podobných hodnot, tudíž tvoří největší shluk. Další shluky, již s menším potenciálem, můžeme pozorovat na východě regionu.

U shlukové analýzy zaměřené na socioekonomický potenciál (mapa 22) lze konstatovat, že obce podél hlavní dopravní tepny v regionu a rekreační oblasti, zejména obce Křečovice a Neveklov, dosahují podobně vysokých hodnot. Významné shluky se vytvořily také ve střední části a na severu území, zejména kolem toku řeky Sázavy.

Mapa 22: Shluková analýza – socioekonomický rekreační potenciál

Mapa 23: Shluková analýza – celkový rekreační potenciál

Mapa 23 znázorňuje shluky vytvořené na základě celkového rekreačního potenciálu území. Velmi zhruba lze opět rozdělit oblast na dvě velké skupiny, jak tomu bylo u předchozích map, přičemž vyšší celkový potenciál sledujeme v západní části regionu.

9 Dotazníkové šetření

Pro potřeby této práce byla využita primární data i sekundární data. V případě dat primárních se jedná o data získaná osobním dotazováním. Dotazování probíhalo ústní formou, přičemž odpovědi byly zaznamenávány do tištěného dotazníku (Příloha 2). Výhodou byla poměrně vysoká návratnost vyplněných dotazníků a možnost případného upřesnění a vysvětlení dané otázky respondentům, nevýhodou se však ukázala značná neochota návštěvníků zúčastnit se tohoto výzkumu. Otázky v dotazníku byly otevřené i uzavřené.

Dotazníkové šetření probíhalo v roce 2009, největší část dotazníků byla vyplněna v období od dubna do července, kdy do regionu přijíždí nejvíce návštěvníků, a to v různých částech Benešovska, například v okolí zámku Konopiště, Jemniště, v Benešově, dále například v Mrači a Zbořeném Kostelci při příležitosti konání historických slavností. Bylo rozdáno celkem 200 dotazníků, 14 však bylo vyplněno špatně, proto je bylo nutno vyřadit. Platných dotazníků tedy bylo 186.

Dotazníkové šetření je součástí marketingového výzkumu. Ten spočívá ve sběru, analýze a interpretaci získaných informací o zkoumané oblasti. Sběr informací a jejich následná analýza má řadu podob, z nichž každá charakter informací podmiňuje a dokresluje. Odlišnosti jednotlivých druhů výzkumu jsou dány:

- charakterem otázek, které jsou kladeny,
- délkou sledování subjektů (jednorázový či longitudinální výzkum),
- horizontem cíle výzkumu (operativní nebo prognostický),
- komoditou (podmiňuje nasazený metodický aparát),
- cílovou skupinou,
- charakterem zkoumaného problému (kvantitativní či kvalitativní analýza),
- dostupností podkladových údajů.

Důsledkem bývá různá technika sběru informací (využití existujících dat, dotazování apod.) (Boučková, J., 2003).

Marketingový výzkum se člení na dvě základní fáze, a to na přípravu projektu, kdy by měl být definován cíl výzkumu, metodický postup, časový harmonogram apod., a na vlastní realizaci výzkumu.

Podklady, ze kterých marketingový výzkum čerpá, lze rozdělit na podklady primární

a sekundární, které se liší důvodem svého vzniku. Dotazníkové šetření patří mezi podklady primární, které se shromažďují a zpracovávají k danému cíli a úkolu, na jejich základě lze nalézt odpovědi na stávající otázky. Oproti tomu sekundární podklady byly původně sebrány, eventuálně zpracovány za jiným účelem, s jiným cílem, než ke kterému je zpracováváme v daném výzkumu. Jejich výhodou obvykle je, že existují a jsou ve většině případů levnější než primární sběr materiálu (Boučková, J., 2003).

V dotazníku byly použity jak otevřené, tak uzavřené otázky. Otevřené otázky nenabízejí žádnou variantu odpovědi, dotazovaný odpovídá podle vlastního uvážení. Zpracování této formy otázek je však obtížnější než u otázek uzavřených, kde jsou již respondentům varianty odpovědi nabídnuty. Pokud možné odpovědi nepokrývají všechny možnosti, je vhodné přidat mezi odpovědi variantu „něco jiného“, „nevím“ apod.

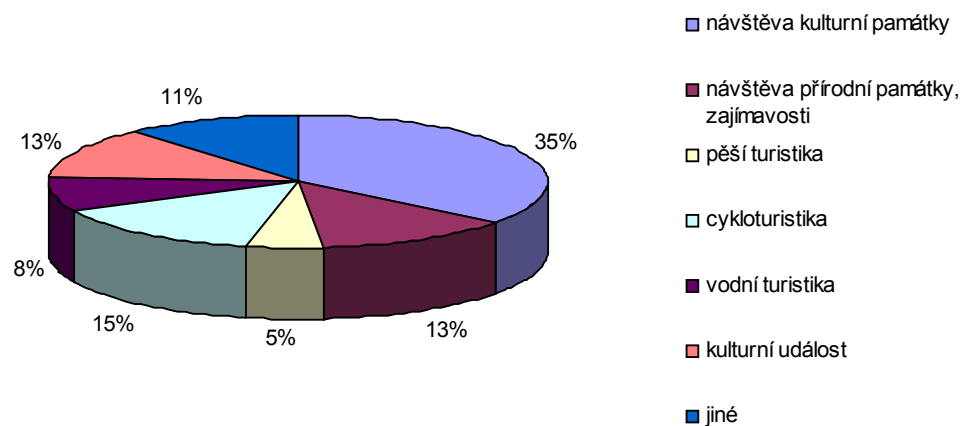
Cílem dotazníkového šetření prováděného pro účely této diplomové práce bylo zjistit, za jakým účelem a do kterých částí Benešovska návštěvníci nejčastěji směřují, čím je pro ně region přitažlivý a podobně. Dotazníkové šetření by také mělo nastínit, jací návštěvníci do regionu nejčastěji přicházejí, potažmo odkud přicházejí.

9.1 Vyhodnocení dotazníků

Otázka č. 1: Hlavním důvodem Vaší návštěvy je?

V případě první otázky se jednalo o otázku polouzavřenou, respondenti tedy měli na výběr ze šesti variant, pokud ani jedna z nich nebyla vyhovující, zvolili variantu „jiné“. Zde mohli sami doplnit, proč region navštívili.

Graf č. 1: Důvod návštěvy regionu

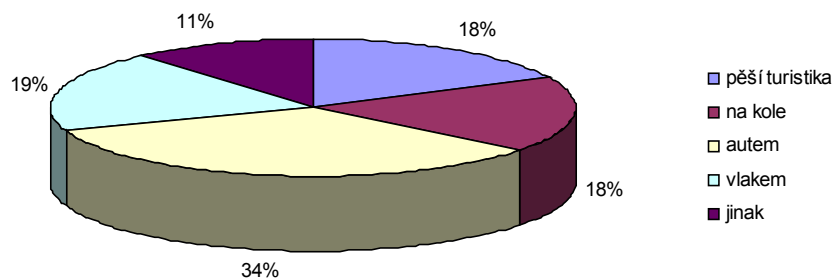
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z grafu č. 1 vyplývá, že nejčastějším důvodem příjezdu návštěvníků na Benešovsko je návštěva kulturní památky, zejména zámků a hradů. Tuto možnost zvolilo 35 % dotázaných. 15 % respondentů přilákaly do regionu dobré podmínky pro cykloturistiku, která značně převažuje nad pěší turistikou. Jako stejně významné (shodně se 13 %) byly vyhodnoceny možnosti „návštěva kulturní události“ a „návštěva přírodní památky či zajímavosti“. V případě kulturní události se jednalo o historické slavnosti v regionu, Mračení a Bitvu o brod. Nejvíce navštěvovanou přírodní atrakivitou v regionu je bezesporu Velký Blaník se známou rozhlednou a řeka Sázava. Její vliv je patrný ze skutečnosti, že vodní turistiku uvedlo jako hlavní důvod 8 % dotázaných. Při zvolení možnosti „jiné“ návštěvníci zpravidla uváděli návštěvu příbuzných a známých, odpočinek v přírodě nebo rekreaci na vlastní chatě. V menší míře byl vyjádřen zájem o pěší turistiku, která, přestože ji provozuje značná část návštěvníků, není hlavním důvodem pro návštěvu lokality, je spojena spíše s návštěvou kulturních či přírodních atrakтивit.

Otázka č. 2: Jakým způsobem se převážně pohybujete po regionu?

Otázka je opět polouzavřená, s výběrem z pěti možných odpovědí, u možnosti „jiné“ byla odpověď většinou respondentů doplněna.

Graf č. 2: Jakým způsobem se převážně pohybujete po regionu

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

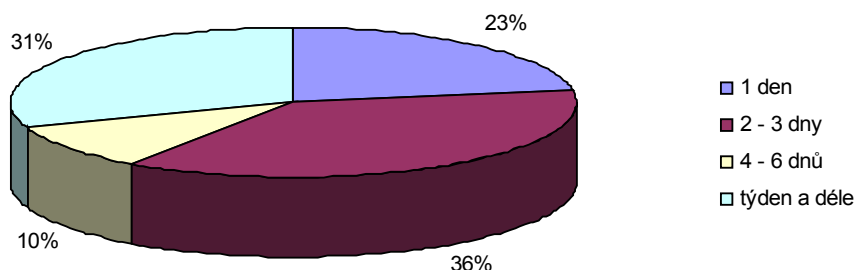
Na způsobu pohybu návštěvníků po regionu získala největší podíl automobilová doprava, kterou využívá 34 % ze všech dotázaných návštěvníků. Důvodem je zřejmě dobrá dopravní dostupnost, vzhledem k tomu, že regionem prochází významné komunikace, jako je například dálnice D1 spojující Prahu a Brno a silnice I. třídy E55. Návštěvníci také nejsou vázáni jízdními řády, důležité je pro ně i pohodlí, rychlost a možnost zastávek dle potřeby, zejména pokud cestují s menšími dětmi. 19 % respondentů preferuje vlakovou dopravu, pouze o jedno procento méně získala pěší turistika a cyklistika. Mezi další

využívané způsoby dopravy patří autobusy a v případě vodní turistiky také lodě.

Otázka č. 3: Jak dlouho se v regionu zdržujete?

Cílem otázky bylo zjistit, zda u dotázaných návštěvníků převažují krátkodobé nebo dlouhodobé pobyty – týdenní a delší.

Graf č. 3: Doba strávená v regionu

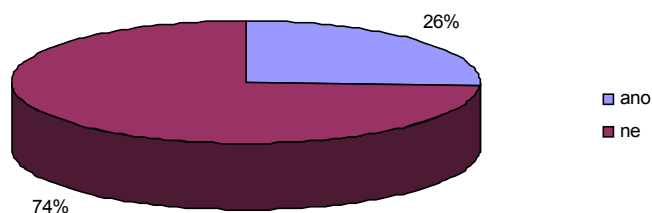
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Návštěvníci podle výsledků dotazníkového šetření preferují krátkodobější pobyty, což je dáno zejména tím, že většina přijíždí z Prahy nebo jiných částí Středočeského kraje a volí Benešovsko jako cíl jednodenního výletu. 36 % respondentů v regionu stráví 2 – 3 dny, zde se projevuje vliv chataření a trávení volného času v rekreačních oblastech podél vodních toků. Velká část návštěvníků také o víkendech pobývá u příbuzných či známých. Pokud zvolí delší dobu pobytu, jedná se zpravidla o pobyty týdenní. Nejvhodnější částí lokality pro tento typ rekreace (pomineme-li objekty individuální rekreace) je břeh řeky Vltavy, kde se nachází několik kempů a chatových osad zaměřených na delší pobyt rekreatantů.

Otázka č. 4: Jedná se o první návštěvu/pobyt v dané lokalitě?

V případě této uzavřené otázky byly respondentům nabídnuty dvě varianty odpovědi.

Graf č. 4: První návštěva v lokalitě

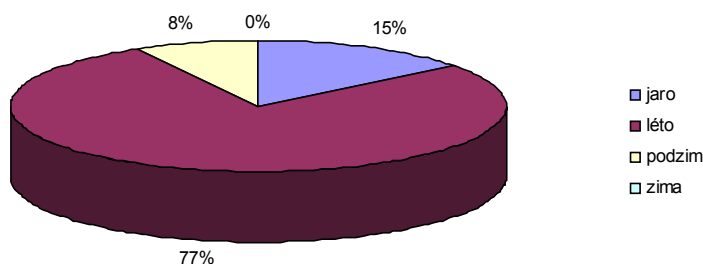

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z grafu je zřejmé, že návštěvníci se do regionu vrací, pouhých 26 % respondentů odpovědělo, že Benešovsko navštívili poprvé. Důvodem pro opakovanou návštěvu může být zejména zachovalá příroda v okolí Benešova, dobrá dopravní dostupnost, značný počet turistických atraktivit a vyhovující služby. Region má výborné podmínky také pro vodáctví, cyklistiku i pěší turistiku.

Otázka č. 5: Ve kterém ročním období nejčastěji navštěvujete tuto lokalitu?

Graf č. 5: Období nejčastější návštěvy regionu

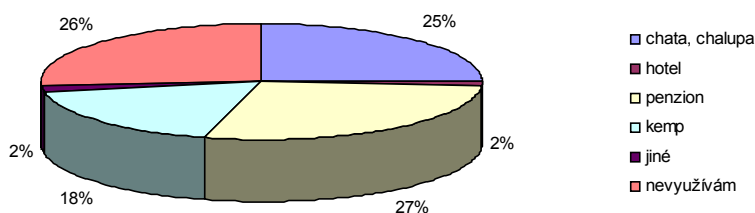

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Mezi respondenty jednoznačně převažují turisté, kteří region navštěvují převážně v létě, necelá čtvrtina uvádí jako preferované období jaro a léto. Nelze však usuzovat na to, že v zimě nepřijede do regionu nikdo, dotázaní odpovídali pouze na nejčastější dobu návštěvy. V zimě tedy přijíždějí také, ovšem již ne tak často. Mnohdy jsou to majitelé rekreačních objektů, kteří přes zimu tyto budovy využívají v menší míře, ale přesto se v nich zdržují i v tomto období. Počet odpovědí u každé z možností byl bezpochyby ovlivněn také období, ve kterém probíhalo dotazníkové šetření.

Otázka č. 6: Jaký typ ubytování v regionu nejčastěji využíváte?

Graf č. 6: Typ využívaného ubytování

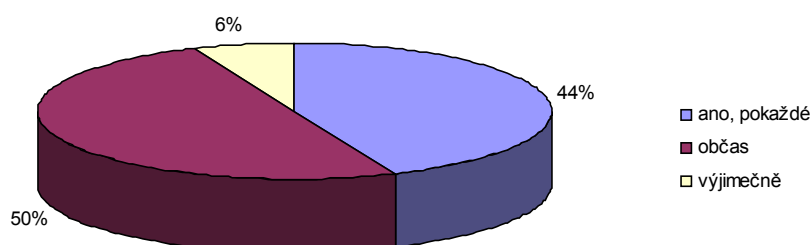
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Jak již bylo zmíněno, většina návštěvníků přijíždí v rámci jednodenního výletu, tudíž nevyužívají ubytování. Takto odpověděla více než čtvrtina respondentů. Téměř stejný podíl získalo ubytování v penzionu, o něco méně, 18 %, v kempech, kterých je na území Benešovska několik, převážně s velkou ubytovací kapacitou a v atraktivní lokalitě u vody. Pouhá 2 % návštěvníků se ubytuje v hotelu a stejná část v jiném ubytovacím zařízení. Nejčastěji bylo uváděno ubytování v soukromí, u příbuzných nebo známých.

Otázka č. 7: Využíváte služeb stravovacích zařízení v regionu?

Návštěvníkům byla opět položena uzavřená otázka, s výběrem ze čtyř možností, přičemž odpověď „ne“ se ve výsledcích vůbec nepromítla.

Graf č. 7: Využívání služeb stravovacích zařízení

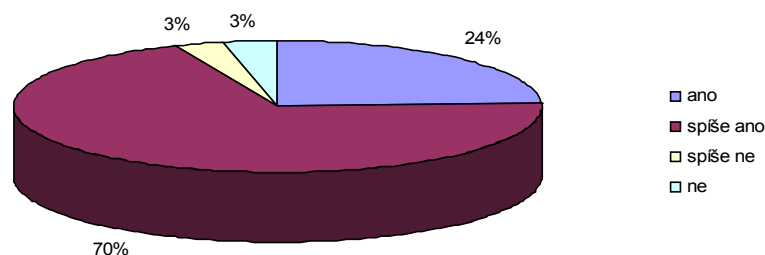

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Celá polovina návštěvníků odpověděla, že alespoň občas využívá stravovacích zařízení v regionu, přinejmenším cukrárnu či kavárnu, případně drobné občerstvení v místě ubytování. Při každé návštěvě regionu stravovací služby využije 44 % návštěvníků, pouhých 6 % je využívá výjimečně. Z tohoto jednoduchého výzkumu však nelze odvodit, které kategorie návštěvníků stravovací zařízení navštěvují nejčastěji.

Otázka č. 8: Jste spokojeni s úrovní nabízených turistických služeb na Benešovsku?

Graf č. 8: Spokojenost s úrovní turistických služeb

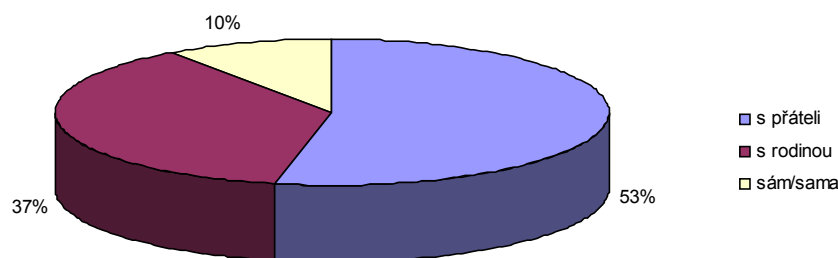
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Odpovědi respondentů na tuto otázku jasně ukazují, že úroveň nabízených služeb je kladně hodnocena. 96 % z dotázaných návštěvníků vyjádřilo svou spokojenost či spokojenost s drobnými výhradami. Zbýlá část návštěvníků označila služby jako nevyhovující, nebyli ovšem až na výjimky ochotni sdělit důvod své nespokojenosti.

Otázka č. 9: S kým cestujete?

V deváté otázce byli návštěvníci požádáni o sdělení, s kým navštěvují tento region. Na výběr měli ze tří možných odpovědí.

Graf č. 9: S kým cestujete?

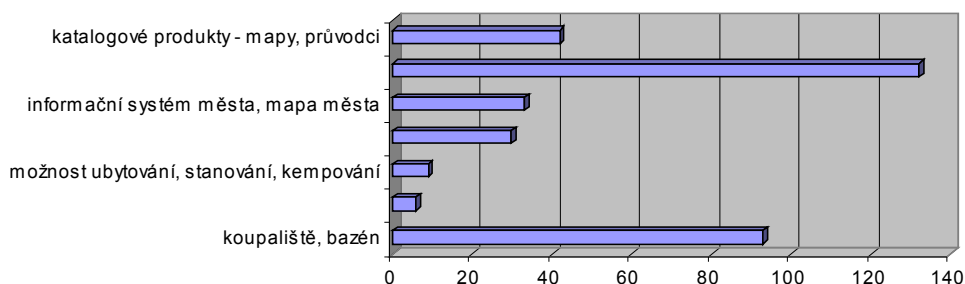
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Největší část, více než polovina, návštěvníků přichází do regionu se svou rodinou. Benešovsko nabízí možnost trávení dovolené v klidném prostředí, vhodném jak pro rodiny s malými dětmi, tak pro seniory. 37 % respondentů cestuje se svými přáteli, menší část potom samostatně.

Otázka č. 10: Kterou turistickou službu v regionu postrádáte?

Jednalo se o uzavřenou otázku, ve které bylo na výběr z osmi variant, bylo možno označit více odpovědí.

Graf č. 10: Postrádané turistické služby

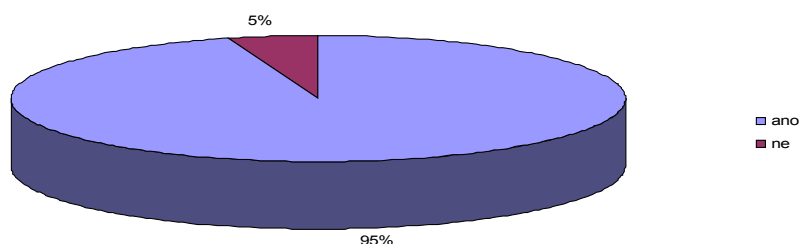

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Za nejvíce postrádanou službu návštěvníci jednoznačně označili veřejné toalety, dále koupaliště či bazén. V regionu je možnost koupání v umělých bazénech, přičemž nedostatek ještě více zvyšuje v roce 2009 zahájená rekonstrukce plaveckého bazénu v Benešově. Přírodní koupaliště jsou často neudržovaná, tedy nevhodná ke koupání. Často využívaná je v tomto ohledu řeka Vltava, kolem které jsou známá rekreační střediska (např. Nová Živohošť, Rabyně). Naopak nabídku ubytování a restauračních zařízení návštěvníci považují za dostatečnou.

Otázka č. 11: Uvažujete o budoucím návratu do našeho města nebo regionu?

Graf č. 11: Možnost návratu do regionu

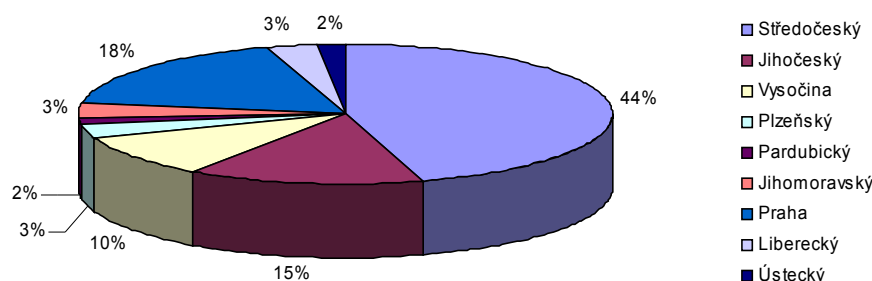
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Převážná většina dotázaných uvedla, že uvažuje o budoucím návratu do regionu či města. Pouze 5 % respondentů se do regionu vracet nehodlá, a to zejména proto, že upřednostňují poznání více míst před návraty do těch, která již navštívili.

Otázka č. 12: V jakém kraji je Vaše trvalé bydliště?

Tato otázka byla směřována na zjištění údajů o tom, odkud návštěvníci do regionu nejčastěji přicházejí.

Graf č. 12: Kraj trvalého bydliště návštěvníků

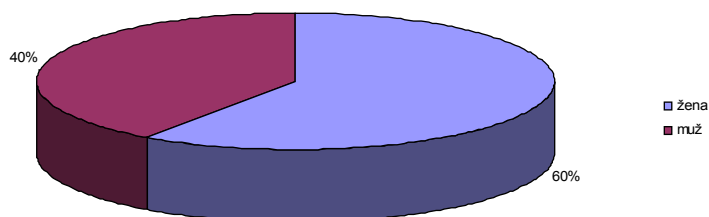

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Vyhodnocení této otázky potvrzuje domněnku, že největší část návštěvníků do regionu přichází ze Středočeského kraje a Prahy. To je ovlivněno bezesporu malou vzdáleností a dobrou dopravní dostupností. K dopravě do regionu lze využít jak automobilovou, tak železniční a autobusovou dopravu, což je pro návštěvníky pozitivem. Další návštěvníci přijíždějí z Jihočeského kraje a Vysočiny. Zastoupeny jsou také kraje Pardubický, Plzeňský, Jihomoravský, Liberecký a Ústecký. Z krajů, které nejsou v grafu znázorněny, nebyl mezi respondenty nikdo.

Otázka č. 13: Pohlaví návštěvníků

Graf č. 13: Pohlaví návštěvníků

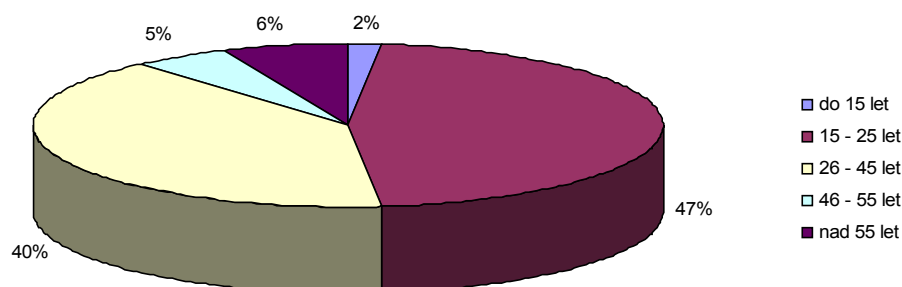
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Podíl obou pohlaví byl mezi respondenty poměrně vyrovnaný, přesto se 60 % mírně převažovaly ženy.

Otázka č. 14: Do které věkové skupiny patříte?

Opět se jednalo o uzavřenou otázku, tentokrát byly odpovědi rozděleny do pěti kategorií.

Graf č. 14: Věková struktura respondentů

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z grafu vyplývá, že oblast je navštěvována především mladšími lidmi, nejpočetnější skupinou respondentů byli mladí lidé do 25ti let (47 %), kteří do regionu míří především za sportovními aktivitami. Následovaly věkové skupiny 26 – 45 let (40 %) a nad 55 let. Málo zastoupené byly věkové kategorie 46 – 55 let a do 15ti let.

9.2 Výsledky dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že Benešovsko navštěvují především mladší lidé, nejčastěji ve věkovém rozmezí 15 – 26 let. Čtvrtina návštěvníků přijela do regionu poprvé, většinou se svými přáteli nebo rodinou. Respondenti se do regionu vrací, nebo přinejmenším o budoucím návratu uvažují. Mezi návštěvníky mírně převažují ženy. Nejčastěji návštěvníci přijíždějí ze Středočeského kraje, Prahy a Jihočeského kraje.

Hlavními impulzy pro příjezd je návštěva kulturních a přírodních atraktivit, dále cykloturistika a kulturní akce. S tím souvisí způsob pohybu po regionu, více než třetina návštěvníků využívá ke svým cestám osobní automobil, téměř stejný podíl připadá na dopravu železniční, jízdní kolo a pěší turistiku. Významná je také rekreační doprava lodí po řece Sázavě.

Délka pobytu je nejčastěji 2 – 3 dny, někteří návštěvníci v regionu zůstávají týden, a to zejména v letních měsících, které jsou obdobím nejčastějších příjezdů vůbec. Přibližně třetina respondentů přijíždí v rámci jednodenního výletu, tudíž nevyužívají ubytování.

Pokud se turisté ubytovávají, nejčastěji využívají nabídku penzionů, kempů a soukromých chat a chalup. S tím souvisí využívání služeb stravovacích zařízení, všichni dotázaní alespoň někdy tyto služby využili, i když někteří pouze výjimečně.

S poskytovanými turistickými službami jsou návštěvníci zpravidla spokojeni, přestože někteří mají drobné výhrady. Postrádají zejména širší rozmístění veřejných toalet, uvítali by i více koupališť. Oproti tomu nabídku ubytování a stravování považují za dostatečnou.

10 Návrhy dalšího rozvoje cestovního ruchu na Benešovsku

Pro hodnocení intenzity cestovního ruchu na Benešovsku byly využity metody indexů, shluková analýza a dotazníkové šetření. Z výsledků těchto zkoumání vyplynulo, že region je poměrně nerovnoměrně zatížen rekreačním využitím, nejvyšší zatížení sledujeme v obcích podél řek Sázavy a Vltavy, dále pak v jižní části území, jmenovitě v obcích Čechtice, Načeradec a Louňovice pod Blaníkem. Silný potenciál, který by bylo možno využít, zůstává v obcích ve střední a západní části regionu, které těží z blízkosti hlavního města Prahy, dobré dopravní dostupnosti a dostatečných ubytovacích kapacit. Oproti tomu obce na východě oblasti nedisponují vhodným zázemím pro rozvoj cestovního ruchu, ani po stránce přírodních podmínek, ani z hlediska vybavenosti, jak bylo podrobněji rozebráno v předchozích kapitolách.

Další skutečnosti, které je třeba zohlednit, vyplývají z uskutečněného dotazníkového šetření. Značná část návštěvníků tráví v regionu jeden den, a to zpravidla spojený s návštěvou jediné památky, zámku Konopiště. Pro region by bylo jistě přínosné, kdyby se návštěvníci zdrželi déle, případně využili i ubytování a navštívili i jiné atraktivity a části regionu. Vhodné by bylo například vytvoření balíčku služeb, zahrnujícího ubytování, stravování a možnost výletů na celý (případně prodloužený) víkend. Takovéto balíčky nabízejí některé velké hotely v těsném okolí Benešova, podobné služby by ale měly být nabízeny i v jiných oblastech území, zde doposud nabídka není vytvořena. Je důležité směřovat návštěvníky i do jiných částí Benešovska.

Pozitivní je, že návštěvníci se do regionu vrací, ovšem velmi malá část přijíždí v zimě. Zde se otevírá možnost využití „mezery“ pro obec Sedlec-Prčice, která disponuje zimním sportovním střediskem. Je třeba říci, že jmenovaná obec začíná tuto možnost využívat, doplňuje a vylepšuje vybavení střediska Monínec a zároveň navyšuje ubytovací kapacity. Sedlec-Prčice patří mezi území s vysokým rekreačním potenciálem, proto by bylo vhodné ho tímto způsobem využít.

Turisté jsou s nabízenými turistickými službami převážně spokojeni, přesto zde existují některé, jejichž zkvalitňování je i nadále žádoucí. Vhodné by bylo celkově zvýšit a zlepšit propagaci regionu, jako jeden z nedostatků návštěvníci uváděli nedostatečnou informovanost o území a nabídku map a katalogových průvodců. Se zlepšením propagace souvisí také možné prohloubení vzájemné spolupráce jednotlivých podnikatelských

subjektů. Známým nedostatkem je i nedostatečné jazykové vybavení pracovníků informačních center, tato skutečnost by se ovšem dala změnit například povinností absolvovat kurz jazyka či prokazováním jazykových znalostí při přijímání do zaměstnání.

11 Závěr

Cílem práce bylo za použití různých metod zhodnotit intenzitu cestovního ruchu na Benešovsku. Předem určené cíle se podařilo úspěšně splnit, byla provedena analýza regionu, sestavena databáze pro výpočet indexů a pro zpracování v programu ArcGIS a tím následně zhodnocení intenzity cestovního ruchu na Benešovsku. Pro dokreslení situace bylo provedeno dotazníkové šetření.

Region Benešovsko je turisticky poměrně oblíbený, přestože nepatří mezi nejnavštěvovanější oblasti v republice. Přínosem pro cestovní ruch v oblasti je bezesporu blízkost hlavního města Prahy, odkud přijíždí podstatná část návštěvníků. S blízkostí Prahy souvisí i skutečnost, že mnozí z návštěvníků do oblasti Benešovska nesměřují přímo, ale při cestě do hlavního města se v regionu zastaví a využijí možnost návštěvy některých atraktivit.

Právě turistické atraktivity jsou pro většinu návštěvníků impulsem k příjezdu. Nejčastěji se jedná o atraktivity kulturní, jako například zámek Konopiště, Jemniště, Vlašim, hrad Český Šternberk apod. Tyto památky přitahují návštěvníky z celé České republiky, ale často i ze zahraničí. Do povědomí veřejnosti se dostávají také zříceniny, zejména Zbořený Kostelec, a tvrz Mrač, zejména v důsledku konání akcí, převážně s historickou tematikou, kdy dochází k poměrně kvalitní propagaci v médiích, zejména v rádiích a novinách.

Své nezastupitelné místo mají v regionu přírodní atraktivity, které jsou spojeny převážně s aktivní turistikou. Nejznámějšími přírodními atraktivitami jsou Velký a Malý Blaník, řeka Sázava, která je využívána především v letních měsících vodáky, a Slapská přehrada, nabízející možnost rekreace u vody. Ve značné míře je provozována cyklistika a pěší turistika, pro které má Benešovsko velmi dobré podmínky. Zajímavou lokalitou z hlediska ochrany přírody je Podhrázský rybník, a to zejména jako hnízdiště vzácných druhů ptáků.

Přestože regionem prochází železniční trať, většina návštěvníků pro příjezd a pohyb po regionu využívá osobní automobil. Velkou oblibu má také cyklistika a pěší turistika. Nejvíce návštěvníků do regionu přijíždí v letních měsících, kdy provozují různé sportovní a rekreační aktivity, ke kterým patří například cyklistika, pěší turistika, prohlídka turistických atraktivit, trávení volného času v přírodě, procházky, koupání atd.

Využití regionu cestovním ruchem velkou měrou ovlivňuje také značný počet objektů individuální rekreace, tedy chat a chalup. Benešovsko, jak vyplynulo i z provedených analýz, těží mimo jiné z dobré dopravní dostupnosti, což je zřejmě příčinou velké obliby lokalit podél Vltavy a Sázavy pro chataření. Území podél řek jsou celkově více užívaná pro rekreaci, zpravidla v letní sezóně. Dopravní dostupnost může být ale zároveň limitujícím faktorem pro rozvoj jiných obcí, jak se projevilo při tvorbě indexů, modelů rekreačních potenciálů a jejich map. Jedná se zejména o obce na jihovýchodě regionu. Lze konstatovat, že výsledky analýzy intenzity cestovního ruchu potvrdily hypotézy zmíněné ve třetí kapitole.

Pro další rozvoj rekreačního využití by bylo vhodné celkově zvýšit a zlepšit propagaci regionu a informovanost potenciálních i stávajících návštěvníků. Samozřejmostí by mělo být zkvalitňování služeb a snaha přimět návštěvníky ke strávení delší doby v regionu. K tomu by mohlo dopomoci například vytváření různých produktových balíčků.

12 Summary

Main aim of the diploma work was to analyse intensity of tourism in the Benešovsko area and make a suggestion of some possibilities for development of tourism in this region.

It was necessary to demarcate and describe the region. The region of the Benešov District is quite popular among tourists, but it does not belong among the most visited areas in the Czech republic. It lies in the Central Bohemia region, about 40 kilometres south to Prague.

The region offers a lot of various opportunities for having a rest. The most of tourists come because of several tourist attractions. The most famous are cultural sights, for example the castle Konopiště, Jemniště, Český Šternberk etc. Tourists often visit natural places of interest, mainly the hills Velký and Malý Blaník, the river Sázava, the water dam Slapy and the lake called Podhrázský. Very important for spending a holiday are areas by the flows of rivers Sázava and Vltava. In the region, there is well preserved nature with many possibilities for doing various kinds of sports.

For the analysis it was necessary to make database, which was used for working and making maps in software ArcGIS. The results of the analysis give us an image about a state of tourism in Benešovsko region, its strong and weak sides, areas with strong utilization for tourism etc. The software was used also for making up the models of recreation potential. Based on the analysis, some parts of Benešovsko region are used for tourism a lot, but in others there are very little possibilities.

The visitors of the region are usually from Praha or from Central Bohemia region. They come with family for one-day trip, some spend two or three days here. They usually arrive by car. The results were compiled on the basis of questionnaires.

The main branch of tourism in the region is active tourism. The visitors like hiking, biking, spending their leisure time in nature, visiting some places of interest, swimming etc. Although tourists are quite satisfied with provided services, there are some services, which should be improved, like information about region.

A large part of visitors stay only one day in the region. There should be created some products of tourism to attract people to stay longer and visit more interesting places in the region. There are still many areas with high recreation potential.

Key words:

region of Benešovsko

analysis

intensity of tourism

recreation

13 Použitá literatura

Knižní publikace:

1. ANDERLOVÁ, J.: *Region Benešov – města a obce*. Kolín : Pegas print, 2003.
2. *Benešovsko*. Benešov : Muzeum okresu Benešov, 1998.
3. BOUČKOVÁ, J., a kol.: *Marketing*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-577-1.
4. DAVID, P., DOBROVOLNÁ, V., SOUKUP, V.: *Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku : Dolní Posázaví*. 1. vydání. Praha : S & D, 2004. ISBN 80-86050-04-1.
5. GÚČIK, M.: *Cestovný ruch*. 2. vydání. Bratislava : SPN, 2004. ISBN 80-10-00520-7.
6. HENDL, J.: *Přehled statistických metod zpracování dat : analýza a metaanalýza dat*. 1. vydání. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1.
7. HESKOVÁ, M., a kol.: *Cestovní ruch*. 1. vydání. Praha : Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-948-3.
8. HORNER, S., SWARBROOKE, J.: *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času : Aplikovaný marketing služeb*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0202-9.
9. JŮZOVÁ, A.: *Produkt cestovního ruchu v turistickém informačním centru Benešov*. JČU v Českých Budějovicích – bakalářská práce, 2007.
10. KLUFOVÁ, R.: *Cestovní ruch Třeboňska*. UK Praha – disertační práce, 2003.
11. KLUFOVÁ, R.: *Geografické informační systémy : Cvičení*. 1. vydání. České Budějovice : ZF JU, 2000. ISBN 80-7040-431-0
12. KLUFOVÁ, R.: *Studijní a výukové materiály – GIS*. České Budějovice, 2009.
13. KÖNIGOVÁ, M.: *Matematické a statistické metody v informatice*. 1. vydání. Praha : SPN, 1988.
14. ORIEŠKA, J.: *Technika služeb cestovního ruchu*. Praha : Idea Servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9.
15. PETRÁŇ J. a kol.: *Benešovsko, Podblanicko*. 1. vydání. Praha : Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1985.
16. PLEVA, F., *Sázava milovaná*. 1. vydání. Pelhřimov : Nová tiskárna, 2005. ISBN 80-86559-38-6.

17. RAPANT, P.: *Úvod do geografických informačních systémů*. Ostrava : Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2002.
18. TUČEK, J.: *Geografické informační systémy : Principy a praxe*. 1. vydání. Praha :Computer Press, 1998. ISBN 80-7226-091-X.
19. VOŽENÍLEK, V.: *Geografické informační systémy I. : Pojetí, historie, základní komponenty*. 1. vydání. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-802-X.
20. ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M.: *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. ISBN 80-2390-152-4.

Internetové zdroje:

22. *ArcData Praha* [online]. 2009 [cit. 2009-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.arcdata.cz/produkty-a-sluzby/software/esri/arcgis-desktop/>>.
23. *Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle odvětví v obcích okresu* [online]. 2003 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/lexikon/mos2003.nsf/okresy/CZ0211>>.
24. *Charakteristika okresu Benešov* [online]. 2009 [cit. 2009-05-23]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_benesov>.
25. *Mikroregiony se sídlem ve Středočeském kraji* [online]. 2004 [cit. 2009-06-13]. Dostupný z WWW: <[http://www.praha.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/11003CBF9A/\\$File/tab.7.1.1.pdf](http://www.praha.czso.cz/xs/edicniplan.nsf/t/11003CBF9A/$File/tab.7.1.1.pdf)>.
26. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. 2005 [cit. 2009-04-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/okresy/CZ0211>>.
27. *Turistické regiony a oblasti* [online]. 2008 [cit. 2009-05-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.kudyznudy.cz/cs/regiony/index.html>>.
28. *Zámek Jemniště* [online]. 2009 [cit. 2009-05-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.jemniste.cz/zamek/historie-zamku.php>>.
29. *Zámek Konopiště* [online]. 2009 [cit. 2009-05-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.zamek-konopiste.cz/historie/>>.

Ostatní zdroje:

30. Brožury vydané turistickým informačním centrem Benešov
31. Dotazníkové šetření

Seznam map

Mapa 1: Vymezení Benešovska v rámci ČR.....	23
Mapa 2: Obce okresu Benešov.....	24
Mapa 3: Hustota zalidnění obcí okresu Benešov k 1.1.2009 (zdroj: www.czso.cz)	25
Mapa 4: Obce podle členství v mikroregionech (zdroj: www.czso.cz).....	26
Mapa 5: Vodní toky a plochy Benešovska.....	28
Mapa 6: Dopravní dostupnost Benešovska.....	29
Mapa 7: Zatíženost území rekreačním využitím – celková ubytovací kapacita.....	48
Mapa 8: Zatíženost území rekreačním využitím – hromadná ubytovací zařízení.....	49
Mapa 9: Koeficient rekreační významnosti.....	51
Mapa 10: Index rekreační funkce území – celková ubytovací kapacita.....	54
Mapa 11: Index rekreační funkce území – hromadná ubytovací zařízení.....	54
Mapa 12: Koeficient zbylého rekreačního potenciálu	57
Mapa 13: Koeficient zbylého rekreačního potenciálu.....	57
Mapa 14: Defertova funkce – celková ubytovací kapacita.....	59
Mapa 15: Defertova funkce – hromadná ubytovací zařízení.....	61
Mapa 16: Přírodní rekreační potenciál.....	64
Mapa 17: Přírodní rekreační potenciál – reklasifikace.....	64
Mapa 18: Socioekonomický rekreační potenciál.....	66
Mapa 19: Socioekonomický rekreační potenciál – reklasifikace.....	67
Mapa 20: Celkový rekreační potenciál.....	68
Mapa 21: Shluková analýza – přírodní rekreační potenciál.....	70
Mapa 22: Shluková analýza – socioekonomický rekreační potenciál.....	71
Mapa 23: Shluková analýza – celkový rekreační potenciál.....	71

Seznam tabulek

Tabulka 1: Koeficienty rekreační významnosti ploch.....	50
Tabulka 2: Rekreační významnost ploch	51
Tabulka 3: Hodnocení rekreační funkce území.....	53
Tabulka 4: Stupnice hodnot	56
Tabulka 5: Stupnice hodnot.....	56
Tabulka 6: Váhy parciálních proměnných	63
Tabulka 7: Parciální proměnné a jejich váhy.....	65

Seznam grafů

Graf č. 1: Důvod návštěvy regionu.....	73
Graf č. 2: Jakým způsobem se převážně pohybujete po regionu.....	74
Graf č. 3: Doba strávená v regionu.....	75
Graf č. 4: První návštěva v lokalitě.....	75
Graf č. 5: Období nejčastější návštěvy regionu.....	76
Graf č. 6: Typ využívaného ubytování.....	76
Graf č. 7: Využívání služeb stravovacích zařízení.....	77
Graf č. 8: Spokojenost s úrovní turistických služeb.....	78
Graf č. 9: S kým cestujete?.....	78
Graf č. 10: Postrádané turistické služby.....	79
Graf č. 11: Možnost návratu do regionu.....	79
Graf č. 12: Kraj trvalého bydliště návštěvníků.....	80
Graf č. 13: Pohlaví návštěvníků.....	80
Graf č. 14: Věková struktura respondentů.....	81

Seznam příloh

Příloha 1 Marketingové turistické regiony	95
Příloha 2 Dotazník	96

Příloha 1 Marketingové turistické regiony

Marketingové turistické regiony (zdroj: www.kudyznudy.cz)

Příloha 2 Dotazník

Dotazníkové šetření ve vybraném území - Benešovsko

Dobrý den. Jmenuji se Andrea Jůzová a jsem studentkou 5. ročníku Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tento výzkum je organizován pro potřeby závěrečné diplomové práce studijního oboru Obchodní podnikání – specializace cestovní ruch. Cílem dotazování je získat podklady pro hodnocení intenzity cestovního ruchu na Benešovsku.

Děkuji za spolupráci a vyplnění dotazníku.

DOTAZNÍK PRO PŘÍMÉ DOTAZOVÁNÍ U TURISTŮ

1. Hlavním důvodem Vaší návštěvy je:

- návštěva kulturní památky
- návštěva přírodní památky nebo zajímavosti
- pěší turistika
- cykloturistika
- vodní turistika
- kulturní událost
- jiné – prosím, doplňte.....

2. Jakým způsobem se pohybujete po regionu?

- pěší turistika
- na kole
- autem
- vlakem
- jinak, uveďte.....

3. Jak dlouho se v regionu zdržujete? 1, 2, 3, 4, 5, 6 dnů, 1 týden, 2 týdny

4. Jedná se o první návštěvu – pobyt v dané lokalitě?

ANO NE* (2x, 3x, více krát)

5. Ve kterém ročním období nejčastěji navštěvujete tuto lokalitu?

- jaro
- léto
- podzim
- zima

6. Jaký typ ubytování v regionu využíváte?

- chata, chalupa
- hotel
- penzion
- kemp
- jiné.....
- nevyžívám

7. Využíváte služeb stravovacích zařízení v regionu?

- ano, pokaždé
- občas
- výjimečně
- nevyžívám

8. Jste spokojeni s úrovní nabízených turistických služeb na Benešovsku?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

9. Cestujete sám (sama), s rodinou, s přáteli?

10. Kterou turistickou službu v regionu postrádáte? (možno zaškrtnout i více odpovědí)

- koupaliště, bazén
 - restaurační zařízení
 - možnost ubytování, stanování, kempování
 - půjčovna kol, lodí
 - informační systém města, mapa města
 - veřejné toalety
 - katalogové produkty – mapy, průvodci,...
 - jiné, uveďte jaké
-

11. Uvažujete o budoucím návratu do našeho města nebo regionu?

ANO NE*

12. V jakém kraji je Vaše trvalé bydliště?

13. Jste:

- žena
- muž

14. Do které věkové skupiny patříte?

- do 15ti let
- 15 – 25 let
- 26 – 45 let
- 46 – 55 let
- nad 55 let

* Nehodící se škrtněte

Děkuji za Váš čas strávený při vyplňování tohoto dotazníku a přeji příjemně strávené dny v našem městě.